

مانگی ره مهزان

قوتا بخانه یهك

بو

تازه كردنه وهی ئیمان

له بلاوگراوه کانی



مالپه ری به ههشت و وه لامه کان



ba∧.org

walamakan.com

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ



حوکم و ئادابه کانی مانگی ره مه زان

م. عدنان بارام

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إن الحمد لله ، نحمده ، ونستعينه ، ونستغفره ، ونعوذ بالله من شرور أنفسنا ، وسيئات أعمالنا ، من يهده الله فلا مضل له ، ومن يضلل فلا هادي له ، وأشهد أن لا إله إلا الله وحده لا شريك له ، وأشهد أن محمدا عبده ورسوله .. أما بعد :

موسولمانی یه کخوا په رست : خوی په روه ردگار له خوا ترسانی کردوته هوکاريک بو زور کردار له ژيانی موسولماندا ، بو نمونه کردويه تی به هوئی هاتنه خواره وهی به رکه ته کانی ناسمان و زهوی و پرشتنی به سر موسولماندا که نه فه رمویت ﴿ وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرَىٰ ءَامَنُوا وَاتَّقَوْا لَفَنَحْنَا عَلَيْهِمْ

بَرَكَاتٍ مِّنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ وَلَٰكِن كَذَّبُوا فَأَخَذْنَاهُم بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿٩٦﴾)

سورة الأعراف : ٩٦) ، وه کردويه تی به هوکاريک بو پرزگار بوون له ناهه مواریه کانی ژيانی و پوزی دان که ده فه رموی : ﴿ وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ

مُخْرَجًا ﴿٢﴾ وَيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ ﴿٣﴾ (سورة الطلاق : ٢ - ٣) هه روه ها

کردويه تی به هوکاريک بو به ده ست هيانی توانای جيا کردنه وهی په وای و ناره وای له يه کتر که ده فه رموی : ﴿ يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِن تَتَّقُوا اللَّهَ يَجْعَلْ

لَكُمْ فُرْقَانًا وَيُكَفِّرْ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ﴿٢٩﴾



(سورة الأنفال : ۲۹) ئەمە لە لایەكەوه لە لایەكى تریشهوه خوای پەروردگار یهككیك له هۆكارهكانی فەرز کردنی پۆژووی لهسهەر موسولمانان و ئەهلی کیتاب به له خوا ترسان داناوه ودهفهرمووی

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ

لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿۱۸۳﴾ (سورة البقرة : ۱۸۳) بۆیه هەر موسولمانیک بیهوی

به رهكەتی خوای بهسهردا بریژیت و پرزگاریش بیّت له ناهه مواریه کانی ژیان و پۆزیش بدریّت و فیّری زانسته شه رعیه کان بیّت و توانای جیاکردنهوهی پهوایی و نارهوایی هه بی له ژیاندا پیویسته پۆژووه که لهسهەر له خوا ترسان بنیات بنیّت که هوی سه رهکی ئەو هه موو کردارانیه که ئاماژهمان بو کردن .

موسولمانی بهریژ : لهم پروانگه وه به بۆنه ی هاتنی مانگی رهمه زانی پیروز هه ولی ئەوه ددهم هه ندیک له حوکمه کانی پۆژووت بو پروون بکه مه وه ئەوهش به به لگه ی قورئانی پیروز و سوننه ته کانی پیغه مبه ری خوا ﷺ به هیوای ئەوه ی خوای پەروردگار به میهره بانی خو ی له پۆژی دوا ییدا چونه ژوره وه مان له ده رگای (الریان) پی کهره م بکات ، ئەوهشت بیر خه مه وه که نه که ی ئامان برواداران لهم خیره بی بهش بکه یت : چونکه پیغه مبه ری خوا ﷺ ده فهرموویت : " من سن في الإسلام سنة حسنة ، فله أجرها وأجر من عمل بها إلى يوم القيامة " (رواه مسلم)



حوکهه کانی رۆژوو

برای باوهردار : پیغمبهر خوا ﷺ دهفهرموویت : " من عمل عملا لیس علیه أمرنا فهو ردّ " (متفق علیه) ، واته : هه رکهسیک کردهوهیهک ئه نجام بدات به لگهی له قورئان و سونهت نه بی له سه ر کردهوهکهی ئه واکردهوهکهی به پرودا ده دریته وه . خوا په نامان بدات . جا برای خۆم هه و لئیه وه بده رۆژوه کهت ئه م حوکمانه ی تیدابیت بو ئه وه ی به باشتین شیوه پاداشت بدریته وه ، حوکمه کانیشی به م پییه ی خواره وه ده بن :

حوکهه کانی پیش رهمه زان :

۱ - ژماردنی رۆژه کانی مانگی شهعبان : له سه ر ئوممه تی ئیسلامی پیویسته به ژماردنی رۆژه کانی مانگی شهعبان ههستن ، ئه وهش به مه بهستی خۆ ئاماده کردن بو مانگی رهمه زان پیغمبهری خوا ﷺ فهرموویه تی : " صوموا لرؤیته و أفطروا لرؤیته ، فإن غم علیکم ، فأكملوا شعبان ثلاثین " (رواه البخاري و مسلم) ، واته : به رۆژوو بن به بینینی مانگی شهوال ، به لام ئه گه ر هه ور بهرمانگی لیگرتن له و کاته دا سی رۆژه ی مانگی شهعبان بژمییره و پاشان به رۆژوو بن .

۲ - هه رکهسیک رۆژی گومان (واته : یوم الشک) به رۆژوو بیته سه رپیچی له فهرمانی پیغمبهر ﷺ کردووه : (صله بن زفر) له (عمار) وه ده گیره وه که فهرموویه تی : " من صام اليوم الذي يشك فيه فقد عصى أبا القاسم " (رواه أبو داود و النسائي . الحدیث حسن) ، واته : هه رکهسیک به رۆژوو بیته له و



پۆژەى كە گومانى لى دەكرىت ، ئەوا بەو كارەى سەرپىچى لە فەرمانى پىغەمبەر ﷺ كرده .

۳ - ئەگەر موسولمانىك مانگى بينى بە پۆژوو بن : پىغەمبەرى خوا ﷺ فەرموويه تى : " صوموا لرؤيتە ، وأفطروا لرؤيتە " (رواه النسائي وسنده حسن) واتە : پۆژوو بگرن بە بينىنى مانگى رهمه زان و وازىش بينن لە پۆژوو بە بينىنى مانگى شه وال .

نيه تى پۆژوو گرتن : (كاته كانى پۆژوو) :

ئەگەر سەلمىنرا كە مانگى رهمه زان دەستى پىكردوو ئەو كاته پىويستە لە سەر هەموو موسولمانىك هەر لە شه وهه (واتە : پيش دەر كەوتنى فەجرى راستگۆ) نيه تى پۆژووى هەبى ، لە بەر ئەو فەرمووده يەى كە پىغەمبەرى خوا ﷺ فەرموويه تى : " من لم يجمع الصيام قبل الفجر ، فلا صيام له " (رواه أبو داود والبيهقي والنسائي والترمذي ، وسنده صحيح) ،

واتە : ئەو كەسەى نيه تى پۆژووى نەبىت پيش دەر كەوتنى فەجرى راستگۆ ، ئەوا پۆژووه كەى بەتالە . و ه ئەبى تىبينى ئەوش بكرى كە :

۱ - نيهت جىگای دلەو ، ووتنى بە زمان بىدعه يە و گومرايى يە هەر چه نده هەندىك خەلكى بە چاكى بزنان .

۲ - ئەگەر كەسىك رهمه زانى بە سەرداهات وبى ئاگابوو لە وهى كە رهمه زانەو خواردن و خواردنە وهى خوارد بوو . پاشان بوى ئاشكرا بوو كە رهمه زانە با واز لە خواردن و خواردنە وه بىنيت و پۆژووه كەى تەواو



بکات . یان هر بارو دؤخیکی هاوشیوهی ئەم حالهته . (بروانه : چوئیتی
 رۆژووی پیغه مبهەر ﷺ له رهمه زاندا / نووسینی : شیخ سلیم الهاللی و شیخ علی
 الحلبي ، وهرگیڕانی : م / عدنان بارام) .

۳ - دهست پیکردنی کاتی رۆژوو گرتن : به دهرکهوتنی فهجری راستگۆ
 دهبیئت ، خوای پهروهردگار دهفهرموویت : ﴿ وَكُلُوا وَاشْرَبُوا حَتَّىٰ يَتَبَيَّنَ لَكُمُ الْخَيْطُ
 الْأَبْيَضُ مِنَ الْخَيْطِ الْأَسْوَدِ مِنَ الْفَجْرِ ﴾ (سورة البقرة : ۱۸۷) ، واته : بخۆن و
 بخۆنهوه تا کاتی دهرکهوتنی فهجری راستگۆ که دهرکهوتنی سپیایی
 رۆژه له تاریکی شهو .

فهجریش دوو جووره : پیغه مبهیری خوا ﷺ دهفهرموویت " الفجر فجران :
 فأما الأول فإنه لا يحرم الطعام و لا يحل الصلاة وأما الثاني فإنه يحرم الطعام ويحل
 الصلاة " (رواه ابن خزيمة وسنده صحيح) ، واته : فهجر دوو جووره : فهجری
 یهکهم خواردن قهدهغه ناکات له رۆژوووان و کردنی نوێژی بهیانیان ههلال
 ناکات ، بهلام فهجری دووهم : خواردن قهدهغه دهکات له رۆژوووان و
 نوێژی بهیانینیش ههلال دهکات

بیرخستنه وهیهک : موسوئمانی بهرپیز : ئەو شتهی له مانگی رهمه زاندا
 دهکریت بهناوی (الإساکية) واته بانگ دان بهدهنگی بیستراو پێش
 دهرکهوتنی فهجری راستگۆ که بانگ دهران دهلین (الإمساك ، الإمساك
 يا أمة محمد) !!! کاریکی بیدعهو گومپرای یه بهلکو به پیچهوانهی ئەمهوه
 تا کاتی دهرکهوتنی فهجری راستگۆ بوت ههیه بخویت و بخویتتهوه .



۴ - دواکاتی پوژوو گرتن : ئەگەر شهو له بهرەى پوژوه لاتەوه دەرکەوت و پوژیش له بهرەى پوژئاواوه پشتى لى هەلکردین و بازنەى خوریش ئاوا بوو ، ئەو کاتە پوژوه کەت دەشکینیت ، بانگ درابى یان نه ، پیغەمبەرى خوا ﷺ دەفەرموویت : " إذا أقبل الليل من ها هنا وأدبر النهار من ها هنا وغربت الشمس فقد أفطر الصائم " (رواه البخاري و مسلم) ، واتە : ئەگەر شهو له ئیروهه دەرکەوت و پوژیش له ئیره پشتى لى هەلکردین ، و خوریش ئاواوو ئەوا پوژوه کەتان بشکینن .

پارشىو :

براى باوەردار : پیغەمبەرى خوا ﷺ فەرموویەتى : " البركة في ثلاثة : الجماعة ، والشريد ، والسحور " (رواه الطبراني بسند حسن) ، واتە : بەرەکەت له سى شتدايه لهو سى شته يه کيکیان پارشىوه ، یان فەرموویەتى : " إنها بركة أعطاكم الله إياها ، فلا تدعوه " (رواه النسائي و أحمد وسنده صحيح) ، واتە : پارشىو بەرەکەتە خوا پى به خشیون وازى لیمه هیئن ، ههروهها دەفەرموویت : " ... ، فإن الله و ملائکته يصلون على المتسحرين " (رواه أبو داود بسند صحيح) ، واتە : خواى پهروهردگار و فریشتهکانى سه لاوات دەدەن له سەر ئەو کەسانەى پارشىو دەکەن ، بۆیه پىویسته هه رگیز پارشىوه کەت له دەست نەدەى ، باشتىن پارشىویش بریتیه له خواردنى خورما ، ئەوهش بزانه دواخستنى پاشىو تا کاتى دەرکەوتنى فه جری راستگۆ یه کیکه له سوننه ته کانی پیغەمبەر ﷺ ههروهکو (البخاري و مسلم) دەیگێرنهوه .



ئهو شتانهی پیویسته رۆژوووان لیی دووربکه ونه وه :

رۆژوووانی بهرپیز : ئه وهش بزانه که رۆژووگرتن ته نها خوگرتنه وه نیه له خواردن و خواردنه وه و جووت بوونی ژن و میرد ، به لکو رۆژوووان ئه وه که سه یه ئه ندامه کانی به دوور گری له تاوان و زمانیشی له درۆ و غه یبهت کردن وتهی پرو پووچ و شایه تی ناره وا ، له گه ل خوگرتنه وه له خواردن و خواردنه وه و جووت بوونی ژن و میرد . له و شتانهش :

۱ - وتهی درۆ : پیغه مبه ر صلی اللہ علیہ وسلم فه رموو یه تی " من لم یدع قول الزور والعمل به فلیس لله حاجة فی أن یدع طعامه وشرابه " (رواه البخاری) ، واته : ئه گه ر رۆژوووان واز نه هی نی له درۆو کاری کردنی ، خوا پیویستی به وه نیه واز له خواردن و خواردنه وه که ی بهی نی ت .

۲ - وتهی پرو پووچ و له غو کردن ، پیغه مبه ر صلی اللہ علیہ وسلم فه رموو یه تی : " لیس الصیام من الأکل والشرب ، إنما الصیام من اللغو والرفث " (رواه ابن خزیمة وسنده صحیح) واته : رۆژوو ته نها خوگرتنه وه نی یه له خواردن و خواردنه وه به لکو بریتی یه له خوگرتنه وه له وتهی پرو پووچ و له غو کردن .

چونکه برای بهرپیزم : ئه گه ر وانه بی ت به شی رۆژوووان له رۆژوه که ی ئه وه نده ده بی ت که له م فه رموو ده یه دا دیاری کراوه : " رب صائم حظه من صیامه الجوع والعطش " (رواه ابن ماجه وسنده صحیح) .



ئەشتانەى پۇژووان دەتوانى ئە نجاميان بدات :

بىروادارى بەرپىز : پۇژووان بۆى رەوايە ئەم كارانە ئەنجام بدات :

۱ - پۇژووان دەتوانى بە لەش گرانىيەو پۇژىكاتهو . هەرەكو (عائشة)
هو (أم سلمة) له خىزانەكانى پىغەمبەر ﷺ ئەوهمان بۇ دەگىرنەو (رواه البخاري ومسلم) .

۲ - بۆشى رەوايە لە دەست پىكردنى پۇژووكەى تا كاتى بەربانگ
سيواك بەكار بەيىنى بە بەلگەى ئەو فەرموودەيەى پىغەمبەر ﷺ كە
دەفەرموويىت : " لولا أن أشق على أمتي لأمرتهم بالسواك عند كل صلاة " (رواه البخاري ومسلم) واتە : واتە ئەگەر ناپەرەتتەىكى زۆرى تيانەبوايە لەسەر
ئومەتەكەم ئەوا فەرمانم پى دەكردن بە سيواك لە كاتى هەموو نوپۇژىكدا .

۳ - وە دەشتوانىت ئا و هەلداتە دەم و لوتى بى ئەوەى زياد رەويان تىدا
بكات وەكو پىغەمبەر ﷺ كە دەفەرموويىت : " وبالغ في الاستنشاق إلا أن
تكون صائما " (رواه الترمذي وسنده حسن) ، واتە : زياد رەوى بكە لە ئا و
هەلدانە دەم و لوتدا و ، جگە لەو كاتەى كە بە پۇژوو دەبىت .

۴ - هەرەها ماچ كردن و دەستبازى كردن لە نىوان ژن و مېرددا رەوايە
، بەمەرچى تواناي هەبىت بەسەر خۆى هەرەكو دايكە عائىشه
فەرموويەتى : " كان يقبل وهو صائم ويأشتر وهو صائم لكنه كان أملككم لإربه
" (رواه البخاري ومسلم) ، واتە : ماچى خىزانەكانى دەكردو بە پۇژووش
دەبوو ، دەست بازىشى لە گەل دا دەكردن و بە پۇژووش دەبوو ، بەلام لە
هەمووتان زياتر بە سەر خۇيدا زال بوو .



۵ - بۆشی رهوایه تا قی کردنه وهی خوین ئه نجام بدات یان دهرزی له خو بدات ، به مهرجی مه بهست لهو دهرزی لی دانه خواردن پیدان نه بیئت (واته : مغزی نه بیئت) .

۶ - که له شاخ کردن (واته : الحجامه) بکات ابن عباس ئه فه رموی " إن النبي ﷺ احتجم و هو صائم " (رواه البخاري) .

۷ - تام و چیژکردنی خوارده مه نی به مهرجی خواردنه که نه پرواته قورگه وه ، ئه وه تا ابن عباس ده فه رمویت : " لا بأس أن يذوق الخل والشيء ما لم يدخل حلقه وهو صائم " (علقه البخاري و وصله ابن أبي شيبة) ، واته : هیچی تی دانی یه تام و چیژی خه ل یان هر شتیکی تر بکات ، به مهرجیک نه پرواته قورگیه وه .

۸ - کل کردن و قه تره کردنه چاو و هاوشیوه کانی لهو شتانه ی که ده کرینه چاوه وه ، وه کو (ابن تیمیه ، و ابن القیم) فه توایان داوه له سه ری .

۹ - کردنی ئاوی سارد به سه ر سه ردا ، یان خو ششتن .

ئه و که سانه ی به رۆژوو نابن یان ئه توانن به رۆژوو نه بن :

موسولمانی به ریژ : ئه و که سانه ی که به رۆژوو نابن :

۱ - ئا فره ت له کاتی بی نو یژیدا .

۲ - ئا فره ت له کاتی زه یسانی دا ، واته : واته خوینی پاش مندال بون .

(زانا یان یه ک ران له سه ر ئه م دوو خاله) .



ئەو كەسانەى بۇيان رەوايە بەرۋۆزۈ نەبن و پاشان قەرزى رۆژۈكەيان بىكەنەو
ئەمانەن :

۱ - مروقى موسافىر و رىبوار وەكو پىغەمبەر ﷺ بەيەكىك لە ھاوئەلەكانى
ئەفەرمووى كاتى پرسىيارى رۆژۈوى لى دەكا لە سەفەردا : " صم إن شئت
وافطر إن شئت " (رواه البخاري ومسلم)

۲ - مروقى نەخۇش ، ئەو نەخۇشىيەى كە بەبوونى رۆژۈكەى زياد بىكات
يان چاك بوونەوئەى دوا بىكەوى .

ئەوانەى بۇيان رەوايە بەرۋۆزۈ نەبن و تەنھا فىدئە بىدەن

ئافرەتى دوو گىيان شىردەر ئەگەر لەو بترسن زىان بە خۇيان و
مندالەكانىان بىكات ، خوى پەرۋەردىگار دەفەرمووى ﴿ وَعَلَى الَّذِينَ
يُطِيقُونَهُ فِدْيَةٌ طَعَامُ مِسْكِينٍ ﴾ (سورة البقرة : ۱۸۴) واتە : پىاوى پىرو
ژنى پىر ئەگەر تواناى رۆژۈوىان نەبى يان دوو گىيان و شىردەر ئەگەر لە
خۇيان و مندالەكانىان بترسن رۆژۈو ناگرن و بەرامبەر ھەموو رۆژىك نانى
ھەژارىك دەدەن (أخرجه ابن الجارود و البيهقي وأبو داود ، وسنده صحيح) .

وہ (ابن عمر) فەرموويەتى : " الحامل و المرضع تظفر و لا تقضي " (رواه
الدارقطني وصححه)



بهربانگ کردن:

سونه ته دواي خوړئاوابوون (واته : بهنهماني بازنه ي خوړ) پوژوان بهربانگ بکات و پهله ييش لهو کارهيدا بکات . چونکه پهله کردن له بهربانگدا سوننه تي پيغه مبهري خوايه ﷺ که ده فهرموويت : " انا معشر الأنبياء أمرنا بتعجيل فطرنا وتأخير سحورنا وأن نضع أيماننا على شمائلنا في الصلاة " (رواه ابن حبان وضياء بسند صحيح) ، واته : نيمه ي کومه لي پيغه مبهران فه رمانمان پيکراوه به پهله کردن له پوژوو شکاندن و به دواخستني پارشييو و داناني دهستي راست له سهر دهستي چه پ له نويژدا .

پيغه مبهري ﷺ فه رموويه تي : " لا تزال أمتي على سنتي ما لم تنتظر بفطرها النجوم " (رواه ابن حبان بسند صحيح) ، واته : به ردهوام نوممه ته که م له سهر سوننه تي منن تا نهو کاته ي بهربانگ دوانه خهن بو کاتي ده رکه وتني نه ستيره .

وه دوا خستني تانه وکاته کرده وه ي جوله که و ديانه کاني وه کو پيغه مبهري ﷺ ده فهرموويت : " لا يزال الدين ظاهرا ما عجل الناس الفطر لأن اليهود والنصارى يؤخرون " (رواه أبو داود و ابن حبان وسنده حسن) . وه سوننه تيش وايه بهربانگ به خورماي ته ر نه گهر نه بوو خورماي وشک نه گهر نا به چند قوميك ئاو (رواه أحمد بسند صحيح) وه سوننه تيشه له کاتي بهربانگ دا بليت : " ذهب الظمأ وابتلت العروق وثبت الأجر إن شاء الله " (أخرجه أبو داود وسنده حسن) ، وه سوننه تيشه له کاتي بهربانگ دا بپاريته وه و پارانه وهش له م کاته دا وه لام ده دريته وه (رواه ابن ماجه بسند صحيح) .



به تال که ره وه کانی پوژوو:

یهک خوا په رستی گوپرایه ل: له کوتای ئه م باسه دا ئاماژه ده که م بهو
شتانه ی پوژوو به تال ده که نه وه :

۱ - خواردن و خواردنه وه ی به ئه نقه ست : به لام ئه گهر له بیرت چونه وه
بوو ئه وا پوژوه که به تال ناکاته وه (رواه البخاری و مسلم) .

۲ - پشانه وه ی به ئه نقه ست : چونکه پیغه مبه ر ﷺ فه رمویه تی : " من
ذرعہ القیء فلیس علیہ قضاء ومن استقاء عمدا فلیقض " (رواه أبو داود و سنده
صحیح) واته هر که س پشاندنه وه زوری پیهینا و پشایه وه قه زای پوژوی
له سهر نی یه ، به لام که سی خوی پشاندنه وه با قه زای پوژوه که ی بداته وه

۳ - بی نویژی و زه یسانی : پیغه مبه ر ﷺ فه رمویه تی : " ألیس إذا
حاضت لم تصل ولم تصم ؟ قیل : بلی " (رواه البخاری و مسلم) .

۴ - جووت بون له گهل خیزاندا له بهر ئه وه فه رموده یه ی که (البخاری و
مسلم) ده یگپرنه وه

۵ - دهرزی لیدانیک مه به ست لیی خواردن پیدان بی .

وَآخِرُ دَعْوَانَا أَنِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ



چەند پلانىك بۇ بەرىكرنى مانگی رهمه زان

بە جوانترین شیوه

باوکی فریشته

موسولمانانی بەرپیز وا ئەمسالییش رهمه زانی پیرۆز بوو بە میوانمان ، هەموشمان ئەزانین دەرگای خراپە هەردەم والایە هەرۆک چۆن دەرگای چاکە بەردەوام والایە ، ئەمەى ئەیخەمە بەردەستی ئیوهی بەرپیز بریتیه له پلانىك بۇ بەباشی بەرىكرنى مانگی رهمه زانی پیرۆز بۇ ئەوهی بە کاتیکی کەم و بەکارهینانی وزهیهکی کەم پاداشتیکی زۆرت دەست بکەویت . بەویستی خوی پەرودرگار . جا هەرکەسیک بەگویرهی توانا ئەم پلانه جیبهجی بکات ، بۇ ئەوهی بەویستی خوی پەرودرگار بەهەشتی بەرین بەدەست بهینیت :

۱ - پۆژووگرتن : ئەگەر ئەتهوی کاریک بکەى پاداشتهکەى جیاواز بی له هەموو کردەوهکانی تر و پاداشتهکەى حەوت سەد پله بەسەر کردەوهکانی ترهوه بیّت و خوی پەرودرگار بەتایبەتی پاداشتت بداتهوه ؟ پۆژوو بگره چونکه پیغمبەری خوا ﷺ فەرمویهتی : " کل عمل ابن آدم یضاعف ، الحسنه بعشر أمثالها إلى سبعمائة ضعف ، قال الله تعالى : إلا الصوم ، فإنه لي وأنا أجزي به " (متفق علیه) ، واته : هەموو کردەوهیهکی پۆلهکانی ئادەم پاداشتهکەى چەندە جاری خوی زیاد ئەکریت ، چاکهیهک بە دەجار ئەوهندەى خوی تاكو (۷۰۰) حەوت سەد ئەوهندەى خوی ، خوی



په روهردگار ئەفهرمویت : جگه له پوژوو ، پوژوو گرتن بو منه و تهنا منیش پاداشتی ئەدهمه وه .

۲ - پارشیوکردن : ئەگەر ئەتهوی خوی په روهردگار و فریشتهکان صلاوات بدن له سهرت پارشیو بکه ، پیغه مبهری خوا ﷺ فهرموویه تی : " فإن الله ، وملائكته يصلون على المتسحرين " (السلسلة الصحيحة : ۳۴۰۹) ، واته : په روهردگار و فریشتهکانی صهلاوات ئدن له سهر ئەو کهسانه ی پارشیو ئەکهن ، بویه ئەگەر تهنا په رداخیکی ئاویشت خواردوه هه لسه بو پارشیو کردن با لهو سلاواته به نرخانه بیبهش نه بیت .

۳ - قورئان خویندن : ئەگەر ئەتهوی له قیامهت دا شه فاعهت کاریکت هه بی شه فاعهتت بو بکات ؟ قورئان بخوینه و هیچ نه بییت مانگی جاریک خه تمی بکه .

چونکه پیغه مبهری خوا ﷺ فهرموویه تی : " اقرءوا القرآن فإنه يأتي يوم القيامة شفيعا لأصحابه " (صحيح الجامع الصغير : ۱۱۶۵) .

واته : قورئان بخوینن ، چونکه له پوژی دواپی دا شه فاعهت بو خاوه نه کانیا . واته : ئەوانه ی له دونیا دا خویندویانه . ئەکهن .

۴ - نوژی جهماعه : ئەگەر ئەتهوی هه ر نوژیکت له نوژه فه رزه کان به (۲۷) نوژی بو بنوسری ؟ نوژه کانت له مزگهوت و به جهماعهت بکه ، چونکه پیغه مبهری خوا ﷺ فهرموویه تی : " صلاة الجماعة تفضل صلاة الفذ بسبع وعشرين درجة " (متفق عليه) ، واته : نوژی جهماعهت خیری زیاتره



له نویژی به ته نها به (۲۷) پله ... واته نویژیکی جه ماعت خیری (۲۷) نویژی به ته نهایی ههیه .

۵ - پارانه وه له کاتی به پوژوو بوونت : ئەگەر ئەتەوی دنیایی له وهی خوی پهرهردگار وهلامی پارانه وه کانت ئەداته وه ؟ له وکاتانه دا بیارپیره وه که به پوژووی ، چونکه پیغه مبهری خوا ﷺ فهرمویه تی : " ثلاث دعوات مستجابات دعوة الصائم ودعوة المظلوم ودعوة المسافر " (صحیح الجامع الصغیر : ۳۰۳۰)

واته : سی پارانه وه هه ن وه لام ئەدرینه وه : پارانه وهی پوژووان و پارانه وهی ستهم لیکراو و پارانه وهی ریبار .

۶ - به ربانگدان به پوژووان : ئەتەوی به یهک مانگی رهمهزان پاداشتی دوو مانگی رهمهزان به دهست بهینی ؟ به ربانگ بده به پوژوهوان ، چونکه پیغه مبهری خوا ﷺ فهرمویه تی : " من فطر صائما كان له مثل أجره غير أنه لا ينقص من أجر الصائم شيء " . (صحیح الترغیب و الترهیب : ۱۰۷۸) .

واته : هه رکه سیك به ربانگ به پوژوهوانیک بکاته وه ئەوه پاداشتی پوژوهوانه کهی دهست ئەکه ویت به بی ئەوهی له پاداشتی ئەو کهسه کهم بکات ، واته ئەگەر به ربانگ به کهسیکی پوژوهوان بدهیت پاداشتی دوو پوژ پوژووت بو ئەنوسری و له پاداشتی به رامبه ریش ههچ کهم ناکات .

۷ - نویژی ته راویح : ئەگەر ئەتەوی به ماوهیه کی کهم خوی پهرهردگار له هه موو تاوانه کانی رابردوت خویش بی ؟ نویژی ته راویح به جه ماعت و له مزگه وتدا ئەنجام بده ، چونکه پیغه مبهری خوا ﷺ فهرمویه تی : " ومن قام رمضان إيماناً واحتساباً غفر له ما تقدم من ذنبه " (متفق علیه) ، واته :



هه ركه سيك شهواني رهمه زان به ته راويح زيندو بكاته وه و باوه پرى پيى هه بي و چاوه پروانى پاداشتي خوا بيت ، ئەوا خوا له تاوانه كاني پيشووى خوش ئەبيت .

۹ - سيواك كردن : ئەگەر ئەتەوى لەو كەسانە بيت كە سوننەت لە نيو خەلكى زيندو بكنه وه ؟ سيواك به كار بهينه و بيبه خشه به خەلكيش چونكه پيغه مبهري خوا ﷺ فهرمويه تي : " لولا أن اشق على أمتي لأمرتهم بالسواك عند كل صلاة " (متفق عليه) ، واته : ئەگەر بهاتبايه و له سهه ر ئومه ته كه م ناره حهت و قورس نه بوايه ، ئەوا فهرمانم پي ده كردن له كاتي هه موو نويزيكددا سيواك بكن .

۱۱ - خویندنه وهى كتيبي ئايني به سود و گوینگرتن له موحازهرات : ئەگەر ئەتەوى لەو كەسانە بيت كە خواى پهروهردگار مه دحيان ئەكات ؟ كاتيک ديارى بکه بو خویندنه وهى كتيبي ئايني به سود و گوینگرتن له موحازهرات و زانيارى ئايني خوت زياد بکه ، چونكه خواى پهروهردگار ئەفهرمويت : ﴿ قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ إِنَّمَا يَتَذَكَّرُ أُولُو الْأَلْبَابِ ﴾ (الزمر : ۹) ، واته : بلي : ئايه ئەو كەسانەى كە شارەزا و زانان له گهله ئەو كەسانەدا يه كسانن كە ناشارەزا و نه زانن ؟ بو سه لماندنى ئەو راستيه ته نها مروقه ژيره كان بير ئەكه نه وه و ئاموزگارى وه ره گرن

۱۲ - سه دهقه كردن : ئەگەر ئەتەوى وهك چون ئاو ئاگر ئەكوژيته وه ئاگرى تاوانه كانت بكوژيته وه ؟ سه دهقه بکه و مال و سامان ببه خشه ،



چونکه پیغمبهری خوا ﷺ فہرمویہ تی : " الصدقة تطفيء الخطيئة كما يطفىء الماء النار " (صححه الألباني في مشكلة الفقر / ۱۱۷) ،

واته : صہدہ قہ ئاگری تاوان ئہ کوژینیتہ وہ ہہر وہک چوئن ئاو ئاگر ئہ کوژینیتہ وہ .

۱۳ - صہدہ قہ کردن بہ نہینی : ئہ گہر ئہ تہوی یہ کیک بیت لہ وانہی لہ قیامہ تدا لہ ژیر سیبہری عہرشی خوادا بیت ؟ لہو پوژہی کہ سیبہر نیہ جگہ لہ سیبہری عہرشی خوا نہ بیت ، ئہو مال و سامان ببہ خشہ بہ ہہ ژاران بہ نہینی ، واتہ تہنہا لہ نیوان خوٹ و خوادا بیت و کہسی تر پی نیہ زانیت ، چونکہ پیغمبهری خوا ﷺ سہ بارہت بہ وانہی لہ سیبہری عہرشی خوا ئہ بن لہ قیامہ تدا فہرمویہ تی : " ورجل تصدق بصدقة فأخفاها حتى لا تعلم شماله ما تنفق يمينه " (متفق عليه) ، واتہ : وہ کہسیک صہدہ قہ یہک بکات و بیشاریتہ وہ بہ شیوہ یہک دەستی چہ پی نہ زانیت راستی چی بہ خشیوہ .

۱۴ - مانہ وہ لہ مزگہوت تا ہہ لہ اتنی خوړی بہ یانی : ئہ گہر ئہ تہوی بہ بی ئہ وہی سہ فہر بکہیت بو حہج لہ ماوہی کہ متر لہ پینج سہعات و لہ یہک مانگ دا (۳۰) حہج بکہیت ؟ ہہ موو پوژیکہی رہمہ زان لہ پاش نویرتی بہ یانی لہ مزگہوت بمینہ وہ و دانیشہ زیکی خوا بکہ و قورئان بخوینہ تا خوړ ہہ لڈیت پاشان دوو رکات نویرت بکہ ئہ و جا لہ مزگہوت و ہرہ دہرہ وہ ، چونکہ پیغمبهری خوا ﷺ فہرمویہ تی : " من صلى الفجر في جماعة ثم قعد



يذكر الله حتى تطلع الشمس ثم صلى ركعتين كانت له كأجر حجة وعمره " . قال :
 قال رسول الله ﷺ : " تامة ، تامة ، تامة " (حسن ، مشكاة المصابيح : ٩٧١) ،
 واته نهوهی نویژی بهیانی به جهماعهت نهنجام دا و پاشان له مزگهوت
 مایهوه و زیگری پهروهردگاری کرد تاکو خوړ هه لډیت پاشان دوو ږکات
 نویژی کرد نهوه پاداشتی حهج و عه مرهیه کی بو نهوسری ، ږاوی ده لیت
 : پاشان پیغه مبهری خوا فهرمووی : پاداشتی حهج و عه مرهیه کی تهواو ،
 تهواو ، تهواوه .

١٥ - زهکاتی سهرفتره : نه گهر نه تهوی خوټ پاک بکه یته وه له قسهی
 پروپوچ و خراپه کاری ؟ زهکاتی سهرفتره بده چونکه : (ابن عباس)
 فهرموویه تی : " فرض رسول الله ﷺ زکاة الفطر طهرة للصائم من اللغو والرفث
 وطعمة للمساكين " (صححه الألباني في مشكلة الفقر / ٥٦) ، واته :
 پیغه مبهری خوا ﷺ زهکاتی سهرفتره ی فهرز کردوه بو پاک کردنه وهی
 ږوژووان له قسهی پروپوچ و خراپه کاری ، وه خواردنیکیش بیت بو
 هه ژاران ... به لام بو نهوهی پاداشتی تهواوت بگات و لیتوه ربگیردیت و
 لهو که سانه بیت لهو فهرمووده یه باس کراوه پیویسته به خوړاک زهکاتی
 سهرفتره بدهیت نهک به پاره .

١٦ - دانیشتن له مه جلسی کی خیر : نه گهر نه تهوی به کرده وه یه ک خوی
 پهروهردگار له تاوانه کانت خوښ بی و خراپه کانت بگوریت بو چاکه ؟ له
 مه جلسی ک دابنیشنه قسهی پروپوچی تیا نه کری و دانیشتوانی تهنها
 یادی خوا بکه ن و قسهی خیر بکه ن



تاوه کو بلاوهی لی ئەکەن ، چونکه پیغەمبەری خوا ﷺ فەرموویەتی : " ما من قوم اجتمعوا یذکرون الله عز وجل لا یزیدون بذلك إلا وجهه إلا ناداهم مناد من السماء أن قوموا مغفورا لکم قد بدلت سیئاتکم حسنات " (صحیح الترغیب و الترهیب : ۱۵۰۴) واتە : هیچ کۆمەڵە کەسیک نیە کۆ ببنەوه و زیکری خوا بکەن و مەبەستیشیان بەوه هیچ نەبیّت ئیلا پاداشتی خوا نەبیّت ئیلا بانگ کەریک لە ئاسمانەوه بانگیان ئەکات و ئەلیت هەستن خوا لیّتان خوێش بووه و تاوانەکانتان بۆ گۆریوه بە چاکە .

۱۷ - شهوی قەدر : ئەگەر ئەتەوی لەیەک شەودا خیری هەزار مانگ خواپەرەستیت دەست بکەویت و لەگەڵیا تاوانەکانی رابوردوت بسپریتەوه ؟ (۱۰) شهوی کۆتایی رهمه زان بە گرتنی شهوی قەدر زیندویان بکەرەوه ،

چونکه خوی پەرودگار ئەفەرمویت : ﴿ لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِّنْ أَلْفِ شَهْرٍ ﴾ (القدر : ۳) ، واتە : شهوی قەدر لە هەزار مانگ چاکترە کە شهوی قەدریان تیا نەبی ، وه پیغەمبەری خوایش ﷺ ئەفەرموی : " ومن قام ليلة القدر إيماناً واحتساباً غفر له ما تقدم من ذنبه " (متفق عليه) ، واتە : هەرکەسیک شهوی قەدر زیندوبکاتەوه و باوەری پێی هەبی و چاوەروانی پاداشتی خوا بیّت ، ئەوا خوا لەتاوانەکانی پێشووی خوێش ئەبیّت .

۱۸ - یارمەتی دانی هەتیو و بیوهرن : ئەگەر ئەتەوی بەبی ئەوهی بچیت بۆ جەنگ و جیهاد و تیکۆشان بکە لەپیناو خوا پاداشتی موحاید و تیکۆشەرانت دەستکەویت ؟ یارمەتی هەژاران و هەتیو و بیوهرنان بەدە ، چونکه پیغەمبەری خوا ﷺ فەرموویەتی : " الساعي على الأرملة والمسكين



کالمجاهد في سبيل الله عز وجل " (صحيح سنن النسائي : ٢٥٧٧) ، واته :
چاودير و به خيوکاري بيوهژن و هه تيو له پاداشتدا وهکو تيکووشهره له
پيناوي خواي پهروهردگار .

١٩ - پارانه وه : نه گهر نه ته وي خواي پهروهردگار وه لامي پارانه وه کانت
بداته وه؟ هه رگيز بي نوميد مه به و بهرده وام بپاريره وه ، چونکه خواي
پهروهردگار نه فه رمويت : ﴿ وَقَالَ رَبُّكُمْ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ إِنَّ الَّذِينَ
يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ ﴾ (غافر : ٦٠) ،
واته : پهروهردگارتان فه رمويه تي : ليم بپارينه وه وه لامي پارانه وه کانتان
نه دمه وه به راستي نه وانهي خويان به گوره نه زانن له په رستني من
به ته نها ، بيگومان به سه رشوري نه چنه دوزه خه وه .

٢٠ - نويژي عيشا : نه گهر نه ته وي له گهل نويژي ته راويح و به ماويه كي
که م باداشتي شه ونويژي کيشت بو بنوسري؟ نويژي عيشا به جه ماعت
بکه ، چونکه پيغه مبهري خوا ﷺ فه رمويه تي : " إن الرجل إذا صلى مع
الإمام حتى ينصرف كتب له قيام ليلة "

(صحيح الجامع الصغير : ١٦١٥) ، واته : نه گهر که سيك له گهل نيمام به
جه ماعت کرد تا ته واو نه بي ، نه وه نه وه شه وهي به شه ونويژي كي ته واوي
بو نه نوسري .

٢١ - عومره کردن له مانگی رهمه زان : نه گهر نه ته وي به پارويه كي که م و
له ماويه كي که متر له ماوهي چه جيک پاداشتي چه جيکت ده ست بکه وييت
له گهل پيغه مبهري خوادا نه نجامت دابي؟ له مانگی رهمه زاندا عومره يه ک



بکه ، چونکه پیغمبهری خوا ﷺ فہرمویہ تی : " عمرة في رمضان تعدل حجة " وفي رواية " تعدل حجة معي " (صحيح البخاري : ۱۷۸۲ و ۱۸۶۳) ،
واته : عومرہیہک لہرہمہ زاندا پاداشتہکھی بہرامبہر بہ حہجیک وایہ ، لہ
ریوایہ تی کدا ہاتووہ : وہک حہجیک وایہ لہ گہل پیغمبہردا ﷺ .

۲۲ - فیئرکردنی قورئان : ئەگەر ئەتہوی لہ باشترینی ئەو کەسانہ بیت کە
پیغمبہری خوا ﷺ مەدحیان ئەکات ؟ خەلکی فییری قورئان خویندن بکہ
، چونکہ پیغمبہری خوا ﷺ فہرموویہ تی : " خیرکم من تعلم القرآن وعلمه
" (رواہ البخاري) ،

واته : باشترین کەستان ئەوانەن فییری قورئان ئەبی ، پاشان خەلکیش
فییری قورئان خویندن ئەکات .

۲۳ - دوعا کردنی لہ دوای پارشیو : ئەگەر ئەتہوی لہ دونیادا سیفہ تی
خەلکی بەھەشت بەدەست بەینیت ؟ لہ پارشیوان مەخەوہ و لہ خوا
بپارپیرەوہ و دوعا بکہ

دوو رکات نوێژ بکہ ، چونکہ خوای پەروردگار ئەفہرموویت :

﴿ وَبِالْأَسْحَارِ هُمْ يَسْتَغْفِرُونَ ﴾ (۱۸) (الذاریات : ۱۸) ، واته : لہ کاتی

بەرہبەیاندا دەپارانەوہ

۲۴ - دەرگاکانی بەھەشت : ئەگەر ئەتہوی لہ قیامەتدا لہ چەند دەرگایەکی
بەھەشتەوہ بانگ بکرییت بو چوہ بەھەشت ؟ جیہاد بکہو پوژوو بگرہ و
نوێژ بکہو صەدەقە ببەخشە چونکہ پیغمبہری خوا ﷺ فہرموویہ تی : "



... واللجنة أبواب فمن كان من أهل الصلاة دعي من باب الصلاة ومن كان من أهل الجهاد دعي من باب الجهاد ومن كان من أهل الصدقة دعي من باب الصدقة ومن كان من أهل الصيام دعي من باب الريان... " (متفق عليه) .

واته : بههشتيش دەرگای ههیه ، نوێژگەر له دەرگای نوێژهوه ، و تیکۆشه ریش له دەرگار تیکۆشانهوه ، و بهخشه ریش له دەرگای بهخشینهوه ، پۆژوانیش له دەرگای پهییانهوه له پۆژی دوااییدا بانگ دهکرین .

وَآخِرُ دَعْوَانَا أَنِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ



ئه و شتانه ی روژوو به تال ناکه نه وه

گولبژیریک له فه توای زانایانی پایه بهرز

(عبدالعزیز بن عبدالله بن باز) و (محمد بن صالح العثیمین)

- بهرهمه ت بن -

إِنَّ الْحَمْدَ لِلَّهِ نَحْمَدُهُ وَنَسْتَعِينُهُ وَنَسْتَغْفِرُهُ وَنَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ شُرُورِ أَنْفُسِنَا وَمِنْ سَيِّئَاتِ أَعْمَالِنَا مَنْ يَهْدِهِ اللَّهُ فَلَا مُضِلَّ لَهُ وَمَنْ يَضِلَّ فَلَا هَادِيَ لَهُ وَأَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ ... أَمَّا بَعْدُ : له گهل دهست پیکردنی رهمه زاندا پرسیاریکی زور ده کریت دربارهی هه ندیک شت که له ژیانی پوژانه ی موسولماندا پرووده دن و سوپاس بو خوا پوژوو به تال ناکه نه وه .

ئه مه ی له بهر ده ستندایه . برای موسولمانم . کومه لیک فه توایی ئیمام و پیشه و (ابن باز) ه . رهمه تی خوایی لی بیت . سه باره ت به پوژوو که له شیوه ی پرسیار و وه لامدایه ... داواکارم له خوای په روه ردگار هه موو لایه کمان پیی سودمه ند بین .

پرسیاری یه که م : ئه گهر پوژووانیک له پوژی رهمه زاندا خهوی لیکه وت وه له و کاته دا خهوی بینی . توشی له شگرانی بوو . ئایا پوژوو ه که ی به تال ده بیته وه یان نا ؟ وه ئایا واجبه له سه ری په له بکات له خو شوردن ؟



وہ لَام : خەوبینین . لەشگرانبوون . بەھیچ شیوہیەك پوژوو بەتال
ناکاتەوہ ، چونکە بە ویستی پوژووانەکە نەبووہ . خوئی دەستی تیدا
نەبووہ . وە پێویستە لەسەری خوئی بشوریت بە خوشوردنی پاک بوونەوہ
لە لەشگرانی واتە غوسل بکات .

وہ ئەگەر پاش نویژی بەیانی خەوی بینی . واتە : نویژی بەیانی
کردبیت ئەنجا لەشی گران بیت . وە خوشوردنەکە ی دواخست بو کاتی
نویژی نیوہرۆ ئەوا کیشە بو پوژووہکە ی دروست ناکات و ئاسایی دەبیت
، وہ ئەگەر لەگەل خیزانەکە شیدا بەشەو جوت بوو وە خوئی نەشورد
تاکو دەرکەوتنی فەجر ئەوا ھەر ئاساییە .

لە پێغەمبەری خواوہ ﷺ جیگر بووہ کە بە لەشگرانی یەوہ .
لەشگرانی جوت بوونی شەوان . بەیانی کردوٹەوہ و پاشان خوئی
دەشوردو پوژووی دەگرت .

وہ ھەر وہا ئافرەتی ھەیزدار و ئەوانە ی خوینی مندال بوونیان ھە یە .
واتە لە زەیسانیان . ئەگەر لەشەودا پاک بوونەوہ و تادەرکەوتنی فەجر
خویان نەشورد ئەوا ھیچیان لەسەر نییەو پوژووہکە یان دروستە ، بە لَام
بو ئەو ئافرەتانە و بو کەسی لەشگرانی ش دروست نیە کە خوشوردن
دوابخەن یان نویژ دوابخەن تادەرکەوتنی خۆر ، بە لکو پێویستە لەسەر
ھەموان پەلە بکەن لە خوشوردن پێش دەرکەوتنی خۆر تاکو بتوانن نویژ
لەکاتی خویدا ئەنجام بدەن .



وه پيويسته له سهر پياو كه په له بكات له خوشوردن . نه گهر له شي
گران بوو . پيش نويژي به ياني بو نه وهی بتوانيت نويژه كهی به كومهل و
جه ماعت نه نجام بدات ، (والله ولي التوفيق) .

پرسیاری دووهم : به پوژوو بووم و له مزگه وتدا خه وتبوم و پاش نه وهی
كه له خه وه ستام بينيم توشی له شگرانی بووم ، نایا نه م خه وبينينه .
له شگران بونه . کاریگه ری له سهر پوژوو هه یه ؟ وه نه گهر بی خوشوردن
نويژم كرد چيم له سهره ؟ وه نایا نه گهر به ردیک دای به سهرما وخوین
به سهرمدا هاته خواره وه پوژوو وه كه م به هوئی نه و خوینه وه به تال
ده بیته وه ؟ وه نایا نه گهر پشامه وه پوژوو وه كه م به تال ده بیته وه ؟

وه لام : خه وبينين . له شگران بوون . پوژوو به تال ناکاته وه ، چونکه نه و
خه و بينينه به ویستی به نده نه بووه به لام پيويسته له سهری خوئی
بشوریت . خوشوردنی له شگرانی بوون . نه مه له کاتیکدا نه گهر مه نی له
زه که ری وه دهرچوو ، چونکه پیغهمبهر صلى الله عليه وسلم کاتیک پرسیری لیکرا
دهرباره ی نه مه وه لامی داوه به وهی که پيويسته له سهر نه وهی که
خه وه که ی بینیه خوئی بشوات ، وه هر که سیك بی خوشوردن نويژ
بكات نه وه هله و خراپه یه کی گهره ی نه نجامداوه وده بیت نويژه که
دووباره بکاته وه له گهل ته و به کردن و گهرانه وه بو لای خوی پاک و بیگهرد
، وه نه و به رده ی له سهرتی داوه به هویه وه خوینی لیها تووه نه وه
پوژوو وه که ت به تال نابيته وه ، وه نه و پشانه وهی دهستی خوئی تیدانه بوو
بیت نه وه پوژوو وه که ت به تال ناکاته وه له بهر فهرموو ده ی پیغهمبهر صلى الله عليه وسلم



که فرمویه تی: " من ذرعه القیء فلا قضاء علیه ، ومن استقاء فعليه القضاء " (رواه أحمد وأهل السنن بإسنادٍ صحيح) .

واته : ههركهسیك پشانهوه زوری بو هیئا و پشایهوه گپرانهوهی پوژوووهکهی لهسه ر نیه ، بهلام ههركهسیك خوئی پشاندهوه ، ئەوا پیویسته لهسه ری پوژوووهکهی بگپریتهوه .

پرسیاری سییه م : ده رچونی (مذي) ^(۱) بهه ر هوکاریک ، پوژوو بهتال دهکاتهوه یان نا ؟

وهلام : لهسه ر بوچوونی دروستی زانایان ده رچونی (مذي) پوژوو بهتال ناکاتهوه .

پرسیاری چواره م : حوکمی هه لگرتنی ته حامیل لهکومهوه بو پوژوووان لهبه ر پیویستی چیه ؟

وهلام : ئەگه ر نهخوشهکه پیویستی پیی هه بوو ئەوا لهسه ر بوچوونی دروستی زانایان دروسته و ئاساییه ، ئەمهش وتهی هه لپژاردهی (اختیار) ی شیخی ئیسلام (ابن تیمیة) و کومه لیککی زور له زانایانه ، ئەمهش لهبه ر ئەوهی وهکو خواردن و خواردنهوه نییه .

پرسیاری پینجه م : حوکمی بهکارهینانی ئەو ده رزیانهی که لهدهمارهوه ده دریت وه ئەوانهی له سمتهوه (کلۆک) ده دریت چیه ؟ وه جیاوازی چیه له نیوانیاندا بو پوژوووان ؟

^(۱) (مذي) : ناویکی سپی روونی لینجه له کاتی بیرکردنهوه له شههوت یان دهستبازیدا ده رده چیت ، پیاو و ئافرهت تیایدا وهکو یهکن . وه رگپر .



وہلام : بۆچۈۈنى دروست ئەۋەپ كە پوژوو بەتال ناكاتەۋە ئەۋەپ بەتالى دەكاتەۋە برىتتە لە دەرزىە خوراكيە تايبەتتەكان (موعەزى) ، ۋە ھەرۋەھا ۋەرگرتنى خوين بو (تحليل) روژۋوى پى بەتال نابىتتەۋە .

پرسىياري شەشەم : ئەگەر مروقيك توشى دان ئىشە بوو ، ۋ سەردانى پزىشكى كرد ، ئەۋىش دانەكانى بوپاك كردهۋە يان پرى كردهۋە يان يەكيك لە دانەكانى بو ھەلكىشا ، ئايا كاريگەرى دەبىت لە سەر پوژووۋەكەي ؟

ۋە ئەگەر پزىشك دەرزىەكى پىدا بو بەنجكردنى دانىكى ، ئايا ئەۋە كاريگەرى لەسەر پوژووۋەكە دەبىت ؟

وہلام : ھىچ يەكيك لەۋانە كە لە پرسىيارەكەدا باسكراون كاريگەرى لەسەر پوژوو نابىت ، بەلكو ئەۋە لىبوراۋە ، ۋە پىۋىستە خوى بپارىزىت لەقوتدانى دەرمان يان

خوين ، ۋە ئەۋ دەرزىيەي كە باسكرا كاريگەرى لەسەر دروستى پوژووۋەكە نابىت ، چونكە لەماناي خواردن و خواردنەۋەدا نىە ، ۋە ئەصل سەلامەتى پوژووۋەكە و دروستىەتى .

پرسىياري ھوتەم : ئايا پوژووۋان بوى ھەپە لە كاتى پوژووۋى رەمەزاندا مەعجونى ددان بەكار بەينىت ؟

وہلام : ھىچ تاۋانى لەسەر نىە لەگەل خوپاراستن لە قوتدانى شتىك لەۋ مەعجونە ، ھەرۋەكو چوڭ سيواك لەسەرەتاي پوژ و كوتايى پوژدا بو پوژووۋان شەرعىە ، ۋە ھەندىك لەزانايان پىيان وايە كە بەكارھىناني



سیواک له دوای (زوال) ^(۲) مه کروهه ^(۳) ، و ئه وه و ته یه کی ناپه سهنده و پراستییه که ی ئه وه یه که (مکروه) نیه له بهر فه رموده ی پیغه مبه ر صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " السواك مطهرة للفم مرضاة للرب " (أخرجه النسائي بإسناد صحيح عن عائشة رضي الله عنها) واته : سیواک پاک که ره وه یه بو دم ، هو یه که بو ره زامه ندی په روه ردگار .

وه له بهر فه رموده ی پیغه مبه ر صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " لو لا أن أشق على أمتي لأمرتهم بالسواك عن كل صلاة " (متفق عليه) . واته : ئه گه ر نار ه حه ت نه بوایه له سه ر ئوممه ته که م ئه وا فه رمانم پی ده کردن به سیواک له کاتی هه موو نو یژی ک دا . ئه مه ش نو یژی نیوه پرو و عه سر ده گری ته وه که هه ردووکیان له دوای (زوال) ن .

پرسیاری هه شته م : ئایا به کاره یانی قه تره ی چاو (قطرة عين) پوژوو به تال ده کاته وه یان نا ؟

وه لام : بوچوونی درووستی زانایان ئه وه یه که به تالی ناکاته وه ، هه ر چه نده خیلای له سه ره له نیوان زانایاندا ، هه ندیکیان وتوویانه ئه گه ر ئه و قه تره یه بگاته قورگ (حلق) به تالی ده کاته وه ، وه بوچوونی درووست ئه وه یه که به ره های ی (مطلقاً) قه تره ی چاو پوژوو به تال ناکاته وه ، چونکه چاو ده رچه نیه بو گه شته نه قورگ (منفذ)

^(۲) (زوال) : بریتیه له لادانی خوړ له ناوه پراستی ئاسمان به ره و خوړئاوا بوون . وه رگیږ .

^(۳) (مکروه) : ئه وه یه که ئه گه ر نه یکه یه خیرت بو دنوسریت ، به لام ئه گه ر بیکه یه گونا هت له سه ر نانوسریت . وه رگیږ .



پرسیاری نۆیه م : من پیاویکم تووشی نه خوشی ته نگه نه فهسی (الربو)
 بووم ، وه پزیشك ئاموژگاری کردووم به به کارهینانی به خاخ له پریگه ی
 دهمه وه ، ئایا حوکمی ئەم عیلاجه (بخاخ) چیه له کاتیك دا من له پوژووی
 رهمه زاندا بم ؟

وه لآم : بسم الله والحمد لله ، حوکمی ئەوه یه که جه لآله ئەگەر

ناچار بوویت بو به کارهینانی ، له بهر وتهی خوا . عز وجل . : ﴿ وَقَدْ فَضَّلَ
 لَكُمْ مَا حَرَّمَ عَلَيْكُمْ إِلَّا مَا اضْطُرَّرْتُمْ إِلَيْهِ ﴾ (الأنعام : ۱۱۹) ، واته : به راستی
 ئەوهی حه رام کراوه له سه رتان خوا بو ی ئاشکرا و پوونکردوونه ته وه
 مه گه رناچار بکری ن بو ی .

وه له بهر ئەوه ی له خواردن و خواردنه وه ناچی ت ، به لکو له پراکی شانی
 خوین بو (تحلیل) ، وه ده رزیه ناخو راکیه کان ده چی ت .

پرسیار ده یه م : له ده رمان خانه کاندای بو ندار (معطر) ی تایبته هه یه بو
 دم ، ئەوه یش بریتیه له (بخاخ) ئایا به کارهینانی دروسته له پوژوی
 رهمه زاندا بو نه هیشتنی بو نی ناخووشی ناو دم ؟

وه لآم : ئاساییه به کارهینانی ئەو شتانه ی که ده بنه هو ی لابردنی بو نی
 ناخووشی ناو دم جابو پوژووان بی ت یان جگه له وه ئەگەر ئەو شته پاک و
 جه لآل بی ت .



پرسیار یانزه یه م : حوكمی به کارهینانی کل (سورمه) و هندیك
 ئامرازی جوانکردن بو ئافره تان له کاتی پوژانی رهمه زاندا چیه ؟ وه ئایا
 پوژوو به تال ده کاته وه یان نا ؟

وه لام : کل (چاوپه شتن) بو ئافره تان و پیاوان پوژوو به تال ناکاته وه
 له سه ر راستترین بوچوونی زانایان . که دوو پرایان هیه . به لام به کارهینانی
 بو پوژوووان له شه ودا باشتره ، به هه مان شیوه ئه و شتانه ی که به هوپه وه
 دهم و چاو جوان ده بیته له صابوون و چه وریه کان و هه موو شته کانی تر
 که په یوه ستن به پرووکه شی پیسته وه ، له وانه ش خه نه و هاوشیوه کانی
 ... والله ولي التوفيق .

پرسیاری دووانزه یه م : ئایا پشانه وه پوژوو به تال ده کاته وه ؟

وه لام : زورجار پوژوووان توشی چه ند شتیك ده بیته که به ئه نقه ست
 نه یکردوه ، له برین دار بوون ، یان خوین له لوت هاتن ، یان پشانه وه ،
 یان پوشتنی ئاو یان به نزین بو قورگی به بی و یست و اختیار ی خو ی ،
 هه موو ئه مانه پوژوو به تال ناکه نه وه ، له بهر فه رمووده ی پیغه مبه ر صلی اللہ علیہ وسلم : "
 مَنْ ذرعه القیءُ فلا قضاءَ علیه ، ومن استقاء فعليه قضاء " ، واتاکه ی پیشتتر
 باسکراوه .

پرسیاری سیانزه یه م : حوكمی تف و لیک قوتدان چیه بو پوژوووان ؟

وه لام : تف و لیک قوتدان تاوان نیه ، هیچ خیلافیکیش له سه ر ئه وه
 نازانم له نیوان زانایاندا له بهر قورسی یان نه توانینی خو پاراستن لیی .
 واته له تف قوتدان . به لام چلم و به لغه م ئه گه ر گه شتنه ناو دهم پیویسته



دەربكرینه دەرەوہ ، وە دروست نیه بو پوژوووان قوتی بدات ، چونكه دەتوانیت خوئی لی پپاریزیت . له دەم بیکاته دەرەوہ . چونكه وەكو تف نییه .

پرسیار چواردیهەم : ئایا بەکارهینانی بوون دروسته وەكو چهوری و (عود) ^(۳) و کولونیا و بوخوړ له پوژوی رهمه زاندا ؟
 وەلام : دروسته به مهرجیک بخوره که هه لنه مژیت .

پرسیاری پانزهیهەم : پیاویکی پوژوووان خوئی شوڤدووہ و به هوئی پهستانی ئاوہ که وە ئاو چووہ ته ناو سکیه وە به بی ویستی خوئی ئایا قهزا گێرانه وە هی . له سه ره ؟

وہ لام : قهزای له سه ره نیه ، چونكه به ئەنقهست نه بووه ، بویه ئەوہ له حوکمی زورلیکراو ، و ئەو که سه دایه که شتیکی له بیر چووہ .

پرسیاری شانزهیهەم : ئایا غهیبهت کردن له رهمه زاندا دهبیته هوئی به تال بونه وە هی پوژوو ؟

وہ لام : غهیبهت کردن پوژوو به تال ناکاته وە ، غهیبهتیش بریتیه له وە هی مروڤ باسی براهی خوئی بکات به شتیکی که وای پی ناخوشه ، وە ئەمهش سه ریچییه ، له بهر و تهی خوا . عزوجل . ﴿وَلَا يَغْتَب بَّعْضُكُم بَعْضًا﴾ (الحجرات : ۱۲) ، واته : له پاشمله باسی یه کتری و ناوی یه کتری به خراپه مه بهن .

^(۳) جوړیکه له بوون . وەرگێر .



بهه مان شیوه قسه هیان و قسه بردن و جوین دان و درو هه موو
 ئەمانه پوژوو به تال ناکه نه وه ، به لام سه ریچین ، پیویسته لیان و ریابین
 و لیان دوور بکه وینه وه ، پوژوووان و جگه له ویش ، ئەم سه ریچییانه
 پوژوو دهرووشینی و پاداشتی کهم دهکاته وه ، له بهر فهرمووده ی
 پیغه مبهری خوا ﷺ : " من لم يدع قول الزور والعمل به والجهل ، فليس لله
 حاجه في أن يدع طعامه وشرابه " (رواه البخاري في صحيحه) .

واته : هه رکه سیك واز له وته ی کارپی کردنی و کاری خراپه
 نه هینی ، ئەوه خوا پیویستی به وه نیه که واز له خواردن و خواردنه وه
 بهینی .

وه له بهر فهرمووده ی پیغه مبهر ﷺ : " الصيام جنة فإذا كان يوم صوم
 أحدكم فلا يرفث ولا يصخب فإن سابه أحد أو قاتله فليقل إني صائم " (متفق
 علیه) ، واته : پوژوو پاریزه ره له ناگری دۆزه خ ، جا هه ریه کیك له ئیوه
 ئەگه ره به پوژوو بوو با کاری خراپه و هاوارو دهنگه دهنگ نه کات ئەگه ره
 که سیك جنیوی پیدایان شه ری له گه لدا کرد بابلی من به پوژووم .

پرسیار چه قده یه م : ئەگه ره پوژوووان له بیری چوو به پوژوووه و شتی
 خوارد حوکی چیه ؟ وه چی پیویسته له سه ره ئەوه ی که دهیبینیت ؟

وه لام : هه رکه سیك له بیری چوو که به پوژوووه و بخوات و بخواته وه
 پوژوووه که ی دروسته ، به لام ئەگه ره بیری که وته وه ئەوه پیویسته ده ری
 بهینیت هه تا ئەگه ره پاروووه که له ده می شیدا بیته پیویسته له سه ری فری
 بدات ، به لگه ش له سه ره ته واوی پوژوووه که ی فهرمووده ی پیغه مبهره ﷺ



که لییه وه جیگیر بووه له فه رموده ی ئه بو هورهیره وه که فه رموویه تی : " من نسی وهو صائم فأكل أو شرب فليتم صومه ، فإنما أطعمه الله وسقاه " ، واته : هه رکه سیك له بیرى بجیت وه به پوژووش بیّت و بخوات و بخواته وه ئه وا با پوژووه که ی ته واو بکات ، ئه وه خوا خوراک و ئاوی پیداه . وه له بهرئه وه ی مروّف بهرپرس نیه له ئه نجامدانی کاریکی قه ده غه کراو ئه گهر هاتوو له بیرى چوو بوو

که ئه و شته حه رامه ، له بهر وته ی خوی گه وره : ﴿ رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا ﴾ (البقرة : ۲۸۶) فقال الله تعالى : " قد فعلت " .

واته : ئه ی په روه ردگار لیمان مه گره ئه گهر فه رامو شیمان به سه ر داها ت و هه له یه کمان له ده ست قه وما . به لام ئه و که سه ی ده یبینیّت پیویسته یادی بخاته وه ، چونکه ئه مه له گوړینی خراپه یه ، وه پیغه مبه ر ﷺ فه رموویه تی : " مَنْ راي منكم منكراً فليغيره بيده ، فإن لم يستطع فبلسانه ، فقبله " ، واته : هه رکه سیك له ئیوه خراپه یه کی بینی بابه ده ستی بیگوړیّت ، ئه گهر نه ییتوانی بابه زمانی بیگوړیّت ، ئه گهر نه ییتوانی باله دله وه پیی ناخوش بیّت .

وه گومانی تیّدا نییه خواردن و خواردنه وه ی پوژوو ان له حاله تی به پوژوو بوندا له خراپه یه به لام عه فو ده کریّت له حاله تی له بیرچووندا له بهر نه بوونی بهرپرسیاریتی به لام ئه وه ی ده یبینیّت هیچ عوزری نیه له وه ی که نکولی نه کات له و خراپه یه . واته : له بیرخستنه وه ی که سه که به وه ی که به پوژوو . .



پرسیاری ههژدهیهه م : حوکمی سیواک و بۆن چیه بو پوژوووان ؟

وهلام : ووتهی رهوا ئهوهیه که سیواک کردن بو پوژوووان سوننهته لهسه رهتای پوژوو و کوتایی پوژو ، له بهر گشتییتی فهرموودهی پیغه مبهه ر صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " السواك مَطَهْرَةٌ لِلْفَمِ مَرْضَاءٌ لِلرَّبِّ " ، وه فهرموودهی : " لو لا أن أشق على أمتي لأمرتهم بالسواك مع كل صلاة "

وه بۆنیش بهه مان شیوه دروسته بو پوژوووان لهسه رهتای پوژوو و کوتاییه که شی ، جابونه که بوخوپ بیته ، یان چهوری ، یان جگه له وهش ، بهلام هه لمزینی بوخوپ دروست نییه ، چونکه بوخوپ چه ند بهشیکی ههست پیکراوی هیه نه گهر ههلی بمرثیت دهچیته ناو لووته وه پاشان دهچیته ناو گه ده وه ، له بهر ئه مهش پیغه مبهه ر صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ به (لقیط) ی کوری (صبره) ی فهرموو : " زیاده رهوی بکه له ئاو له لووت هه لدان ته نها له کاتی کدا نه بیته که به پوژوو بوویت "

پرسیاری نۆزدهیهه م : ئایا ده رچوونی خوین له پوکی ددان پوژوووان پوژوو به تال ده کاته وه ؟

وهلام : نه و خوینهی که له ددانه کانه وه ده رده چیت کاریگه ری نیه له سه ر پوژوو ، بهلام تا کو له توانا دا هیه خو بپاریزیت له قوتدانی ، بهه مان شیوه نه گهر خوین له لووتی هات و خو ی پاراست له قوتدانی نه و ه یچی له سه ر نیه ، وه پیویست نیه له سه ری پوژوو وه که ی بگی ریت وه



پرسیاری بیسته م : ئەگەر ئافرەتێکی حەیزدار پێش سپیڤە (فجر) پاك بوویەو وە پاش دەرکەوتنی سپیڤە خوێ شۆرد ، حوکمی پوژوووەکە ی چییە؟

وہ لآم : پوژوووەکە ی درووستە ئەگەر دلنیا بوو لەوہ ی کہ پێش سپیڤە پاك بووہتەوہ ، گرنگ ئەوہ یە دلنیا بیئت لەوہ ی کہ پاك بووہتەوہ ، چونکہ هەندیک ئافرەت هە یە واگومان دەبات کہ پاك بووہتەوہ بە لآم پاکیش نەبووہتەوہ ، وە لەبەر ئەمە ئافرەتان لۆکە یان دەھینا بولای (عائشة) . رضي الله عنها . وە پێشانیان دەدا وەکو نیشانە یە ک بو پاك بوونەوہ یان ، ئەویش پێی دەوتن : ((لا تَعَجَلْنَ حَتَّى تَرِينَ الْقِصَّةَ الْبِيضَاءِ)) ، واتە : پە لەمە کەن تا کو ئاوی سپی دەبینن . ئافرەت لەسەر یە تە کە لەسەر خۆ بیئت و مۆلەت بە خوێ بدات هە تا دلنیا دە بیئت لەوہ ی کہ پاك بووہتەوہ ، ئەگەر پاك بوویەوہ نیە تە ی پوژوو دەھینیت ئەگەر خۆیشی نە شۆرد بیئت تا دوا ی دەرکەوتنی سپیڤە ، بە لآم لەسەر یە تە ی پە چاوی نوێژ بکات و پە لە بکات لە خوشۆردن بو ئەوہ ی نوێژی بە یانی لە کاتی خۆیدا بکات .

وہ پیمان گە یشتووہ کہ هەندیک لە ئافرەتان پاش دەرکەوتنی سپیڤە ، یان پێش دەرکەوتنی سپیڤە پاك دە بنەوہ ، بە لآم خوشۆردن دوا دە خەن بو دوا ی سپیڤە بە بیانوی ئەوہ ی کہ گوا یە دە یانە ویت بە شیوہ یە کە تە واو و پاك و خاوینتر خویان بشون ، ئەمە ش هە لە یە کە کہ لە رەمە زان و جگە لەویش دە یکن ، چونکہ پێویستە لەسەری پە لە بکات لە خوشۆردن بو ئەوہ ی لە کاتی خۆیدا نوێژە کە ی بکات ، وە بو ی هە یە کہ بە وشێوہ یە ی لە سەری واجبە خوێ بشوات بو ئەوہ ی نوێژە کە ی ئە نجام بدات .



وه ئه گهر پيیخوش بوو زیاتر خوئی پاک و خاوین بکاته وه پاش
 دهرکه وتنی سپیده ئهوا گوناھی له سهر نیه ، به هه مان شیوه پیاو
 و ئافره تی له شگرانیش ئه گهر تادوای دهرکه وتنی سپیده خویان نه شور
 دروسته و هیچ گوناھیان له سهر نیه و پوژوو ه که شیان ته واوه ، چونکه له
 پیغه مبه ره وه صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جیگیر بووه که سپیده ی به سهر دا هاتوو و له شگران
 بووه به هوئی چونه لای خیزانه کانیه وه ، وه پوژووی گرتوو و پاش
 دهرکه وتنی سپیده خوئی شور دووه ، والله اعلم .

پرساری بیست ویه کهم : حوکمی خوفینک کردنه وه چیه بو پوژووان ؟

وه لام : خوفینک کردنه وه بو پوژووان دروسته و هیچی تیدانیه ، وه
 پیغه مبه ره صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ به پوژووش بووه و ئاویشی ده کرد به سهر خوئی دا له گهر مادا
 ، یان له بهر تینویتی .

(ابن عمر) رضی الله عنهما به پوژوو بوو ئاوی ده کرد به جله که یدا بو سووک
 کردنه وه ی ئه و گهر میه به تینه ی که هه بوو ، یان له تینویتی دا ، وه ته پری
 کاریگه ری نیه له سهر پوژوو ، چونکه ئاویک نیه که بگاته گه ده (معدة) .

پرسیار بیست و دووهم : ئایا به تام کردنی خوراک پوژوو به تال ده بیته وه ؟

وه لام : پوژوو به تال نابیتته وه به تام کردنی خوراک ئه گهر قووتی نه دات ،
 به لام ئه م تام کردنه ئه نجام نه دات ته نها له کاتی پیویستدا نه بیته ، وه له م
 حاله ته دا ئه گهر شتیکی چوو ه ناو سکتته وه . به بی ویستی خوت .

پوژوو ه که ت به تال نابیتته وه (ئه م فه توایه و ئه وه ی پییشیش هی پییشه وا)

محمد بن صالح العثیمین (۵ . و آخر دعوانا ان الحمد لله رب العالمین . وهرگیڕانی : ادريس محمود



تۆ و قورئان له رهمه زاندا

الحمد لله رب العالمين ، والصلاة والسلام على رسول الله الأمين وعلى آله وأصحابه أجمعين ... أما بعد .

قورئانی پیروز نهو کتیبه‌ی خوای گه‌وره‌یه که به پارێزگاری خوا پارێزراوه ، له هه‌موو ده‌ستکاری و گۆران و چه‌واشه‌کاریه‌ک ، یان له هه‌موو زیادکرکردن و که‌م کردنی‌ک ، خوای گه‌وره ده‌فه‌رموویت : **إِنَّا**

نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ ﴿٩﴾

(سورة الحجر : ٩) ، واته : به‌راستی ئیمه خو‌مان قورئانمان دابه‌زاندوووه و خو‌شمان ده‌پارێزین .

وه ئهم قورئانه دوا‌ین کتیبیکه که خوای گه‌وره دایبه‌زاندوووه بو‌ مرو‌ف ، چاکترینیانه و بالاده‌ستی‌شه به‌سه‌ر هه‌موویاندا ، خوای گه‌وره ده‌فه‌رموویت :

وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ الْكِتَابِ وَمُهَيْمِنًا عَلَيْهِ ﴿٤٨﴾

(المائدة : ٤٨) . واته : ئیمه قورئانمان بو‌تۆ . ئه‌ی محمد صلی الله علیه و آله دابه‌زاندوووه ، به‌راستی که هیچ گومانیکى تیدا نیه که له لایه‌ن خواوه‌یه ، وه‌راستی و دروستی کتیبه‌کانی پێش خو‌یشی دیاری ده‌کات که باسی



قورئانی تییدا کراوه ، و ئەم قورئانهش چاودییری و دادوهره بهسهه
کتیبهکانی پییشوو .

که بهراستی گهورهترین موعجیزهیه ، و هیدایهتیکی گهورهیه بو خه لکی
(الرَّكْتُبُ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ لِتُخْرِجَ النَّاسَ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ بِإِذْنِ رَبِّهِمْ إِلَى صِرَاطٍ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ ﴿١٠١﴾ (إبراهيم : ١) ،

واته : ئەم قورئانه کتیبهکیکه دامانبه زاندوووه بو تو ئەهی محمد ﷺ بو
ئهو هی خه لکی له تاریکایهکانی هاوهل بریاردان و نهفامی دهربهینیت و
بهروهو پرووناکی و نوری ئیمان بهویستی خوای بالادهست و سوپاس کراو

هه رکهسیک گوفتاری قورئان بیتهوه راست دهلیت ، و هه رکهسیک
ئیشی پی بکات پاداشتی دهدریتهوه ، وه هه رکهسیکیش بانگهشهی بو
بکات ئەوا ریئمووی کراوه بو سههراسته ریگای خوای پهروهردگار ، وه
بهراستی ئەم قورئانه راست کهروههی خویرهوشت و ریخههری ژیانه ، وه
هه رکهسیک دهستی پیوه بگریتهوه دهستی گرتوه به پهتیک که هه رگیز
نا پچریته .

بویه هیچ سههیر و سهمههه نیه نهگهه خویندنهوهی له چاکترین کردهوه
چاکهکان بیته ، و خویندنهوه و تییرامان و بیر کردنهوه له ماناکههی له
گهورهترین نزیک بوونهوهکان بیته له خوای گهوره . ئەوهتا خوای
بالادهست دهههرمووی : ﴿إِنَّ الَّذِينَ يَتْلُونَ كِتَابَ اللَّهِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ



وَأَنْفَقُوا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ سِرًّا وَعَلَانِيَةً يَرْجُونَ تِجَارَةً لَّنْ تَبُورَ ﴿٢٩﴾ (سورة فاطر : ٢٩) ، واته : بهراستی ئەوانه‌ی كه‌وا كتيبي خوا (قورئان) ده‌خويننه‌وه و نوێژه‌كانيان به جوانی ئەنجام ده‌دهن و ده‌به‌خشن له پیناوی خوادا به په‌نهانی و ئاشكرا خوازیاری بازرگانیه‌كن كه هه‌رگیز به فیرو ناچیت .

وه به خويندنه‌وه‌ی قورئان و تیرامان له ئایه‌ته‌كاني و بیرکردنه‌وه له واتا‌كه‌ی ئارامی داده‌به‌زیت به‌سه‌ردا و په‌حمه‌ت دایده‌پۆشییت ، و فریشته‌كاني خوا ئاماده‌ی ده‌بن ، خوا‌ی گه‌وره‌ خوی باسی به‌نده‌ چا‌كه‌ كاره‌كاني ده‌كات له لای فریشته‌كاني ، ئەوه‌یه‌ پیغه‌مبهری ئازیزمان ﷺ له فه‌رمووده‌یه‌كدا ده‌فه‌رمووی : " وما اجتمع قوم في بيت من بيوت الله ، يتلون كتاب الله ، ويتدارسونه بينهم إلا نزلت عليهم السكينة ، و غشيتهم الرحمة ، وحفتهم الملائكة و ذكرهم الله فيمن عنده " (رواه مسلم) . واته : هه‌یچ كۆمه‌له‌ كه‌سیك له مالێك له مال‌ه‌كاني خوا كۆ نابنه‌وه بو خويندنه‌وه‌ی قورئان و له نیوان خویاندا باسی ده‌كه‌ن ئیلا ئارامییان به‌سه‌ردا داده‌به‌زیت ، و په‌حمه‌ت دایانده‌پۆشییت ، و فریشته‌كان ده‌وره‌یان ده‌دهن ، و خوا‌ی گه‌وره‌ش لای فریشته‌كان باسیان ده‌كات .

به‌راستی هه‌یچ زیکریك نیه ئەو پاداشته‌ی هه‌بییت وه‌كو قورئانی پیروز هه‌یه‌تی ، چونكه ئەو كه‌سه‌ی كه قورئان ده‌خوینییت هه‌موو پیتیك كه ده‌خوینییت هه‌سه‌نه‌یه‌ك (چا‌كه‌یه‌کی) بو ده‌نوسرییت ، وه هه‌ر چا‌كه‌یه‌كیش به (ده) ئەوه‌نده‌یه‌تی ، ئەوه‌تا پیغه‌مبهری ئازیزمان ﷺ



ده فہرموویت : " مَنْ قَرَأَ حَرْفًا مِنْ كِتَابِ اللَّهِ فَلَهُ بِهِ حَسَنَةٌ ، وَالْحَسَنَةُ بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا ، لَا أَقُولُ : ﴿آلَمْ﴾ حَرْفٌ ، وَلَكِنْ أَلِفٌ حَرْفٌ وَلَا مٌ حَرْفٌ وَمِنْهُمْ حَرْفٌ " (صحیح الجامع الصغیر برقم : ٦٤٦٩)

واته : هه رکه سیکی پیئتیک له قورئانی پیروز بخوینیت ، به هه موو پیئتیک چاکه یه کی بو دنووسریت ، چاکه ی له لای خوای په روه ردگار به ده نه وه نده ی خویه تی و چهند جار ده کریته وه ، نالیم ﴿آلَمْ﴾ به پیئتیک ده ژمیردریت ، به لکو ﴿أَلِفٌ﴾ به ته نها پیئتیکه و ﴿لَامٌ﴾ یش پیئتیکه ، و ﴿مِیمٌ﴾ یش پیئتیکه .

وه قورئان ریبه ری خوینه ره که یه تی له قیامه تدا به ره و تاجی که رامه ت رهمه ندی خوای گه وره ، وه کو له و فہرمووده یه دا هاتووه که (أبو هريرة)
 بومان رضی اللہ عنہ ده گپیترته وه له پیغه مبه ری خواوه صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " یجیء صاحب القرآن يوم القيامة ، فيقول القرآن : يا رب حله ، فيلبس تاج الكرامة ، ثم يقول : يا رب زده ، فيلبس حلة الكرامة ، ثم يقول : يا رب ارض عنه ، فيرضى عنه ، فيقال له اقرأ وارق ويزداد بكل آية حسنة " (صححه الألباني في صحيح الترغيب والترهيب : ١٤٢٥)
 (واته : خاوه نی قورئان دیت له پوژی قیامه تدا ، قورئان ده لیت : نه ی خوایه بیپوشه ، نه و کاته تاجی که رامه تی ده کریته سهر ، و ئینجا ده لیت : نه ی خوایه زیادی بکه ، ئینجا پوشاکی که رامه تی له بهر ده کریت ، ئینجا ده لیت : نه ی خوایه لیی رازی به ، و پیی ده وتریت : بخوینه و به رزبه ره وه ، به هه موو ئایه تی که ده یخوینیت چاکه یه که (حسنة) یه که زیاد ده کریت .



مانگی قورئان : مانگی رهمه زان مانگی قورئانه ، خوی گه وره

ده فهرموویت :

﴿ شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ هُدًى لِّلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِّنَ الْهُدَىٰ وَالْفُرْقَانِ ﴾ (البقرة : ۱۸۵) ، واته : مانگی رهمه زان ئەو مانگه یه که قورئانی تییدا دابه زیوه ، هیدایه ته بو خه لکی و به لگی تییدایه بو ریئمووی خه لکی و جیا کردنه وهی حهق و راستی له ناراستی .

وه قورئان وتهی خوی گه وره یه بو یه هه رکه سیك بیه ویت له گه ل خوی گه وره دا گفتو گو بکات ئەوا با قورئان بخوینیت ، به راستی موسولمان هه ر جاریك قورئان بخوینیت دواتر بگه ریته وه بو سه ری جاریکی تر ئەوا زور به په رۆشه وه ده گه ریته وه بو لای ، و هه رگیز خوینه ری قورئان لی بیزار نابیت ، و هه ر که سیك ئارامی دل دی ده ویت ئەوا با قورئان بخوینیت ، و هه ر که سیك خشوع و گه رانه وهی بو لای خوا ده ویت ئەوا با قورئان بخوینیت ، چونکه خوی گه وره ده فهرموویت :

﴿ أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ ﴾ (الرعد : ۲۸) ، واته : به راستی

ته نها به یادی خوا دله کان ئارام ده بن .

وه خویندنی قورئانی پیروزیس له یادی خویه ، وه فه رمووده کانی پیغه مبه ر صلى الله عليه وسلم ده رباره ی خویندنه وهی قورئان گه لیک زورن ، له وانه : پیغه مبه ر صلى الله عليه وسلم ده فهرموویت : " الصيام والقرآن يشفعان للعبد يوم القيامة ، يقول الصيام : أي رب اني منعتك الطعام والشهوات بالنهار ، فشفعني فيه ، يقول القرآن :



رب منعه النوم بالليل ، فشفعني فيه ، فيشفعان " (صححه الألباني في صحيح الجامع : ٣٨٨٢) ، واته : بۆ بهنده كانی خوا له پوژی قیامه تدا ، پوژوو دهلیت : ئەهی خوییه ! من پیگربووم له خواردن و شهوهتی داوات لیده کهم تکام قه بوول بکه ، و قورئانیش دهلیت : خوییه من پیگربووم له خهوتنی له شه و دا تکام قه بوول بکه ، فهرمووی : خوی گهورهش تکایان قه بوول دهکات و لیی خوش ده بییت .

ههروهها پیغه مبهەر ﷺ ده فهرموویت : " اقرءوا القرآن فإنه يأتي يوم القيامة شفيعا لأصحابه " (رواه مسلم) واته : قورئان بخوینن ، چونکه له پوژی قیامه تدا تکاکاره بۆ خاوه نه کانی .

ههروهها پیغه مبهەر ﷺ ده فهرموویت : " خيرکم من تعلم القرآن وعلمه " (رواه البخاري) ، واته : چاکترینتان ئەوانه ن که قورئان فیڕ ده بن و فیڕی کهسانی تریش ده کهن .

وه ئەو قورئان خوینەهی که به پراستی و دروستی قورئان ده خوینیت پله و پایه یه کی بهرز و گهوره ی هه یه لای خوی گهوره ، چونکه ئەو که سه له گهل فریشته نزیکه کانه ، وه ئەو که سهش که قورئان ده خوینیت قورس و ناره حه ته له سهر زمانی و خویندنه وهی ئاسان نیه بو ی ، ئەوه دوو جار پاداشتی هه یه لای خوا ، وه ئەمهش چاکه یه کی گهوره یه ، ئەمهش له دهقی ئەم فهرمووده یه پیغه مبهری خوادا ﷺ هاتوو که ده فهرمووی : " الماهر بالقرآن مع السفارة الكرام البررة والذي يقرأ القرآن ويتتعتع فيه وهو عليه شاق له أجران " (متفق عليه) ، واته : ئەوهی قورئان به دروستی و جوانی



دهخوینیتته وه ئه وه له گه ل فریشته به ریزه کانی خوادایه . ئه وه فریشتانه ن که سه فیرن له نیوان خوای گه وره و بهنده کانی ، و ئه وه ی که قورئان دهخوینیت و دهوستیت تیایدا و قورسه له سه ر زمانی ئه وه که سه دوو پاداشتی هه یه .

وه هه تا کو موسولمان زیاتر قورئان بخوینیت ، و زیاتر قورئانی له بهر بییت پله و پایه ی به رزتره له پوژی قیامه تدا ، ههروه کو پیغه مبهری ئازیزمان ﷺ دهفه رموویت : " اقرأ وارتق ورتل کما کنت ترتل فی الدنیا فإن منزلتک عند آخر آیه (کنت) تقرأ بها "

(صححه الألبانی فی السلسله الصحیحة : ٢٢٤٠) ، واته : به قورئان خوین دهوتریت : بخوینه و به رزبه ره وه ، به راستی شوین و پله ت له لای کو تا ئایه تیکه که دهخوینیت .

بویه پیویسته له سه ر موسولمان هه ول بدات زیاتر قورئانی پیروز بخوینیت ، و ویردیکی پوژانه بو خوی دابنیت له قورئان خویندن ، بو ئه وه ی بگاته پاداشتی گه وره ی خوای پهروه ردگار . وه له (ابن عباس) هه وه ﷺ فه رموویه تی : پیغه مبهری خوا ﷺ به خشنده ترین کهس بووه ، و به خشنده یه که ی له رهمه زاندا زیاتر ده بوو کاتیک که (جبریل) دههاته خزمه تی ، وه هه موو شه ویکی رهمه زانیش (جبریل) دههاته خزمه تی و قورئانی پی دهوت ، بویه پیغه مبهری خوا ﷺ به خشنده تر ده بوو به خیر و (صدقه) له و بایه ی که هه لده کات (متفق علیه) .



نیمای النووي . په حمه تی خوی لیبت . د فہرموویت : به راستی نهو
 حوکمانه ی له م فہرموودہیہ و ہر دہ گیریٔ نهوہیہ : سوننہت بوونی
 خویندن و فیربوونی قورئانہ له م مانگہ پیروزہدا .

وہ پیاو چاکانی پیشوو - خویان لی رازی بیت - خویان به خویندنی
 قورئان و تیگہ یشتن له نایہ تہکانی زیاتر سہر قال دہ کرد له مانگی
 په مه زاندا ، زیاتر له مانگہکانی تر ، چونکہ ئەم مانگہ مانگی قورئانہ وەك
 خوی گہورہ د فہرموویت : ﴿ شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ ﴾ (

البقرة : ۱۸۵) ، واتہ : مانگی په مه زان نهو مانگہیہ کہ قورئانی تیادا
 دابہ زیوہ وہ به راستی خاوهن قورئان له بنده تاییہ تہکانی خوی
 گہورہیہ ، و سہیر کردنی وشہکانی قورئان (المصحف) هوکاریکہ بو
 دستہ بهر کردنی خوشه ویستی خوا ہر وەك له پیغہ مبهری خواوہ ﷺ
 جیگیر بوہ کہ فہرموویہ تی : " من سرہ أن يحب الله ورسوله فليقرأ في
 المصحف " (حسنه الألباني في السلسلة الصحيحة : ۲۳۴۲) ، واتہ : ہر
 کہ سیك پی خوش بیت خوا و پیغہ مبهرہ کہی ﷺ خوش بویت نہوا با له
 قورئان (مصحف) بخوینیت .

وہ سونہ تیش وایہ کہ تہواو کردنی (ختم) ی قورئان له سی پوژ کہ متر
 نہ بیت بو نہوہی بہندہی موسولمان بتوانیت له گوفتاری خوی گہورہ تی
 بگات ، خوی گہورہ د فہرموویت : ﴿ كَتَبَ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ مُبْرَكٌ لِيَدَّبَّرُوا آيَاتِهِ



(ص : ٢٩) ، واتە : ئەم كتيبەمان كە قورئانە بۆ دابەزاندوويت كە موبارەك و پيروزه بۆ ئەوەی لە ئايەتەكانی بىر بكەنەوہ و تيبفكرين .

وہ پەند و عيبرەت وەرگرتن بەوہ نيە كە چەند جار قورئان (حتم) دەكەيت ، بەلكو پەند و عيبرەت بەوہيە كە لەگەل زور خویندنی قورئاندا ھەول بەدەيت بۆ تيگەيشتن لە ئايەتەكانی و ئيش كردن بە فەرمانەكانی ، بۆ ئەوەی نەبين لەو كەسانەي كە خواي گەورە دەربارەيان دەفەرموويت :

﴿ وَمِنْهُمْ أُمِّيُونَ لَا يَعْلَمُونَ الْكِتَابَ إِلَّا أَمَانِي وَإِنْ هُمْ إِلَّا يَظُنُونَ ﴾ (البقرة : ٧٨) .

ھەر وہكو شيخي ئيسلام . ابن تيمية . رەحمەتي خواي لبييت . دەفەرموويت : ((خویندنەوہيەك كە ھيچ تيگەيشتنی لەگەلدا نيە)) .

وہ بەراستی (ابن مسعود رضي الله عنه) راستی فەرمووہ كاتيک دەلييت : ((ئەو قورئانە مەخوينن وەكو چۆن شيعر دەخوينن ، وە پەخش و بلاوی مەكەن وەكو چۆن خورماي خراپ پەخش و بلاو دەكەنەوہ ، بەلكو لاي باسە سەر سوپھينەرەكانی بوەستن ، و دلەكانی پي بيننە جوش ، و ھەموو مەبەستی كەسيكتان ئەوہ نەبييت كە سورەتەكە تەواو بكات !)) .

لەھەوت پوژدا : (عبدالله) ي كورى (مسعود رضي الله عنه) دەفەرموويت : ((قورئان نەخويندريت لەسى پوژكەمتر ، قورئان لە ھەوت پوژدا بخوينن ، و بۆ ئەوەي پياو پاريزگاري بكات لە خویندنەوہي پوژانەي خوی)) .

وہ لە (أبي) ي كورى (كعب رضي الله عنه) فەرموويەتي : ((بەراستی ئيمە قورئان لە ھەشت پوژدا دەخوينن ، و (أبو عبيد) لە كتيبي (فضائل



القران) دا له (ابن مسعود) هوه رضي الله عنه دهگيرپيتهوه كه جگه له رهمه زان له (جمعة) هوه بوئهو (جمعة) قورئانی خه تم دهکرد ، وه (الطبراني) ش له (ابن مسعود) هوه رضي الله عنه دهگيرپيتهوه كه له سي پوژدا قورئانی (خه تم) دهکرد .

وه دهلین كه خه ليفه سییه م . عثمان بن عفان - خواي لی پازی بییت - له شهوی (جمعة) دا دهستی دهکرد به (ختم) هوه له سوره تی (البقرة) تاكو (المائدة) ی دهخویند ، و له (يوسف) هوه تاكو (مریم) و له (طه) وه هه تاكو (طسم موسى و فرعون القصص) ، و له (العنكبوت) هوه هه تاكو (ص) ، و له (تنزيل) هوه هه تاكو (الرحمن) و ئینجا (ختم) ی دهکرد . واته : له شهوی (جمعة) دهستی پی دهکرد و له شهوی پینج شه مه (ختم) ی دهکرد .

وه (الحافظ) - په حمه تی خواي لی بییت . دهلیت : (ابن أبو داود) ریوایه تی کردوو به (أسانید صحیحة) له (عثمان و ابن مسعود و تمیم الداری) هوه رضي الله عنه كه ئەمانه هه موویان له ههوت پوژدا قورئانیان (خه تم) کردوو .

وه (أبو عبید) ریوایه تی کردوو كه (ابراهیم) له ههوت پوژدا قورئانی (خه تم) دهکرد .

وه ئیمامی مالك . په حمه تی خواي لی بییت . ئەگه ر چووبایه ناو مانگی رهمه زانه وه کتیبه کانی داده خست و قورئانه که ی دهگرت به دهسته وه ، و فه توای نه دها و وه لامی پرسیری خه لکی نه دها یه وه و ده یفه رموو :



ئەمە مانگی رهمه زانە ، ئەمە مانگی قورئانە ، وە لە مزگەوت دەمایەو
هەتاکو رهمه زان کۆتایی دەهات .

وہ ئیمامی (أحمد) - رهمه تی خوی لیبیت . کہ به ناوبانگه به پشت
هەلکردنی لە دنیا و لە پەرسشدا (طاعة . عبادة) و ئیمامی (أهل السنة)
ئەگەر رهمه زان بهاتبایەت دەچوو مزگەوتەو و تیایدا دەمایەو ، و
داوای لی خۆش بوونی دەکرد و تەسبیحاتی خوی دەکرد ، هەر کاتیک
دەست نویژی بشکایەت دەست نویژی تازه دەکردهو و نەدەگه رایەو بو
ماله کهی بو شتیکی زور پیویست نەبیت لە خواردن یان خواردنەو یان
خەوتن بەم شیویە دەمایەو هەتاکو رهمه زان کۆتایی دەهات ، ئینجا
بەخەلکی دەوت : ئەمە ئەو مانگەیه که تاوانه کان دەسپێتەو ، نامانەویت
وہکو مانگه کانی تر بیت لە تاوان و گوناہ .

وصلی اللہ وسلم وبارک علی سیدنا محمد وعلی آلہ وصحبہ أجمعین

وہرگیڕانی بە دەست کاریهوه : مامۆستا دارا جبار



حالی سه لهف له رهمه زاندا

به راستی خوی گه وره مانگی رهمه زانی تایبته کردوو به زوریک له فزل و گه وره یی که له مانگه دا کتیبه ئاسمانیه کانی دابه زاندوو ، و هر ئه مانگهی کردوو به مانگی توبه و لیخوشبوونی گونا هکان و مانگی پزگار بوون له ئاگری دوزخ ، وه له مانگه دا دهرگا کانی به ههشت ده کرینه وه و دهرگا کانی جهه ننه م داده خرین و شهیتانه سهرکه شهکان زنجیر ده کرین و بهند ده کرین ، و ههروه ها له مانگه دا شهویک ههیه عیبادت کردن تیایدا خیری ههزار مانگی ههیه ئه ویش شهوی قه دره ، ئه مانگه مانگی هه ولدان و چاکه کردنه و مانگی دوعا گیرا بوونه .

له بهر ئه مهیه پیشینه پیاوچا کانی پیش ئیمه (واته : سه لهف) نرخ و ریز و گه وره یی ئه مانگه یان زانیوه ، بویه خو یان به شیوه یه کی تایبته له مانگانی ترکاری چاکه یان زور کردوو له مانگه دا ، بو ئه وه یی رهمه ندی خوی گه وره یان دست که ویت له گه ل دستکه وتنی ئه و پاداشته یی که له لای خوی گه وره دایه ، هه ندی له پیاو چا کانی پیشین (سلف) داویان له خوی گه وره کردوو بو ئه وه یی بیان گه یه نیت به مانگی رهمه زان ، شهش مانگیش له دوی رهمه زان داویان له خوی گه وره کردوو پوزوو عیبادته یی مانگی رهمه زانیان لی قبول بکات .

(عبدالعزیز) ی کوپی (داود) ئه لیت : ئه گهر رهمه زانیان پیبگه شتایه ههول و تیکوشانیکی زوریان ئه کرد بو کردنی کاری چاکه و عیبادت ،



له دواى كردنى ئەم كارانهش هه موو غه ميكيان ئەوه بوو ئايه خواى گه وره
ئەم كارهيان لى وەرئەگریت يان نه .

وه ره برا و خوشكى به ريزم با تيروانيك بكهين له ژيان و حالى (سه له ف) له رهمه زاندا ، كه هه موو غه ميكيان ئەوه بووه به دلسوزى
عيبادهت و كارى چاكه بكهين له مانگهدا ، با ئيمهيش چاو لهو كومه له
سوارچاكه بكهين كه له مهيدانى خوا په رستيدا و كارى چاكهدا له مانگى
پيروزي رهمه زاندا ، به راستى گه وره ي عيبادهت بزانيه له مانگهدا ، وه
كارى بو بكهين و خومانى بو ئاماده بكهين .

يه كههه : حالى (سه له ف) له گه ل قورئان خويندندا :

پيغه مبهه ﷺ گرنگيهكى تايبهتى داوهته مانگى رهمه زان بو قورئان
خويندن ئەويش له فهرموده كه ي فاته ميه كچى پيغه مبهه ﷺ
دهرده كه ويئت ، كه ئەليت : باوكم ﷺ خه به رى پيدام كه (جبريل) . عليه
السلام . سالى يه كجار قورئانى خويندوووه بووم له رهمه زاندا ، به لام ئەوه ساله
كه باوكم تيايدا وه فاتى كرد دوجار قورئانى خويندوووه بوى .

باش وايه قورئان له شه ودا بخوينرئيت ، چونكه شه و كار كردنى تيدا
نيه و ميشك مه شغو لى بير كردنه وه نيه له ئيش و كار ، وه دلسوزى
عيبادهت زياتر تيايدا دهرده كه ويئت ، وه كو خواى گه وره له قورئاندا

ئەفه رمويئت : ﴿ إِنَّ نَاشِئَةَ اللَّيْلِ هِيَ أَشَدُّ وَطْأً وَأَقْوَمُ قِيلاً ﴾ (سورة المزمل : ٦) .



مانگی رهمه زان گرنگی و تایبهتی خوئی ههیه بو قورئان خویندن ،
خوای گهوره باسی گهورهی دابه زینی قورئانمان بو دهکات له مانگه
پیروزه دا :

﴿ شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ هُدًى لِّلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِّنَ

الْهُدَى وَالْفُرْقَانِ ﴾ (سورة البقرة : ١٨٥)

ئا له بهر ئەمهیه (سه له ف) رهمه تی خویان له سه ر بیټ زور گرنگیان
داووته قورئان خویندن له مانگی رهمه زاندا ، له کتیبی (سیر اعلام النبلاء)
دا باسی هه ندیک له پیاوچا کانه مان بو ئەکات له وانه ش :

مالکی کوری ئەنس : ئەگەر رهمه زان بهاتایه وازی له خویندنی فه رمووده
و مه جلیسی ئەهلی عیلم ئەهینا و پرووی ئەکرده قورئان خویندن .

زبید الیامی : ئەگەر رهمه زان بهاتایه ئەوا قورئانی ئاماده ئەکرد و
هاوهل و هاوپیانی له سه ری کوئه کرده وه بو خویندن دیراسه کردنی .

قتاده : یه کیکه له و که سانه ی که قورئانی له پیش مانگی رهمه زاندا
حه وت پوژ جاریک قورئانی خه تم کردوو ، به لام له مانگی رهمه زاندا
هه موو سی پوژیک قورئانی خه تم کردوو .

دووهم : حالی (سه له ف) له گه ل شه ونویژدا :

شه ونویژ پیشه ی پیاوچا کان بووه و بازرگانی برواداران بووه ، کاری
سه رفراز و سه رکه وتوووه کان بووه له که له پیاوه کانی ئیسلام ، وه له شه ودا



ئەم پیاوانە خۆیان یەكلا دەكردەوہ بۆ خۆای گەورە لە تەنھایی شەودا
پوویان دەكردە خۆای گەورە و نزا و پارانەوہیان بۆ لای ئەو دەكرد .

حەسەنی بەصری فەرھووویەتی : نەمبینی شتیک لە عیبادەتدا وەكو نوێژ
لە شەودا (شەونوێژ) بیئت .

(أبو عثمان) ئەلیت : حەوت شەو میوان بووم لەلای (أبو هريرة) رەزای
خۆای لەسەر بیئت ، ئەمبینی شەویان ئەكرد بەسێ بەشەوہ ، خۆی
وخیزانەكەى و خادەمەكەى ، ھەرچارەى یەكیکیان نوێژی ئەكرد ،
یەكیکیان ھەلئەسا لە بەشى یەكەم نوێژی ئەكرد ، دواى ئەوہ ئەویتیانی
بەخەبەر ئەكرد بۆ بەشى دووہم ، دواى ئەوہ ئەویتیانی بۆ بەشى سێیەم .

شەدادى كورى ئەنەس : ھەركاتى بچوايەتە سەر جیگای خەوتن لەشەودا
، وەكو پاقلەيەك چۆن دەيكولینی وای لى دەھات ، دەیوت خوايە
جەھەننەم نایەلى بخەوم ھەلئەسا بۆ شەونوێژكردن .

لە سائبى كورى یزیدوہ ئەلیت : ئیمامى (عمر) رەزای خۆای لەسەر بیئت
ئەمرى بە (أبى) كورى (كعب) و (تميم الداري) رەزای خوايان لەسەر بیئت
ئەكرد كە پێش نوێژی بۆ موسولمانان بكەن لە مانگی رەمەزاندا ، و لە
سورەتە درێژەكانى قورئانیان دەخویند تا وامان لی دەھات خۆمان ئەدا
بەسەر گالۆكەكانماندا لە درێژی نوێژ و خویندنى قورئانیكى زۆر لە
شەونوێژدا ، تانزىكى (فەجر) خەرىكى شەونوێژ بووین .

(عبدالرحمن) كورى (هرمز) ئەلیت : قورئان خوینەكان لە ھەشت پركاتدا
سورەتى بەقەرەیان خویندوہ واتە لە نوێژی تەراویدا .



(أبو الأشهب) : که یه کیکه له (سه له ف) قورئانی خه تم ده کرد له هه ر ده شه و یکدا له نویژی ته راو یحدا .

(ابن جوزي) ره حمه تی خوی له سه ر بیټ ئه لیت : (سه له ف) له حه وت پله پیکه اتون له شه و نویژدا ... پله کانی (سه له ف) له شه و نویژدا :

پله ی یه که م : شه ویان هه مووی به شه و نویژ به سه ر بردوو ه تیا یاندا هه بووه به ده ست نویژی عیशाوه نویژی به یانی کردوو ه .

پله ی دووه م : نیوه ی شه ویان به شه و نویژ به سه ر بردوو ه .

پله ی سییه م : له سییه کی شه ودا هه لساون بو شه و نویژ بو یه پیغه مبه ری خوا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فه رموویه تی : " خو شه ویست ترین نویژیک لای خوی گه وره نویژی پیغه مبه ر داوده صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تانیوه ی شه و ده خه وت له سییه کی شه ودا هه لئه سا بو شه و نویژ کردن ، له شه ش یه کی شه ودا ده خه وته وه .

پله ی چواره م : هه ستان له شه ش یه کی شه ودا یان پینج یه کی شه ودا .

پله ی پینجه م : ئه مانه په یوه ست نه بوون به کاته وه له شه ودا نویژیان ده کرد تا ده خه وتن ، دوا ی ئه وه ئه گه ر به خه به ر به اتایه ده ستی ئه کرد به نویژ کردن .

پله ی شه شه م : ئه مانه ش له شه ودا دوو پکات یان چوار پکاتیان کردوه .

پله ی حه وته م : هه ندیکیان له نیوان هه ردوو عیشا واته (مه غریب و عیشا) شه و نویژیان ده کرد وه له کو تایی شه ویشدا شه و نویژیان ده کرد بو



ئەوھى سەرھەتا و كۆتاي شەويان زىندوو بىكەنەوھ بە نوپژکردن ، وەك : لە
فەرموودەكەى صەحىحى موسلم دا ھاتووھ كە پيغەمبەر ﷺ فەرموويەتى
:

" بە راستى لە شەودا سەعاتيک ھەيە بۆ ھەر بەندەيەكى موسولمان
رپک بکەويت داواى ھەر خيريک لە خوا بکات لەو سەعاتەدا ئيلا پيى
دەبەخشيئت ئەويش لە ھەموو شەويکدا "

چەند ھۆكاريک بۆ ئاسان کردنى شەونوپژ :

ھەنديک لە زانايان چەند ھۆكاريکيان ديارى کردوھ بۆ ئاسان کردنى
شەونوپژ ئەوانيش ھەنديکيان ديار و ئاشكران وھ ھەنديکيان شاراوھن :

ھۆكارە ديارەكان بریتين لە چوارشت :

يەكەم : خواردن كەم بخوات و خواردنەوھ زۆر بخوات چونكە خواردنى
زۆر خەوى قورس دەكات ئەبیتە مايەى لەدەست دانى شەونوپژ .

دووەم : لە پوژدا خوى زۆر ھيلاك نەكات لەو كارانەى كە پيويست نيە .

سپيەم : واز لە خەوتنى پوژ نەھيئيئت واتە (قيلولة) ئەويش ئەبیتە
يارمەتى دەر بۆ کردنى شەونوپژ .

چوارەم : لە پوژدا تاوان نەكات ، چونكە تاوان ئەبیتە مايەى لەدەست
دانى شەونوپژ .



هۆکاره شاراوهدکان بریتین له چوارشت :

یه کهم : سهلامه تی دلی ئیماندار له رق و کینه بهرامبهر به برای موسولمان و خوپاراستن له بیدعه و خوشهویستی دنیا .

دووهم : ترسان له خوی گهوره و پهیوهست کردنی دل به خواوه له گهل هیوا کورتی (قصر الأمل) بهرامبهر به ژیانی دنیا .

سییه م : زانینی گهورهیی شهونویژ له ئیسلامدا .

چوارهم : ئەمه گهورهترین هاندهره بو کردنی شهونویژ ئهویش به خوشهویستی خوی گهوره و بههیز کردنی ئیمان له کاتی شهونویژدا وا بزانیته هر قسهیهک ناکات له نویژهکهیدا ئیلا موناجاتی خوی گهوره دهکات .

سییه م : حالی (سهلهف) له بهخشینی مال و خیرکردن له مانگی رهمه زاندا :

(ابن عباس) رهزای خوی لیبیت فهرموویهتی : " پیغه مبهری خوا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بهخشندهترین کهس بووه وه بهخشندهیهکهی لهمانگی رهمه زاندا زیاتردهبوو کاتیگ جبریل . علیه السلام . هه موو شهویکی رهمه زان دههاته خزمهتی و قورئانی پی دهوت بویه پیغه مبهری خوا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بهخشنده تر بوو بهخیر لهو بایهیی که ههلی دهکرد " .

(ابن عمر) رهزای خوی لهسهه بیت پوژووی ئهگرت و بهربانگی نهئهکردهوه ئیلا لهگهل فهقیر و ههژاراندا نهبوایه ، وه ئهگهه کهسیکیش داوای خواردنی لی بکردایه ئهوه لهسهه سفره بوایه ئهوا خواردنهکهی پیدهدا و خوئی بهسکی برسی پوژووی دهگرت .



(یونس) ی کورپی (یزید) : ئەلئیت (ابن شهاب) ئەگەر مانگی رهمه زان بهاتایه ئەوا بهس قورئانی دهخویند و نانی ئەدا به خەلکی .

(حماد) ی کورپی (أبو سلیمان) ئەم پیاوه ئەگەر مانگ رهمه زان بهاتایه نانی پینج سەد پۆژووانی ئەدا لەو مانگەدا لە دواى جهژنیش یهکی سەد لیره ی پیاان ئەبهخشی بو هەر یهکیکیان .

چوارەم : پاراستنی زمان و کەم قسەکردن و دوورکەوتنەوه و خوپاراستن لە درۆکردن لەمانگی رهمه زاندا :

(أبو هريرة) رەزای خوای لی بیئت فەرمووده یه کمان بو ئەگیریتەوه لە پیغەمبەر ﷺ کە فەرموویەتی : " هەر کەسیک واز لە قسەى درۆ نەهینیت و بیكات ئەوا خوای گەوره هیچ پیویستی بە پۆژووی ئەو کەسە نیه خوی لە خواردن و خواردنەوه بگریتەوه " .

(المهلب) ئەلئیت : لە باسی ئەم فەرمووده یه دا ئەمە بەلگه یه لەسەر ئەوه کەوا پۆژوو تەنها خوگرتنەوه نیه لە خواردن و خواردنەوه بەلکو خوگرتنەوه یشه لە قسەى خراپ و درۆکردن .

پیغەمبەری خوا ﷺ لە فەرمووده یه کدا دەفەرموویت : " ئەگەر هاتوو کەسیک لە ئیوه بە پۆژوو بوو باقسەى خراپ نەکات ، ئەگەر کەسیک جوینی پێدا یان شەری لەگەل کرد ئەوا بلئیت من بە پۆژووم من بە پۆژووم .

(عمر) ی کورپی (خطاب) رەزای خوای لیبیئت : ئەلئیت پۆژوو بە خوگرتنەوه لە خواردن و خواردنەوه نیه بە تەنها ، بەلکو بە



خوگرتنه وهش له قسهی خراپ و گالته کردن و سویند خواردن به ناههق

له (طلق) ی کوری (قیس) ئەلیت : (أبو ذر) رهزای خوای لیبت و تویهتی : ئەگەر پۆژوووت گرت خووت تا ئەتوانی بیاریزه ، (طلق) ئەلیت : ئەگەر رهمه زان بهاتایه (أبو ذر) دهرنه ئەچوووه دهره وه ئیلا بو نویتکردن نه بییت .

(مجاهد) ئەلیت : دوو خهسلهت ههیه ئەگەر خووت لییان پاراست ئەوا پۆژوووه کهت پاریزراو ئەبییت ئەویش غهیبهت و درۆکردنه .

له (جابر) کوری (عبد الله) هوه رهزای خوای لیبت ئەفهرموویت : ئەگەر به پۆژوو بوویت ئەوا با چاو و گویت به پۆژوو بن له بینینی و بیستنی حهرام ، زمانتیش به پۆژوو بییت له قسهی خراپ ، وه خووت بیاریزه له ئازاردانی ژیر دهسته کانت کهسیکی به زیکر و له سه رهخۆبه له کاتی به رۆژوو بوونتدا ، وه مه هیله پۆژوو بوونه کهت وه کو ئەو پۆژه بییت که به پۆژوو نیت .

(أبو عالیة) ئەلیت پۆژوووان له خوا په رستیدایه مادام غهیبهت ناکات .

وَآخِرُ دَعْوَاهُمْ أَنِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

وه رگیران به دهستکاریه وه

مامۆستا کۆسار عبدالعزیز



رهمه زان و بهستنی پهیماننامهیهك لهگهل ماله وهدا

هاوار عبدالله

إِنَّ الْحَمْدَ لِلَّهِ نَحْمَدُهُ وَنَسْتَعِينُهُ وَنَسْتَغْفِرُهُ وَنَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ شُرُورِ أَنْفُسِنَا وَمِنْ سَيِّئَاتِ أَعْمَالِنَا مَنْ يَهْدِهِ اللَّهُ فَلَا مُضِلَّ لَهُ وَمَنْ يَضِلَّ فَلَا هَادِيَ لَهُ وَأَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ. أَمَّا بَعْدُ ...

بۆ هه موو ئه و كه سانه ی باوه رپیان به خواو پوژنی دوا یی هه یه ، گهر باوکی یان دایك گهر برای یان خوشك ئه واه به چاوی دلت ئه م دیرانه ی خواره وه بخوینه وه ، ئه مه وی پیت بلیم ته مه ن کورته و ریگای به هشتیش دوره و پیویستی به تیشوویه کی زور هه یه ، مانگی رهمه زانیش باشتترین دهرفته به بۆ پاشکوت کردنی تیشوویه کی پیویست بۆ سه فه ری قیامهت ، موسولمانی به ریژ وهك چو ن بۆ سه رکه وتنت له هه رکاریکی پوژانه پیویستیت به به رنامه یه کی داریژراو هه یه ، ئه واه مانگی پیروزی رهمه زانیش هیه له کاره کانی پوژانهت که متر نیه و بۆ قبول بوون و به باشی ئه نجامدانی پیویستی به پروگرام و به رنامه یه کی داریژراو هه یه ، ئه مه ی که دینه سه ری بریتی یه له چه ند هه نگاو و به رنامه یه کی داریژراو بۆ به باشی به ریکردنی مانگی رهمه زان ، به و شیوه یه ی که خوا ی په روه ردگار و پیغه مبه ره که ی ﷺ پییان خوشه ، ئه ویش له ریگه ی به ستنی پهیماننامه یهك له گهل ماله وه که بریتی یه له (۱۳) به ند و به م پییه ی خواره وه :

به ندی یه که م : هوکاره کانی راگه یانندن (ته له فزیون - رادیو) : گومانی تیدا

نیه که هوکاره کانی راگه یانندن کاریگه ریه کی گه وره ی هه یه له سه ر پوله کانمان به هه ردوو دیوی چاک و خراپه وه ، بویه تو ی موسولمان له سه رته له مانگی



رەمەزاندا پەیماننامە يەك لە گەل ماله وەتان ببهستی بهمه بهستی دوركه و تنه وه له به كارهينانی سه ته لايت و راديوي ماله وه ، چونكه وهك ئاشكرايه تا دوو كه نالی قورئان و موحازەراتی ئاینی ئەبيني دەیان كه نالی گورانی و زنجيره فليمی ته له فزيونی خراپ و بهرنامه ی راديوي خراپت گوي لى ئەبى ، كه هه رده م و به تاييه تی له مانگی رەمەزاندا هۆكارن بۆ له رېگا ده رچوونی پۆله كانمان ، به داخه وه خه لكیكى زۆر ئەلین زنجيره ته له فزيونیه كان په ند و عيبره تی تيايه بۆمان !!! ئەى بۆچى په ند و عيبره ت له قورئان خویندن و گويگرتن له موحازەرات وەرناگرن !!؟ يان ئەلین پۆژيک تا ئیواره به چى به سه ر به رين ؟! به قورئان خویندن و زيكر كردن به سه رى ببه ، ئەم په يمان نامه يه ش سه ره تايه كه بۆ زياتر ناساندنی ماله وەتان به ئيسلام و رېگای راست ، ناسين ئەم كارەش به گفتوگو و وته ی جوان و به نه رمونيانى ئەنجام ئەدرى ، مانگی رەمەزانيش ده رفه تىكى باشه بۆ سه رگرتنى ئەم په يمانه ، چونكه له م مانگه دا شه يتانه كان زنجير ده كرين ، هه روهك پيغه مبه رمان ﷺ فه رمويه تی : " إِذَا جَاءَ رَمَضَانَ فَتُفْتَحُ أَبْوَابُ الْجَنَّةِ (۱) ، وَغُلِقَتِ أَبْوَابُ النَّيرانِ ، وَصُفِدَتِ الشَّيْطَانُ " (۲) . واته : كه مانگی رەمەزان به سه ردا ديت ده رگاكانى به هه شت ده كرينه وه ، و ده رگاكانى دۆزه خيش داده خرين ، و شه يتانه كان زنجير ده كرين .

هه موو ئەوانه ش له شه وى يه كه مى ئەم مانگه پيرۆزه ده بيت ، چونكه پيغه مبه ر ﷺ ده فه رموويت : " إِذَا كَانَ أَوَّلُ لَيْلَةٍ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ ، صُفِدَتِ الشَّيْطَانُ وَمَرَدَّةُ الْجِنِّ ، وَغُلِقَتِ أَبْوَابُ النَّارِ فَلَمْ يُفْتَحْ مِنْهَا بَابٌ ، وَفُتِحَتْ أَبْوَابُ

(۱) في رواية لمسلم : " فتحت أبواب الرحمة " .

(۲) أخرجه البخاري : (۹۷/۴) رقم : (۱۸۹۸) و (۱۸۹۹) و (۳۲۷۷) ، ومسلم رقم : (۱۰۷۹) .



الْجَنَّةِ فَلَمْ يُغْلَقْ مِنْهَا بَابٌ ، وَيُنَادِي مُنَادٍ يَا بَاغِيَ الْخَيْرِ أَقْبِلْ وَيَا بَاغِيَ الشَّرِّ أَقْصِرْ ،
وَلِلَّهِ عِتْقَاءٌ مِنَ النَّارِ وَ ذَلِكَ كُلُّ لَيْلَةٍ " (۳) .

واته : كه پوژی یه كه م به سه ردا دیت له مانگی پهمه زانی پیروز ، شهیتانه كان
و یاخی بوو (هَرْدَة) ه كانی جنۆكه زنجیر ده کریین و ده رگاکانی دۆزه خ
داده خریین و هیچ ده رگایه کی ناکریتته وه ، وه ده رگاکانی به هه شتیش ده کریینه وه و
هیچ ده رگایه کیان داناخریت ، وه بانگه وازکاریک بانگ ده کات : ئە ی ئە و که سه ی
چاکه ت ده ویت چاکه بکه ، وه ئە ی ئە و که سه ی خراپه ت ده ویت واز بیینه ، خوی
په روه ردگاریش هه موو شه ویک له شه وه کانی ئە م مانگه پیروزه چه نده ها که س
پزگار ده کات له ناگری دۆزه خ .

وه هه روه ک چۆن پیشین له مانگی پهمه زاندا دیوه خانی ده مه ته قییان به جی
ئه هیشت ، و پویان ئە کرده دیوه خانی قورئان خویندن و زیکر کردنی په روه ردگار
، تۆش دیوه خانی سه ته لایت و رادیو و گوڤاره کان به جیبهیلله بو دیوه خانی
زیکری په روه ردگار و کاری چاکه . دلنیاش به له مانگی پهمه زاندا نه توانی ئە م
هه نگاهه بنیی ناتوانی له مانگه کانی تردا سه رکه توو بیت له ئە نجام دانی .

ده تۆش به دلکی پاکه وه و به پشت به ستن به په روه ردگارت به م کاره هه سته
به لکو ببیته سه ره تایه ک بو مانگه کانی دواي پهمه زانیش ماله وه تان به یه کجاری واز
له م ئامیره مال ویرانکه رانه بهینن .

(۳) أخرجه الترمذي رقم : (۶۸۲) ، و ابن خزيمة : (۳ / ۱۸۸) من طريق أبي بكر بن عياش عن
الأعمش عن أبي هريرة ، و هذا إسناد حسن .



بهندی دووهم : (مسجل - قیديو سیدی - DVD) : له بهندی دووهمی

پهیمان نامه که ههولّ بده هه چي کاسیت و سیدی گۆرانی و فلیم و ئاههنگتان له مالّه وه ههیه ههلی بگره ، چونکه رهمه زان و ئەم جوّره سیدیانه بهیه که وه ناگونجین . وه بۆ هه ر پۆژیک بهرنامهیه کی گونجاو دابنی که پۆژانه سیدی و کاسیتی قورئان و محازهراتی بهسود سه بارهت به رهمه زان و تهوبه کردن و نوێژ و ... هتد ، بهینه وه بۆ مالّه وه ، ئەمه ش بکه ره سه ره تایه ک بۆ مال ئاواپی کردن له گۆرانی و کاسیت و سیدی بی سود ، بۆ دروست کردنی هاورییه تیه کی هه تاهه تایي له گه ل بهرنامه ی ئاینی و قورئان و محازهرات .

بهندی سییه م : (کتیب و گوڤاره بی سو ده کان) : پیویسته له بهندی

سییه می پهیمان نامه که هه چي کتیبی بی سوودی وه کو شیعر و پۆمان و گوڤاری مۆده و هتد ، له ناو بهریت و له جیگاکانیان کتیب و گوڤار و نامیلکه ی به سوود دابنی ، باشتترین کتیبیش بۆ مانگی رهمه زان قورئانه . جا به گویگرتن بیت یان به خویندنه وه هه ر سوودی خوی ههیه ، پهنگه یه کی ک بپرسی ئەه ی ئەوانه ی خوینده واریان نیه چی بکه ن ؟ وه لامه که ی زۆرئاسانه با بۆخویان ته سبیحات و زیکری خوا بکه ن ، یان بۆ سه رکه وتنی ئەم کاره و به شداری کردنی هه موو ئەندامانی خیزان به خوینده وار و نه خوینده وار ئەوا کام له ئەندامانی خیزان له قورئان خویندن له هه مووی باشتربوو ئەوا با بیته مامۆستایه ک بۆ ئەوانی تر ، و پۆژانه کاتیکی دیاری کراو دابنی بۆ خویندنه وه ی قورئان و ئەوانی تریش به دوایدا بیلینه وه ، به م کاره ش سه رقالیان ئەکه یته به کرده وه یه کی چاک که قورئان خویندنه ، هه روه ها دوریشیان ئەخه یته وه له کات به فیرودان و خۆخه ریک کردن به کاری لاهه کی و بی نرخ و زۆرجار هه رام ، بۆیه



له جياتی رۆژ تائيواره خه وتن !! يان تائيواره پياسه کردنی سه رجاده کان ، و ناو بازار !! ئەوا له دوای نوێژی عه سر راسته وخۆ له مزگه وته وه بگه پيوه مالّه وه بۆ وانهی قورئان خویندنی مالّه وه تان ، و به وکارهت مالّه کهت ئاوه دان بکه ره وه ، ئەمه ش بکه ره سه ره تايه ک بۆ ئەوهی له دوای رهمه زانیش درێژه بکیشیت .

له و کتیب و نامیلکه به سوودانهی که ئامۆژگاری تۆی به پێزی پێ بکهین ، که بیانکریت ، و بیانکه یته جیگری ئەو هه موو کتیب و گوڤاره خراپانهی که له ناوت داو ، يان برپاری له ناودانیانت داوه ، ئەمانه ن :

۱ / خوا په رستی نه ک شه خص په رستی ، له نووسینی : مامۆستا عبداللطیف أحمد .

۲ / بیروباوهری راسته قینه و دژه کانی ، نووسینی : پێشهوا (عبدالعزیز بن باز) ، و وه رگی پانی : مامۆستا خلیل أحمد .

۳ / لا إله إلا الله ، واتاکهی ، پله و پایهی ، فهزل و گه ورهیی ، و شوینه واری له تاک و کومه ئدا ، له نووسینی : پێشهوا (صالح بن عبدالله الفوزان) و وه رگی پانی : مامۆستا : صلاح الدین عبدالکریم .

۴ / بیروباوهرت وه رگه ره له قورئان و سوننه ته وه ، له نووسینی : شیخ (محمد جمیل زینو) ، و وه رگی پانی : مامۆستا محمد عبدالرحمن .

۵ / بیرو باوهری ئەهلی سوننه و جه ماعه ، له نووسینی : پێشهوا : (محمد بن صالح العثیمین) ، و وه رگی پانی : مامۆستا صلاح الدین عبدالکریم .

۶ / چۆنییتی رۆژووی پێغه مبه ری خوا له رهمه زاندا ﷺ ، وه رگی پانی : مامۆستا عدنان بارام .



۷ / چۆنئیتی نویرتی پیغەمبەری خوا ﷺ له نوسینی پیشەوا (محمد ناصر

الدین الألبانی) ، وەرگیپانی : مامۆستا عدنان بارام .

۸ / زنجیرهکانی گوئی کۆمه لگا : که هه مووی له نوسینی : (باوکی فریشته)

ن .

۹ / زنجیرهکانی ئافرهت له سایه ی ئیسلامدا ، که هه مووی له نوسینی : (

مامۆستا محمد عبدالرحمن) ن .

۱۰ / بۆ هه موو ئافرهتیک که برۆای به خوا و رۆژی دواى هه بیته ، له نوسینی

: (أبو مسلم مجدي بن عبدالوهاب) ، وەرگیپانی : دایکی سوننه .

۱۱ / هه موو ژمارهکانی گوڤاری ریگه ی راست که گوڤاریکی وهرزی ئایینی یه

کۆمه له مامۆستایه کی ئایینی ده ری ده که ن ، هه موو بواره شه رعیهکانی تیدا بلوو ده کریته وه .

به ندی چواره م : دانانی خشته یه ک بۆ خواردنی رۆژانه : ئە گەر ته ماشای سەر

سفره و خوانی ئیواران و پارشیوانی هه ر مالیک بکه یین له مانگی رەمەزان وامان لی

ده کات بپرسین : خوشکی موسولمان ئە م هه موو خۆماندوکردنهت له پای چی ؟

وه ک بلئی مانگیک نان نه خورابئ هه موو جو ره خۆراکیک ئاماده ده کریت ئایه

مه رجه ئیواران هه موو خواردنیکی لی بنریت ؟! نه خیر بۆیه پیویسته خشته یه کی

رۆژانهت هه بی بۆ چیشت لینان ئە مه ش له بهر ئە م هۆیانه ی لای خواره وه :

۱ - هه مه چه شنه خواردن لینان ئیسرافه و مال به فیرو دانه ، چونکه

خه لکانیک هه ن نانی ئیواره یان نیه هیچ نه بی هه ندیکی دانی بۆ ئە و خیزانه ده ست

کورتانه .



۲ - پارەيەكى زياترت بە دەستەوہ ئەمىنى و دەتوانى يارمەتى خەلكى ھەژارى پيىدەى لە مانگی پرمه زان .

۳ - بە دانانى خشتەيەك بۆ خواردنى پۆژانە كاتىكى كەمت بە فيرۆ ئەچى و كاتىكى زۆريشت بۆ خوا پەرەستى و قورئان خویندن بۆ ئەمىنىتەوہ ، چونكە ئەركى تۆى ئافرەت لە پرمه زاندا تەنھا چيشت لىنان نيە . بەلكو پەرستنيشت لەسەرە پيم وابى خۆسەرقال كوردنيش بە چەشنەكانى خواردن كاتەكانى پەرەستنت لە دەست دەر ئەكا ، و لەماندو بون زياتر هيچى ترت بۆ نامىنىتەوہ ، بۆيە دانانى خشتەيەكى پۆژانە لە بەنديخانەى چيشت لىنان پزگارت دەكا و ھەم خزمەتى مالەوہ ئەكەيت بە چيشت لىنان و ھەم پەرودەگاريش لەخۆت پازى ئەكەيت بە پەرەستن .

بەندى پينجەم : دانانى زنجيره وانەيەك بۆ لەبەر كردنى قورئان و فەرموودە : زۆرجار باوك و براكان لەدواى نوپژى عەسر لەمزگەوت سەرقالى خویندنەوہى قورئانن ، گومانى تيا نيە كە كاريكى باش ئەكەن ، بەلام ئەگەر لىيان پيرسى كچەكانت يان خوشكەكانت سەرقالى چين ؟ پەنگە وەلامى پى نەبى پەنگە نەزانى پەنگە سەرقالى خەوتن يان زنجيره تەلەفزيۆنى و گۆرانى بن !! بەپيى ئەم بەندە دەتوانيت ئەندامانى مالەوہ لەپيگەى خویندنەوہى قورئان و فەرموودە و گوى گرتن لىيان يارمەتيان بەدى بۆ لەبەر كردنى ، بۆ نمونە ھەموو پۆژيكي مانگی پرمه زان لەپاش نوپژى عەسر بگەپيۆە مالەوہ بۆ ھەر پۆژيكي فەرموودەيەك بەماناكەيەوہ بەمالەوہ لەبەر بكە ، لەماوہى مانگی پرمه زانى دەكاتە (۳۰) فەرموودە ، ھەرودەھا پۆژى (۵) ئايەتيان بەدرى لەبەرى بكەن ، تا



پا دین له سهر ئه وهی له دوای رهمه زانیش بهرده وام بن له سهری ، بهمهش چهن دهسکه وتیکی باش فه راهم دهکەیت له وانه :

۱ - ئەندامانی خیزانه کهت له کاری لاوهکی پۆژانه دور ئه خهیته وه ، و به کاریکی گونجاو ، و پر له چاکه ئاشنایان ئه کهیت .

۲ - کچ و خوشکه کانت له سهرقال بوون به بهرنامه ته له فزیونیه کان پزگار ئه کهیت ، که تهنها به ره و گومر ابوون ده یانبات .

۳ - ماله وه ئاوه دان ئه کهیته وه به که شیکی پر له باوه پی جوان و پاست .

۴ - په یوهندی نیوان ئەندامانی خیزان پته و تر ئه کهیت ، چونکه پۆژانه و بو ماوهی مانگیکی کاریکی پر له خیر و چاکه کۆتان ئه کاته وه .

۵ - ده بیته هوکاریک بو پراهاتنی ئەندامانی ماله وه تان ، بو پراهاتن له سهر ئه م بهرنامه یه و بهرده وام بوون له سهری له پاش رهمه زان .

بهندی شه شه م : راهینانی منالان له سهر نویژ کردن و پۆژوگرتن : به داخه وه

کاتیکی له دایک و باوکیکی ئه پرسین بۆچی مناله کهت قسهی خراب به ده میا دیت ؟
 ئه لی قه یناکا هیشتا مناله !! وه کاتیکیکی لیی ئه پرسین بو مناله کهت نویژ ناکات ؟ هه مان وه لام ئه داته وه هیشتا مناله !! له کاتیکیکی منالی باشترین دهرفته بو راهینان له سهر هه رکاریک ، ئه مه قسهی من نیه ، به لکو قسهی گه وره زانایانی بواری دهرن ناسی یه ، که ئه لین منال وه ک په په یه کی سپی وایه چیت بوئ له سهری دهنوسی ، ده توش ئه ی باوکی به پیز ئه ی دایکی شیرین ئه ی برای موسولمان ئه ی خوشکی به حشمهت مناله کانی ماله وه تان په په یه کی سپین به نویژکردن و چاکه کاری پریان بکه نه وه ، به پراهاتن له سهر پۆژوو گرتن پریان



بکه نه وه ، دلنپاش به ئه و کهسه ی به منالی مزگهوت بناسی زوتر ئاشنایه تی له گه ل نوپژ پهیدا ئه کات ، ئه و کهسه ی به منالی پوژو بگری با له مانگی کیشدا (۱۰) پوژ بیت ئه و له گه وره پیدا به توانا تره له وانه ی به منالی رانه هیئراون له سه ر پوژو گرتن ، له م بهنده دا ئه رکی گه وره کانه مناله کان به مزگهوت و نوپژ کردن ئاشنا بکه ن ، ئه رکی گه وره کانه مناله کان له سه ر پوژوو گرتن رابهینن ، بو ئه وه ی له گه وره یی دا به رهمه زان نامۆ نه بن ، بویه ئه م قسانه ئه لیم چونکه زۆرم بینی له گه وره پیدا به نوپژ و پوژوو نامۆ بوون ، چونکه به مندالی له سه ری رانه هاتبوون ، رابهینانی منالی پیگای سه ره تایه بو خوشویستن له گه وره یی ، بویه سه بارهت به منالان پیغه مبه رمان صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فهرموویه تی : " مروا اولادکم بالصلاة وهم أبناء سبع سنين ، واضربوهم عليها وهم أبناء عشر ، وفرقوا بينهم في المضاجع " (۴)

واته : فه رمان به منداله کانتان به ئه نجامدانی نوپژ له ته مه نی ههوت سالییدا ، وه له دهیه م سالی ته مه نیان لییان بدهن ئه گه ر نوپژیان ئه نجام نه دا ، و له یه کیشیان جیا بکه نه وه له جیگه ی خه وتنیاندا .

هه روه ها سه بارهت به پوژوش (ربيع) ی کچی (معوذ) سه بارهت به پوژوی (عاشوراء) فهرموویه تی : " کنا نصومه بعد ، ونصومه صبیانا ونجعل لهم اللعبة من العهن . أي من القطن . فإذا بکی أحدهم علی الطعام أعطیناه ذلك . أي اللعبة . حتی یكون عند الافطار " .

(۴) صححه العلامة الألبانی فی سنن أبي داود : ۴۹۵ ، وفي صحيح جامع الصغير : ۵۸۴۸ .



واته : ئيمه پوژووی مانگی عاشورامان دهگرت ، به منداله کانیشمان دهگرت ، شتومه کی یاریکردنمان بو دروست دهکرد له لۆکه ، جا ئەگەر یه کیکیان بگریایه ، ئەو شتومه که ی یاریکردنمان پی دەدان ، تاكو نزيك بهربانگ دهبووینه وه .

بۆیه تۆش دهتوانی بو کات بهسهر بردنیان و سهرقال کردنیان و دورخستنه وهیان له بیرکردنه وه له برسیتی ، ئەوا چیرۆکی ژيانی پیغه مبهران و چیرۆکی منالانیان بو بخوینیته وه .

ههروهها ئەتوانیت دیاریهك بدیهته ئەو منالهی زۆرتین پوژ له پرمهزان به پوژوو ده بیئت .

بهندی جهوتهم : نوێژی تهراویح : له مانگی پرمهزاندا زۆربه ی کوران و باوکان ئەوهنده ئەخۆن توانای ئەوهیان نامینی بچن بو مزگهوت ، و نوێژهکانیان له ماله وه ئەکهن ، و تهراویحه کهشیان له دهست ئەچی ، **به مهش (۲) خیری گه وره یان له دهست ئەچیت :**

یه که میان / نوێژی عیسا به جهماعهت که خیری (۲۷) نوێژی تاکی ههیه .

دووهمیان / نوێژی تهراویح که هه رکه سی به جهماعهت ئەنجامی بدا وه کو ئەوه وایه .

خوشکان و دایکانیش له ئەنجامی ئەو هه موو خواردنه لییان ناوه ماندون له پاش هه لگرتنی سفرهی نان یان به رهو لای سه ته لایته که تاو ئەدهن !! یان به رهو خهوتن !!! به پیی ئەم بهنده پیویسته باوک و براکان نوێژهکانیان له مزگهوت بکهن و بیکه نه سه ره تایهك بو دوا ی پرمه زانیش به رده وام بن له سه ری ، ههروهها ماله وهش ئاگه داربکه نه وه ئەگەر زۆر بن له ناوخویاندا کچان و دایکیان



نوڤڙى ته روايح بكن ، گهر زوريش نه بون ئه وا با هر شهويك و له ماله دراوسى
 يه كدا كو ببنه وه ، و نوڤڙى ته روايح ئه نجام بدن به م شيوه يه هموو ئه نامانى
 خيزان له خوشبهختى ئه زين ، و ده چنه پيڙى ئه و كه سانه كه په روهردگار
 ئه يانپاريڙى . پيم و ابى ئه گهر خوشكان و دايكان شهوى نيو ساعات له مانگى
 رهمه زان بو په روهردگار ته رخان بكن لييان كه م نابيته وه ، و له وهش باشتره
 به ديار زنجيره ته له فزيونيه كانه وه چاوى خويان ئازار بدن ، و كاتى خويان به
 فيرؤ بدن .

به ندى هه شتەم : كرينى شت و مهك و پيوستى يه كانى جهژن : ده (۱۰) پوڙى
 كو تايبى مانگى رهمه زان كه له و پوژانه يه گه وره ترين خيڙى تيايه كه شهوى قه دره
 چى پوو ئه دات ؟ زوربهى خهلكى به تايبهتى دايكان و باوكان له م ده (۱۰) روژده دا
 كاته كانيان هه روا به فيرؤ ئه چى ، به پويشتن بو لاي به رگ دوور ، و جاريكيش به
 پويشتن بو ناو جهرگه ي بازار و كه مالياته كان ، ئه مه جگه له وهى كه سه رقالى
 كرپنى خوارده مهنى جهژن ئه بن ، **به مانهش له چهند رويه كه وه زهره رمه ند ئه بن**
 :

۱ - به پوژوون و ده چنه بازارپيكي تيكل له ژن و پياو وه توشى نه زهر ئه بن ،
 كه ئه مهش تاوانه و پوژوه وان ئه بى خوى لى بپاريڙى .

۲ - كاتيكي زور به فيرؤ ئه دن ، و ئيوارهش به ماندويى ئه گه پينه وه ، به م
 شيوه يهش تواناي ئه وه يان ناميڤنى شهوانى قه در زيندوبكه نه وه و بگرن ، و ئه و
 خيره گه وره يه يان له ده ست ئه چى كه له ساليكدا يهك جار پوو ئه دات .



بۆیه باش وایه بهر له مانگی رهمه زان به چهن پوژیک پیویستیه کانی جه ژن بکریت چونکه بازار هه زانتره و کهم تریش قهره بالهغه ، و ئه و کاتانهش به فیرویی ئه دهی ده توانی له (۱۰) پوژی کوژی به کرده وهی چاک به سه ری ببهی ، و شه وه کهیشی ماندو نیت ده توانی شه وی قهر به پیک و پیکی زیندو بکه یته وه به خوا په رستی .

به ندی نویهم : بانگکردن و داوه تکردنی خزم و خیش بو به ربانگ کردن له گه لیاندا : ده توانییت له م مانگه دا ئه ندامانی خیزان پیکه وه کو بینه وه و پیکه وه پوژوه که یان بشکینن و چهن کهس و کاریک و هاوپی خویان بانگ بکه ن بو مال ، یان چهن پوژ جاریک دراوسیکانیان بانگ بکه ن له گه لیان پوژوو بشکینن بو ئه وهی به یه ک پوژ پاداشتی دو پوژی رهمه زانیا ن ده ست بکه ویت چوکه پیغه مبه ری خوا صلی الله علیه و آله فه رمویه تی : " من فطر صائما کان له مثل أجره غیر أنه لا ینقص من أجر الصائم شیء " (صحیح الترغیب و الترهیب : ۱۰۷۸) .

واته : هه ر کهسی خواردن بدات به پوژوواییک له کاتی به ربانگ دا ، وه کو پاداشتی ئه و پوژووانهی ده ست ده که ویت بی ئه وهی له پاداشتی پوژووانه کهی که م بیته وه .

به ندی دهیه م : مال و سامان به خشین : سه باره ت به گه ورهیی سه ده ده قه پیغه مبه ری خوا صلی الله علیه و آله فه رمویه تی : " الصدقة تطفيء الخطيئة كما يطفىء الماء النار " (صححه الألبانی فی تخريج مشکلة الفقر : ۱۱۷) واته : سه ده ده قه ئاگری تاوان ئه کوژینیته وه هه روه ک چو ن ئا و ئاگر ئه کوژینیته وه .



گرنگی مال و سامان به خشینیش له وه دایه که خیریکی نیجگار زوری تیايه و پاداشتیکی گهره ی به دواوه یه بو موسولمانان وه ک خوی پهره ردگار نه فه رموی

: ﴿مَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ كَمَثَلِ حَبَّةٍ أَنْبَتَتْ سَبْعَ سَنَابِلٍ فِي

كُلِّ سُنْبَلَةٍ مِائَةٌ حَبَّةٌ وَاللَّهُ يُضْعِفُ لِمَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ﴿٢٦١﴾ (البقره : ٢٦١)

(.واته : وینه ی نه وانه ی مالی خویان نه به خشن له ری خوا وه ک ده نکیک توو وایه پروایت و هوت گولی گرتبیت له هر گولی کدا سه دانه ی تیدا بیت وه خوا له مه ش زیاتری نه کات بو هه رکه سیک که خوی بیه ویت وه خوا خاوه ن به هره ی فراوانی ناگه داره .

بو نه م مه به سته دوو جور سه ده قه هه یه :

یه که م / پوژانه : واته هه موو نیواره یه ک بریک خواردن یان جل و به رگ یان پاره ببه خشینه هه ژاران بو نه م مه به سته ش نه توانین مناله کانمان پابهینین له سه ر یارمه تیانمان به ناردنیا ن بو ماله هه ژاره کان به م شیوه یه ش پوچی هاوکاری و به زه یی له ناخیان نه چینین .

دووهم / گهره کانی مال نه توانن پلانیک دابریژن به تایبته تی نه وانه ی مووچه یان هه یه یان کاریکی باشیان هه یه به ده ست پیکردنی جمعیه یه ک له نیوان خویان نه گهر پینچ که سیش بن هه ریه کی پوژانه هه زاردینار پاشه که وت بکه ن له ماوه ی (٢٥) پوژ نه کاته پاره یه کی زور نه توانن مالیکی هه ژاری پی پوشته بکه نه وه به (١٠) پوژ بیش جه رنی رهمه زان به مه ش هه موو نه ندامانی خیزان به شدار نه بن له و خیره گهره یه .



ئامۆزگاریشم ئەو یە صدە دە قە کردنە که به نهینی بو بیت ، چونکه خیری زۆر تره و چاکتره ، چونکه سه بارهت به و حهوت که سهی له قیامهت دا له سیبهری عهرشی پهروهردگار ده بن پیغه مبه رمان ﷺ فه رموویه تی : " ورجل تصدق بصدقة فأخفاها حتى لا تعلم شماله ما تنفق يمينه " (متفق علیه) . واته : وه که سشیک خیر و به خششیک بکات و بیشاریته وه به شیوهیه که چه پهی نازانی راسته ی چی به خشیه وه .

به ندی یانزه یه م : زیندوو کردنه وه سوننه تی به کارهینانی سیواک : باش وایه

ئەم مانگه پیروژه بکریته هه لیک گه وره کان دهسته یه که سیواک بکرن بو ئەندامانی خیزان و رایان بهینن له سه ر سیواک کردن چونکه پیغه مبه ری خوا ﷺ فه رموویه تی : " لولا أن اشق علی أمتي لأمرتهم بالسواک عند کل صلاة " (متفق علیه) .

واته : ئەگه ر به اتبایه و له سه ر ئوممه ته که م نا په حهت و قورس نه بوایه ، ئەوا فه رمانم پی ده کردن له کاتی هه موو ده ستنوویژیک دا سیواک بکه ن .
ئەمه ش هه لیک ی باشه بو راهینانی ئەندامانی خیزان له سه ر زیندوو کردنه وه ی ئەم سوننه ته

به ندی دووانزه یه م : ئە نجامدان و هاندانی خیزان بو پارشیو : به داخه وه

هه ندی که س هه لئاسن بو پارشیو کردن ته نانهت هه ندی دایک به بیانوی ئەوه ی له دلی نایهت مناله کانی هه لئاسینی به مه ش هاوکاری ئەکات له سه ر تاوانیک که فه وتانندی نوویژی به یانی یه بویه هیچ نه بی ئەگه ر بو خواردنه وه ی ته نها په رداخیک ئاویش بیت مناله کانتان هه لئاسین چونکه پیغه مبه ری خوا ﷺ له باره ی



پارشيوه وه فه رمويه تي : " تسحروا فان في السحور بركة " (متفق عليه) .
 واته : پارشيو بکه ن چونکه پارشيوکردن به ره که تي تيايه .

هه روه ها پيغه مبهري خوا صلى الله عليه وسلم فه رمويه تي : " فان الله ، و ملائکته يصلون
 على المتسحرين " (أخرجه ابن أبي شيبة : ۳ / ۸ ، وأحمد : ۱۲ / ۳) .

واته : په روه ردگار و فريشته کاني سه لاوات ئدن له سه ر ئه و که سانه ي
 پارشيو ئه که ن ، با شترين کاريش ئه وه يه ئه نداماني خيزان هه موويان پيکه وه کو
 ببنه وه له سه ر پارشيوکردن به کومه ل .

به ندي سيانزه يه م : زيندووکردنه وه ي ليله القدر : له بهر ئه وه ي شه وي قدر
 پاداشتيکي بي سنوري هه يه پيويست ئه کات ئه نداماني خيزان به سه ر په ر شتي
 باوک يان گه وره ي مال کو ببنه وه بو زندو کردنه وه ي ئه م شه وه پيروزه چونکه
 خواي په روه ردگار ئه فه رمويت : ﴿ لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِّنْ أَلْفِ شَهْرٍ ﴾ (۳) (القدر :
 ۳) . واته : شه وي قدر له هه زار مانگ چاکتره که شه وي قه دريان تيا نه بي .

پيغه مبهري خوايش صلى الله عليه وسلم فه رمويه تي : " ومن قام ليلة القدر إيماناً واحتساباً
 غفر له ما تقدم من ذنبه " (متفق عليه) .. واته : هه رکه سيک شه وي قه در زيندو
 بکاته وه و باوه ري پي هه بي و چاوه پرواني پاداشتي خوا بيت ، ئه وا خوا
 له تاوانه کاني پيشووي خوش ئه بيت .

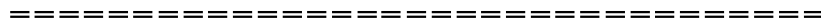
به هه مان شيوه ش خوشکان و دايکانيش ئه توانن له گه ل مال يان له گه ل ماله
 دراوسي يان خزمان کو ببنه وه ، به م شيوه يه ئه توانن پاداشتيکي گه وره يان
 ده ست بکه وي و ئه نداماني خيزان و خزمانيش له سه ر خوا په ره ستي کو ئه که نه وه .



به م شیوهیه دهگهینه کۆتایی پهیمان نامه که ی مانگی رهمه زان که بریتیه له
 (۱۳) به ند به پیک که وتن له گه ل ئەندامانی خیزان ، و به ئەنجامدانی به شیوهیه کی
 پیک و پیک ، دلنیام خوشبهختی له نیو ئەو خیزانه دروست دهکا ، و زیاتر له یه کتر
 نزیکیان ئەکاته وه ، هیوادارم هه ر یه ک له ئیمه بتوانین وه ک خۆی ئەنجامی بدهین
 ، داواکاریشم له خوای پهروهردگار یارمه تی من و ئەو که سانه ش بدات که هه ولی
 به ستنی ئەم پهیمان نامه یه ئەدهن له گه ل ماله وه .

ته نها خوای پهروهردگاریشه پشت و په نای هه موان .

وَآخِرُ دَعْوَانَا أَنِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ





هه نديك له حوكمه كاني هه ردوو جه ژن

له گه ل ئه و بیدعه و هه له و خراپه كاريانه ی كه تياياندا ئه نجام

ده درين

إِنَّ الْحَمْدَ لِلَّهِ نَحْمَدُهُ وَنَسْتَعِينُهُ وَنَسْتَغْفِرُهُ، وَنَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ شَرِّهِ وَأَنْفُسِنَا وَمِنْ سَيِّئَاتِ أَعْمَالِنَا، مَنْ يَهْدِهِ اللَّهُ فَلَا مُضِلَّ لَهُ، وَمَنْ يَضِلَّ اللَّهُ فَلَا هَادِيَ لَهُ، وَأَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ.

أما بعد:

له ئاييني ئيسلامدا ته نها دوو جه ژن بو مسولملنان هه يه ئه و يش جه ژنى رهمه زان و جه ژنى قوربانه، به لام له سه رده مى ئه مپو دا چه ندين پو ژ كراوه به جه ژن كه هيج به لگه يه كى له سه ر نيه و هيج بنه مايه كى له ئاييني ئيسلامدا نيه، به لكو ئه و جه ژنانه پيچه وانه ي بنه ماكانى ئاييني ئيسلامن و زور تاوان و خراپه كاريان تي دا ئه نجام ده درين، له و جه ژنانه ش:

(جه ژنى له دايك بوونى پيغه مبه رى خوا ﷺ، شهوى ميعراج، شهوى نيوهى شهعبان، جه ژنى له دايك بوونى هه نديك له پياوچاكان، جه ژنى چوونه سه ر ده سه لاتى پادشاكان، جه ژنى نه ورؤز، جه ژنى سه ربه خو يى ولات.... هتد).

به داخوه خه لكى ئه وه نده گرنگى به و جه ژنه ناشه رعيانه ده دن نيو ئه وه نده گرنگى به دوو جه ژنه شه رعيه كه ناده ن كه دروستكه رى ئاسمان و



زهوی بوی داناون ، وه ئه وهنده خراپه کاری لهو دوو جهژنه جهرعیه شدا دهگریت که ههر رهحمی خواجه (تبارک و تعالی) سزمان نادات ، بویه ئیمهش به باشمان زانی نامیلکهیهک ئاماده بکهین دهربارهی حوکمهکانی ههر دوو جهژنه که له گهل ئه وه ههله و بیدعه و خراپه کاریانهی که تیا یاندا ئه نجام دهرین.

له خوای گهوره داواکارین ئه م خزمهته بچوکه مان لی وهر بگریت و یارمهتی خوینهران بدات بو کارپیکردنی ئه وهی که دهیخویننه وه.

و صلی الله علی نبینا محمد و علی اله و صحبه و سلیم

=====

حوکمهکانی ههر دوو جهژن

جهژن (العيد)

(ابن العابدین) دهلی: ((جهژن بویه ناو نراوه به (عيد) چونکه خوای گهوره جووره ها چاکه ی ههیه دهگه ریته وه بو بهندهکانی له ههر پوژیک لهو پوژانه دا (واته پوژانی جهژن) ، له وانه خواردن له پاش خوگرتنه وه لی و سهرفتره و تهواو بوونی چهج و سوورانه وهی سهردان (طواف الزیارة) و گوشتی قوربانی و شتی تر چونکه عادهت له مانه خوشتی و بهخته وهی بهخشینه)) (حاشیه ابن العابدین : ۲ / ۱۶۵) .



خوجوانکردن و خورازاندنه وه له رۆژی جهژندا

(ابن حجر) دهفهرمویت : " (ابن أبي الدنيا) و (بیهقی) به سه نه دیکی (صحیح) بۆمان دهگێرنه وه که عهبدوڵلای کورپی عومهر (خویان لی رازی بییت) له ناو جل و بهرگهکانیدا باشتزینیانی له بهرده کرد له جهژنهکاندا " (فتح الباری : ۲ / ۴۳۹) .

(ابن القیم) له (زاد المعاد) (۱ / ۴۴۱) دهفهرمویت : ((پیغه مبهه - صلی اللہ علیہ وسلم - بۆ ده رچوون بۆ ههردوو جهژنهکان له جواتترین جل و بهرگهکانی له بهرده کرد و پۆشاکیکی ههبوو بۆ ههردوو جهژن و ههینی له بهری ده کرد، جاریکیان دوو پۆشاک (صوفی) سهوزی له بهر کرد وه جاریکی تریش جلیکی سووری له بهر کرد)) .

رۆیشتن و گه رانه وه له نوێژگه (المصلی)

(أبي سعيد الخدري) (رضی اللہ عنہ) فهرموویه تی : " پیغه مبهه - صلی اللہ علیہ وسلم - جهژنی رهمه زان و قوربان ده رده چوو بۆ (مصلی) یه کهم شت دهستی پیده کرد نوێژ بوو " (البخاری : ۹۵۶) . (جابری کورپی عبدالله) فهرموویه تی : " پیغه مبهه صلی اللہ علیہ وسلم ئه گه ر پۆژی جهژن بوایه ریگاکه ی ده گۆری " (البخاری : ۹۸۶) . . واته : له ریگایه که وه ده رۆیشت و له ریگایه کی تره وه ده هاته وه .

زانای پایه بهرز (ابن القیم) دهفهرمویت : ((پیغه مبهه صلی اللہ علیہ وسلم له جهژنی رهمه زاندا له ریگایه که وه ده رۆیشت و له ریگایه کی تره وه ده هاته وه ، و تراوه : بۆئه وه ی سه لام له خه لکی ههردوو ریگاکه بکات، وه



وتراوه : بۆ ئه وهی هه ر که سیکت پیوستی پیی هه بوو پیوستیه که ی بۆ جیبه جی بکات ، وه وتراوه : که ئه مه راستترینیا نه له بهر هه موو ئه م شتانه بووه ، وه له بهر چه ند داناییه کی تر ، که هیج ئیشیکی پیغه مبه ری خوا صلی اللہ علیہ وسلم بی دانایی نه بووه)) (زاد المعاد : ۱ / ۴۴۹) . ئیما می نه وه وی (ره حمه تی خوی لی بیّت) ده فهرمویت : ((ئه گه ر هو یه که شی نه زانرابیّت سوننه ته شوینی بکه وین به یه کجاری ، خوی گه وره با شتر ده زانیّت)) (روضة الطالبین) (۲ / ۷۷) .

(الله أكبر) کردن له جه ژندا

جیگیر بووه له پیغه مبه ری خواوه صلی اللہ علیہ وسلم که له جه ژنی رهمه زاندا له مالّ ده رده چوو (الله أكبر) ی ده کرد تا وه کو ده گه یشته (مصلی) وه تا وه کو نویژی ده کرد ، به لام له دوی نویژ ئیتر (الله أكبر) ی نه ده کرد . (الصحیحة : رقم ۱۷۰) . ئه لبانی ده فهرمویت : ((له م فه رموده یه دا به لگه ی دروستیّتی نه وه ی تیدایه که موسولمانان کردوو یانه له به ئاشکرا وتنی (الله أكبر) له ریگادا بۆ (مصلی) هه رچهنده زۆربه ی خه لکی ئه م سوننه ته یان به سووک گرتوو تا وای لیّهاتوو نه زیکه نه مینی ، وه نه وه ی که باش بیّت لیّره دا یادی بخه ینه وه نه وه یه که به ئاشکرا وتنی (الله أكبر) دروست نیه بۆی کو ببیته وه و به دلّ بیلییت هه روه کو چۆن هه ندیک له خه لکی ده یکن ، هه روه ها هه موو زیکریک دروست بیّت ده نگ به ربکریتته وه یان دروست نه بیّت ، دروست نیه بۆی کو ببیته وه و به کومه لّ بیلییت .



با لهم شته به ئاگا بین و هه میسه له پیش چاوی خوُمانی دابنیین که
باشترین پینمای پینمای پیغمبهره ﷺ . (الصحيحة : ۱ / ۱۳۱) .

(علي الحلبي) دهلی : ((ئه وهندهی من بزانه هیچ فهرمودهیهکی)
صحيح) له پیغمبهره وه ﷺ (نه هاتوه دهربارهی چۆنیهتی (الله أكبر)
کردن ، به لکو له هه ندیک له هاوه لانه وه هاتوه (خویان لی رازی بیّت) :
" (عبدالله ی کوری مسعود) دهیغهرموو : (الله أكبر ، الله أكبر ، لا اله الا الله ،
الله أكبر ، و لله الحمد)) (رواه ابن أبي شيبة : ۲ / ۱۶۸ بسند صحيح) .

کاتی خواردن له جهژنه کاندای

(بورهید) (رضی الله عنه) فهرموویهتی : " پیغمبهر ﷺ دهرنه دهچوو بو
نویژی جهژنی رهمه زان تاوه کو شتیکی نه خواردایه ، وه جهژنی قوربان
هیچی نه دهخوارد تاوه کو نه گه رایه ته وه پاشان له قوربانیه کهی خوئی
دهخوارد " (الترمذي : ۵۴۲ و سنده جید) .

ئیمامی (المهلب) دهفهرموویت : ((حیکمهت له خواردندا پیش
جهژن ئه وهیه ههتا گومانبه ریگ گومان نه بات له بهردهوامی پوژووگرتن
ههتا نویژی جهژن دهکریت ، پیغمبهر ﷺ ریگای ئه م گومان بردنهی
گرت)) (فتح الباري : ۳ / ۴۵۷) .

ئیمامی شهوکانی دهفهرموویت : ((حیکمهت له دواخستنی
خواردن له جهژنی قورباندا ئه وهیه : ئه و پوژه قوربانیکردن و خواردنی
تیدا ریگه پیدراوه ، که خواردنی خوئی له قوربانیه کهی خوئی بیّت)) (نيل الأوطار : ۳ / ۳۵۷) .



خوشوشتن پیش نویژی جهژن

(سعیدی کوری مسیب) دهفهرمویت: " سوننه تی جهژنی رهمهزان سی شته: به پی پویشتن بو (مصلی) ، وه خواردن پیش دهرچوون ، وه خوشوشتن " (مالک : ۱ / ۷۷ و سنده صحیح) .

(علي الحلبي) دهفهرمویت: ((دهلیم له وانه یه مه بهستی سوننه تی هاوه لآن بیټ ، ئەگینا هیچ سوننه تیك له م باره یه وه له پیغه مبهری خواوه جیگیر نه بووه)) . (أحكام العیدین فی السنة المطهرة) .

ئایا پیش و پاشی نویژی جهژن نویژی تر هه یه؟

(عبدالله ی کوری عباس) دهفهرمویت: " پیغه مبهر ﷺ جهژنی رهمهزان دوو پکاتی کرد نه له پیش و نه له پاشی نویژی تری نه کرد " (البخاری : ۹۸۹) .

(ابن حجر) دهفهرمویت : ((دهسکه وتوو وه سه ره نجام ئه وه یه که نویژی جهژن هیچ سوننه تیك نه له پیشی نه له پاشی جیگیر نه بووه ، به پیچه وانه وه ی که سیکه وه که قیاسی دهکات له سه ره ینی)) (فتح الباری : ۲ / ۴۷۶) .

حوکمی نویژی جهژن

ئیمامی شهوکانی له (سیل الجرار) (۱ / ۳۱۵) دهفهرمویت : ((بزانه پیغه مبهر ﷺ به رده وام ئەم نویژه ی کردوو له جهژنه کاندای ، وه وازی لی نه هیناوه له جهژنیك له جهژنه کاندای ، وه فه رمانی به خه لکی کردوو که دهرچن بو نویژکردن ، هه تا فه رمانی کردوو به دهرچوونی ئا فره تانی بالغ



بوو ، وه ئه و ئافره تانه ی که له ژووری خویاندان ، وه ئافره تانی چه یزدار ، به لام فه رمانی به ئافره تی چه یزدار کردوو که نویژ نه کهن به لام ئاماده ی خیر و دوعای موسولمانان بین ته نانه ت فه رمانی کردوو به و ئافره تانه ی که عه بایان نیه (جلباب) له یه کیکی تر وه ری بگرن وه ئاماده ی نویژه که (بن))

پاشان له کتیبی (نیل الأوطار) دا (۳ / ۳۸۲ - ۳۸۳) ده فه رمویت : ((وه به لگه ی تر له سه ر واجب بوونی نویژی جه ژن ئه وه یه که نویژی هه یینی لاده بات ئه گه ر به یه که وه له یه ک پوژدا کو بوونه وه چونکه ئه گه ر شتیك واجب نه بیئت واجب لانا بات ، وه جیگیر بووه که پیغه مبه ری خوا به رده وام نویژی جه ژنی به جه ماعت کردوو له پوژه وه ی که نویژی جه ژن فه رز کراوه هه تا کوچی دوا یی کرد ، له گه ل ئه مه شدا فه رمانی به خه لک کردوو که ده ربچن بو نویژی جه ژن)) .

جگه له ئیمامی شه وکانی چه ندین زانای تریش ده فه رموون واجبه له وانه (شیخ الإسلام ابن تیمیة والشیخ العلامة الألبانی و چه ندین زانای تر) .

کاتی نویژی جه ژن

(ابن القيم) ده فه رمویت : ((پیغه مبه ر ﷺ نویژی جه ژنی په مه زانی دوا ده خست و نویژی جه ژنی قوربانی پیش ده خست و به په له ده یکرد ، (ابن عمر) له گه ل توندی شوینکه وتنی بو سوننه ت هه تا خو ر هه لنه ها تا یه ده رنه ده چوو بو نویژ)) (زاد المعاد : ۱ / ۴۴۲) .

(أبو بكر الجزائري) دهفهرمویت : ((کاتی نویژی ههردوو جهژن له بهرزبوونهوهی خوړه به قهدهر پرمیک ههتا لاربوونهوهی خوړ ، باشتر وایه نویژی جهژنی قوربان له سهههتای کاتهکهوه بکریت تا خهلکی بتوانن قوربانی خوږیان بکهن ، وه نویژی جهژنی رهمه‌زان دوابخریت تا خهلکی بتوانن سهههرفتره‌ی خوږیان دهههربکهن)) (الموعظة الحسنة : ۴۲ ، ۴۳) .

به‌لام له کاتیکدا که درهنگ زانرا جهژنه‌هوا نویژی جهژن له پوژی دوايیدا دهکریت.

"(أبي عمير كوري أنس) له چه‌ند مامیکیه‌وه بو مان دهگیریته‌وه که هاوه‌لی پیغه‌مبه‌ری خوا بوون ﷺ که چه‌ند که‌سیک شایه‌تیاں داوه که ئەوان دوینی مانگیان بینویه ، پیغه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رمانی پیگردن که پوژوو بشکینن و ئەگەر به‌یانی هه‌ستان بچن بو (مصلی) بو نویژی جهژن " (أبو داود : ۱۱۵۷ بسند صحیح) .

بانگ و قامه‌ت له نویژی ههردوو جهژندا

(جابری کوری سه‌موره) دهفهرمویت : " نویژم کرد له‌گه‌ل پیغه‌مبه‌ری خوادا ﷺ ههردوو جهژن زیاتر له جاریک و دوو جار به‌بی بانگ و قامه‌ت " . (رواه مسلم : ۸۸۷) .

(ابن القيم) دهفهرمویت : ((پیغه‌مبه‌ر ﷺ)) ئەگەر بگه‌یشتایه‌ته (مصلی) نویژی ده‌کرد به‌بی بانگ و قامه‌ت ، وه نه‌شوتراوه (الصلاة جامعة) ، سووننه‌ته هه‌یچ له‌مانه‌نه‌وتریت)) (زاد المعاد : ۱ / ۴۴۲) .



چوئییتی نویژی جهژن

یه کهم : نویژی جهژنی رهمه زان و قوربانیش هر دو پرکاته ، " ئیمامی عومهر (خوای لی رازی بیّت) ده فهرمویت : نویژی سه فهر دو پرکاته ، نویژی جهژنی قوربان دو پرکاته ، نویژی جهژنی رهمه زان دو پرکاته ، ته واون به بی کور تکرده وه له سهر زمانی محمد ﷺ " (أحمد : ۱ / ۳۷ و سنده صحیح) .

دووه م : " عهری کوری شوعه یب له باوکیه وه له باپیریه وه بو مان ده گیریته وه که فهرموویه تی : پیغه مبه ر ﷺ له نویژی جهژندا حوت (الله اکبر) ی کرد له پرکاتی یه که مدا ، پاشان فاتیحهی خویند ، پاشان (الله اکبر) ی کرد و پاشان چووه رکوع ، پاشان چووه سوژده و پاشان هستایه وه ، وه پینج (الله اکبر) ی کرد و پاشان فاتیحهی خویند ، وه پاشان (الله اکبر) ی کرد و چووه رکوع و چووه سوژده " . (بروانه : إرواء الغلیل : ۳ / ۱۰۸ ، ۱۱۲) .

سییه م : به (صحیح) ی له پیغه مبه ره وه ﷺ نه هاتوه که له کاتی ته کبیره کانی ناو نویژی جهژندا دهستی بهرز کرد بیته وه ، به لام (ابن القیم) ده فهرمویت : ((ابن عمر له گهل زور به دواگه رانی بو سوننهت دهستی بهرز ده کرده وه له گهل هه موو ته کبیره یه کدا)) (زاد المعاد : ۱ / ۴۴۱) .

به لام باشتین رینمایی ، رینمایی پیغه مبه ری خواجه ﷺ .

شیخ ئه لبانی (رهمه تی خوای لی بیّت) ده فهرمویت : ((له گهل ئه وه شدا که له عومهر و کوره که یه وه گپردراوه ته وه) واته : دهستیان بهرز



کردووتهوه (به لآم ئەمه ناییت به سوننهت به تایبتهتی که ریوایهتی ههردووکیان لیژهدا (صحیح) نیه ، ریوایهتی عومهر بهیههقی دهیگیژیتهوه به سه نه دیکی (ضعیف) ، ریوایهتی کوره که ی هیشتا نه م دۆزیوتهوه و له سهری رانه وه ستاوم)) (تمام المنه : ۳۴۸) .

چواره م : به (صحیح) ی نه هاتوو له پیغه مبهری خواوه — ﷺ — که زیکریکی دیاریکراوی خویندیبت له نیوان ته کبیره کاندای ، به لآم به سه نه دیکی (جید) له ریوایهتی بهیهه قیدا (۲۹۱ / ۳) هاتوو که (عبدالله ی کوری مسعود) فهرموویهتی : " له نیوان ههردوو ته کبیره یه کدا حمد و سوپاس و ستایشی خوی تیدایه " .

پینجه م : پیغه مبهری خوا ﷺ له پاش سورهتی فاتحه له پکاتی کدا سورهتی (ق و القران المجید) ی خویندوووه ، وه له پکاته که ی تریشدا سورهتی (اقتربت الساعة و انشق القمر) ی خویندوووه . (مسلم : ۸۹۱) .

یان ههندیك جار سورهتی (سبح اسم ربك الأعلى) (هل أتاك حديث الغاشية) ی خویندوووه . (مسلم : ۸۷۸) .

(ابن القيم) ده فهرموویت : ((ئەو دوو فهرموودهیه به سه حیچی هاتوون جگه له وانه هیچی تر به سه حیچی نه هاتوووه)) . (زاد المعاد : ۱ / ۴۴۳)

شه شه م : ئیتر به شه کانی تری وه کو نویژه کانی تر وایه .



حه وتهم : هه ركه سيك نويژي جه ژني فهوتا دوو ركات دهكات ، (عطاء)
 ده فهرمويت : " نه گهر كه سيك نويژي جه ژني فهوتا دوو ركات دهكات "
 (البخاري : ۱ / ۱۳۴ ، ۱۳۵) .

هه شتهم : ته كبيره كان سوننه تن و وازليهي نانيان به نه نقه ست يان به
 هه له نويژ به تال ناكاته وه ، به لام بيگومان پيچه وانه ي سوننه ته .

وتار خويندنه وه له پاش نويژي جه ژن

(ابن عباس) فهرموويه تي : " ناماده ي جه ژن بووم له گه ل پيغه مبه ر ﷺ
 و نه بوبه كر و عومر . خويان لي رازي بيت . هه موويان نويژيان ده كر د
 پيش وتار خويندنه وه " (البخاري : ۹۶۲) .

ناماده بووني خه لك له وتاردا

(عبدالله ي كوري سائب) ده فهرمويت : " ناماده ي جه ژن بووم له گه ل
 پيغه مبه ردا ﷺ كاتي نويژ ته واو بوو فهرمووي : ئيمه وتار ده ده ين نه وه ي
 پيخوشه دابنيشيت بو وتاره كه با دابنيشيت ، وه نه وه ي پيخوشه
 بروات با بروات " (أبو داود : ۱۱۵۵ و إسناده صحيح) . وتاري جه ژن ته نها
 يهك وتاره و نه وه فهرمووده يه ي كه هاتووه ده رباره ي نه وه ي كه پيغه مبه ري
 خوا ﷺ دوو وتاري داوه و له نيوانياندا دانيشتووه (ضعيف) ه . (ابن
 القيم) : ده فهرمويت : ((پيغه مبه ري خوا ﷺ هه موو وتاره كاني به)
 الحمد لله) ده ست پيده كر د ته نها فهرمووده يه كيشي لي نه گيردراوه ته وه كه وا
 وتاري جه ژن به (الله اكبر) ده ست پي بكات))



شه وکانی له پاش ئەم ریوایه ته ده فەرموئیت : ((ئاشکراکه ی ئەوهیه کهوا نوێژی نیوه پۆکه ی نه کردوو ، وه له م فەرمووده یه دا ئەوه ی تێدایه کهوا ئەگەر نوێژی ههینی لادرا به شیوه یه که له شیوه دروسته کان ئەوا واجب نیه له سەر ئەو کهسه ی که له سەری لاچوو نوێژی نیوه پۆ بکات ، وه (عطاء) یش وای بو چوو)) (نیل الأوطار : ۳ / ۳۴۸) .

پیرۆزبایی کردن له جهژندا

(محمدی کوری زیاد) فەرموویه تی : " له گه ل (أبي أمامة الباهلي) و جگه له ویش بوومه له هاوه لانی پیغه مبهری خوا ﷺ که بگه رانایه وه له نوێژی جهژن به یه کتریان دهوت : (تقبل الله منا و منک) (قال السيوطي في الحاوي : إسناده حسن) .

به لام وتنی (کل عام و أنتم بخیر) واته : هه موو سالیك به خوشی به رنه سەر . قبول ناکریت و رهد ده کریته وه چونکه هه یچ به لگه ی له سەر نیه .

خراپه کاریه کانی جهژن

بزانه برای موسولمانم خوای گه وره من و توش شارهزا بکات ، ئەو خوشییه ی که له جهژنه کاندرا رووده دات وای کردوو له زۆربه ی خه لک کهوا فەرمان و حوکمه کانی دینه که یان له بیربچیته وه یان له بیر خویانی به رنه وه ، بۆیه ده یان بینه جۆره ها تاوان ئەنجام ده دن و چه نده ها خراپه ده کهن له گه ل ئەوه شدا وا ده زانن باشیان کردوو ، بۆیه بو وریا کردنه وه ی موسولمانان هه ولمان داوه له م نامیلکه یه دا هه ندیک له و خراپه کاریانه باس بکه یین (خوای گه وره ئیمه و ئیوه شی لی به دوور بگریت) .



خراپه کاریه کان

یه کهم: خو پازاندنه وه به تاشینی ریش ، ئەم خراپه یه زۆریک له خه لکی ئەنجامی دهن ، هه رچه نده ریش تاشین له ئایینی پیروزی ئیسلامدا حه رامه ، وه پیغه مبه ری خوا ﷺ له زور فهرمووده دا فهرمانی کردوو به هیشتنه وهی ریش ، وه به لگهی حه رامیتی له په رتووکی هه ر چوار مه زه به که دا هاتوو . (بڕوانه : فتح الباری : ۱۰ / ۳۵۱)

دووم : ته وقه کردن له گه ل ئافره تی نامه حره م ، چونکه پیغه مبه ری خوا ﷺ ده فهرمویت : " ئەگه ر ده رزی ئاسن له سه ر پیاویک دابکو تریت باشتره بۆی له وهی دهستی به ر دهستی ئافره تیک بکه ویت بۆی هه لال نه بییت " . (حدیث صحیح)

سییه م : لیكچوون به کافران و پوژئاواییان له جل و به رگ و گو یگرتن له موسیقا و چه ند شتیکی تر دا ، چونکه پیغه مبه ری خوا ﷺ ده فهرمویت : " من تشبه بقوم فهو منهم " (أحمد : ۲ / ۵۰ ، ۹۲ و اسناده حسن) . واته : هه رکه سیك خوی بشوبه یینیت به هه ر کومه لیک ئەوا له وانه .

هه ره ها ده فهرمویت ﷺ : " له ناو ئوممه تی من چه ند کومه لیک په یدا ده بن که وا زینا و ئاوریشم و عه ره ق و موسیقا هه لال ده کهن " (رواه البخاری : ۵۵۹۰ معلقا و وصله أبو داود : ۴۰۳۹) .

چواره م : چوونه ژووره وه بۆ لای ئافره ت به ته نها له یه ک ژووردا ، پیغه مبه ری خوا ﷺ ده فهرمویت : " ئاگادارتان ده که مه وه نه چنه لای



ئافرهت به تهنهها ، پیاویک له ئەنصار فەرمووی : ئەگەر خزمی میردهکەبی
بیت ، پیغەمبەری خوا ﷺ فەرمووی : ئەمە مردنە " (البخاری : ۵۲۳۲) .

پینجەم : خو دانەپۆشین و دەرچوونی ئافرهتان بو بازار و پارک و
شوینە گشتیهکانی تر که تیکەلی پیاو و ئافرهتی تیدایه .

شەشەم : تاییبەتکردنی پوژی جهژن به سەردانکردنی (گۆرستان) ،
وہ دانیشتن له سەر گۆرەکان و دابەش کردنی خواردن و شیرینی تیایدا
، وە تیکەل بوونی پیاو و ژن ، وە گریان و هاوارکردن له سەر مردووەکان
، وە دانانی لق و چلی دارخورما و داری تر له سەر گۆرەکان که ئەصلی
نیە له دیندا و بیدعەیه . (أحكام الجنائز : ۲۵۴) .

ههوتەم : زیاده مهسرهف کردن و دەست بلاویهکی زۆر که هیچ سوود
و قازانجیکی تیدا نیە . خوای گهوره دهفهرمویت : ﴿ و لا تبذر تبذیرا ، إن
المبذرين كانوا إخوان الشیاطین ﴾ . (الإسراء : ۲۶ ، ۲۷) .

واته : زیاده مهسرهفی مهکەن ، چونکه زیاده مهسرهفی له
شەیتانەوهیه ، هەرکەسیک بیکات گوێرایهلی شەیتانی کردووہ .

ههشتهم : وازهینانی زۆر بهی خهلکی له نوێژکردن له مزگهوتدا به بی
هیچ هویهکی شه‌رعی ، وە هەندیکیشیان تهنهها نوێژی جهژن له مزگهوتدا
دەکەن ، سویند به خوا ئەمە یهکیکه له تەنگ و چەلەمە گه‌وره‌کان .

نۆیه‌م : به‌زه‌یی و سوژ نه‌هاتنه‌وه به هه‌ژاراندا و خواردن و جلی جوان
له به‌رکردنی مندالی ده‌وله‌مه‌نده‌کان له به‌ر چاوی مندالی هه‌ژاراندا به بی



ههست کردن به سۆز و هاوکاری و لیپرسینه وه ، پیغه مبهری خوا ﷺ فهرموویه تی :

" باوه ری ته و او نیه هیچ کهس له ئیوه تاوه کو ئه وهی بو خوی پییخۆشه بو براکه یشی پییخۆش نه بیّت " (البخاری : ۱۳) .

دهیه م : زیندوو کردنه وهی ههردوو شهوی جهژن به عیبادت

له لایهن هه ندیک له خه لکه وه ، وه پروایان وایه که پیغه مبهر ﷺ فهرموویه تی " هه رکه سیک شهوی جهژنی رهمه زان و شهوی جهژنی قوربان زیندوو بکاته وه ئه و دلی نامریت له پوژیکدا که هه موو دلّه کان ده مرن " به لام ئه م فهرمووده یه هه لبه ستراره (موضوع) و پیغه مبهری خوا ﷺ شتی وای نه فهرمووه . (سلسله الأحادیث الموضوعه : ۵۲۰ ، ۵۲۱)

ئه و بیدعانه ی له جهژندا ده کرین ^(۱):

۱ . ئه و بیدعانه ی که له نوێژی جهژندا ده کرین :

أ . ئه نجامدانی نوێژی جهژن له مزگه وته کاندای : (أحمد شاکر) ده لی :

((سوننه تی پیغه مبهر ﷺ که له فهرمووده سه حیحه کاندای هاتوون به لگه ن له سه ر ئه وهی که پیغه مبهر ﷺ له ده ره وهی شار و له بیاباندا نوێژی دوو جهژنه که ی ئه نجام داوه ، وه پیشینانی سه ده ی یه که م (هاوه لان) له سه ر ئه م کاره به رده وام بوون و به هیچ شیوه یه ک نوێژی جهژنیان له مزگه وتدا نه ده کرد ، ته نها له بهر پیویستییه ک نه بیّت وه کو باران یان هاوشیوه ی ئه وه ، ئه مه ش مه زه بهی هه ر چوار پییشه واکه یه ، وه جگه له وانیش له

(۱) له (قاموس البدع) وه رگیراوه



پيشه وایان و زانایان (خویان لی رازی بیټ) ، نازانم (نه مزانیوه)
 که سیټ هه بیټ پیچه وانه ی ئه مه ی کرد بیټ ، ته نها قسه ی شافیعی نه بیټ
 (خوی لی رازی بیټ) که (اختیار) ی ئه وه ی کردووه نویژی جه ژن له
 مزگه وتدا بکریټ ئه گهر هاتوو مزگه وته که جیگای خه لکی شاره که ی تیټدا
 ده بووه وه ، له گه ل ئه وه شدا پی ی ئاسایی بووه که نویژ له بیاباندا بکریټ
 ئه گهر چی مزگه وته که جیگای خه لکی شاره که ش بکاته وه ، شافیعی)
 خوی لی رازی بیټ) به راشکاوی ده لی مه کروهه نویژی دوو جه ژنه که له
 مزگه وتدا ئه نجام بدریټ ئه گهر مزگه وته که جیگای خه لکی شاره که ی نه
 کرده وه ، بویه فه رموده سه حیحه کان و به رده وام بوونی پیشینانی
 سه ده ی یه که م (هاوه لآن) له سه ر ئه م کاره و پاشان وته ی زانایان ،
 ئه وانه هه موو به لگهن له سه ر ئه وه ی نویژی دوو جه ژنه که ئیستا له
 مزگه وته کاندا بیدعه یه ، ته نانه ت له سه ر وته ی شافیعی ش ، چونکه تاکه
 مزگه وتیکیش نیه له م ولاته ی خو ماندا که جیگای خه لکی شاره که
 بکاته وه)) .

ب . بانگدان بو نویژی هه ر دوو جه ژنه که : چونکه له سه رده می
 پیغه مبه ری خوادا ﷺ بانگ و قامه ت نه بووه بو نویژی جه ژن ،
 به لگه شمان ئه وه یه که (جابری کوری سه موره) ده فه رمویټ : " نویژم
 کرد له گه ل پیغه مبه ری خوادا ﷺ هه ر دوو جه ژن زیاتر له جاریک و دوو
 جار به بی بانگ و قامه ت " (مسلم : ۸۸۷) .

ج . وتاردان له پیش نویژی جه ژن و دانیشتن له وتاره که دا بو
 وتاریژ له وتاره که یدا پیچه وانه ی سوننه ته : چونکه له سه رده می



پیغمبهری خوادا ﷺ نویژ پیش و تار بووه ، (ابن عباس) فهرموویه تی : " ئامادهی جهژن بووم له گهل پیغمبهر ﷺ و ئه بوبه کر و عومهر (خویان لی رازی بیّت) هه موویان نویژیان ده کرد پیش و تار خویندنه وه " (البخاری : ۹۶۲) .

۲ . زیندوو کردنه وهی شهوی جهژنی رهمه زان و شهوی جهژنی قوربان و تایبته کردنیان به شه و نویژ و عیبادت به و بروایه ی که له شه وه کانی تر گه وره ترن و فه زلیان زیاتره : ئه لبانی له (ضعیف الترغیب و الترهیب : ۱ / ۳۳۴) له ژیر فهرمووده ی (۶۶۸) فهرموویه تی :

(ابن القیم) له (زاد المعاد) دا فهرموویه تی : ((پاشان پیغمبهری خوا ﷺ نوست ، ئه و شه وهی زیندوو نه کرده وه ، وه هیچ فهرمووده یه که به سه حیچی له پیغمبهره وه ﷺ نه هاتوو که دوو شهوی هه ردوو جهژنه که ی زیندوو کرد بیته وه))

۳ . تایبته کردنی پوژانی جهژن به سه ردان کردنی گوپرستان به گومانی ئه وهی که زیاره تکردن له م پوژه دا فه زلی زیاتره له پوژه کانی تر . (الثمر المستطاب : ۲ / ۵۷۷) .

ئه وه له لانه ی که له نویژی جهژن و پوژانی جهژندا ده کرین^(*)

۱ . خونه شوشتن له پوژی جهژندا .

۲ . نه پویشینی باشتین جل و بهرگ له پوژی جهژندا .

^(*) له کتیبی : (تحذیر الفضلاء مما يقع من المصلین من الأخطاء)



۳ . نه خواردنی چهند دهنکه خورمايهك له پوژى جهژنى رهمه زان پيش
دهرچوون بو نويزى جهژن .

۴ . خواردن پيش دهرچوون بو نويزى جهژن بو (مصلی) له جهژنى
قورباندا .

۵ . گه پانه وه له نويزى جهژن به هه مان نهو ريگايه دا كه پيدا
پويشتووه .

۶ . پويشتن بو (مصلی) به سواری به بي عوزر .

۷ . وازهينان له تهكبيره كردن له پوژانى ههردوو جهژنه كه دا .

۸ . تايبه تگردنى شهوى جهژن به شهونويژ .

۹ . زيادكردنى شتيك له سهر تهكبيره كه تييدا نيه ، بو نمونه بلييت :

(اللهم صل على سيدنا محمد) تاوهكو دهلييت : (و سلم تسليمًا كثيرًا) .

۱۰ . سه رقال بوون به سهردانكردنى هاوپرى و برادهران له پوژى

جهژندا به بي نه وهى سهردانى خزمه نزيكه كان بكات ، يان تايبه تگردنى
سهردانى خزم و كهس و كار ته نها له پوژى جهژندا .

۱۱ . وتنى نه وهى كه نويزى جهژن واجب نيه و نه وهى وازى لى

دههينيت تاوانبار نابيت .

۱۲ . بانگ كردن بو نويزى جهژن به وتنى (الصلاة جامعة) .

۱۳ . قورئان خويندنى ههنديك له بانگدهران يان يهكيك له نويزكه ران

پيش نه وهى وتاربيژ بيته (مصلی) يان مزگه وته وه .



- ۱۴ . تهكبيره كوردنى پرواداران به دهنگيكي بهرز له دواى ئيمامه وه .
- ۱۵ . كوردنى وتارى جهژن به دوو وتار وهكو وتارى ههينى .
- ۱۶ . دهست پيكردى وتارى جهژن به تهكبيره كردن .
- ۱۷ . تهكبيره كردن له كاتى وتارى جهژندا .
- ۱۸ . داهينانى نويزيكي له شهوى جهژنى رهمه زان و جهژنى قورباندا .
- ۱۹ . رازاندنه وهى مزگهوت له جهژنه كاندا .
- ۲۰ . پروابوونى ههنديك له خهلكى به وهى كه چهقاندنى چهقو به
دهرگادا له شهوى جهژنى رهمه زاندا دهبيته هوى دوورخستنه وهى شهيتان .
- ۲۱ . ترساندى موسولمانان به ياربه ئاگرينه كان له پوژى جهژندا .
- ۲۲ . قومار كردن و ياربه نامه شروعه كان له پوژى جهژندا .
- ۲۳ . پويشتنى مندالان بو سينه ما و ئه شوينانهى يارى ناشه رعى و
حه راميان تيذا دهكريت له پوژى جهژندا .
- ۲۴ . خو دانه پوشين و خو رازاندنه وهى كچان (ئافرهتان) له پوژى
جهژندا .
- ۲۵ . تهوقه كوردنى پياوان له گهل ئافرهتانى نامه حرهم له پوژى جهژندا .
- ۲۶ . تيكل بوونى ئافرهتان و پياوان له كاتى سهردانيكردن له پوژى
جهژندا .



۲۷- قوربانی نه کردن له لایه ن که سیکه وه که توانای هه بیټ له پوژانی جه ژنی قورباندا .

۲۸ . لابرندی موو نینوک له لایه ن ئه وه که سه ی که قوربانی ده کات له ده پوژانی یه که می مانگی (ذي الحجة) ، وه هه روه ها له پوژانی ده یه م و دوا ی ئه وه ش ئه گهر قوربانیه که ی نه کرد بیټ .

۲۹ . رازاندنه وه ی ئاژهلای قوربانی به رهنگ کردن و گول پیداکردن .

۳۰ . قوربانیکردن به مه پیک که عه یبدار بیټ و ته مه نی له یه ک سال که متر بیټ .

۳۱ . بروابوون به وه ی که ئاژهلای میینه دروست نیه بو قوربانی .

۳۲ . سه برپینی ئاژهلای قوربانی له شهوی جه ژندا یان پیش نویژی جه ژنی قوربان

۳۳ . فروشتنی ئاژهلای قوربانیه که و دابه شکردنی نرخه که ی به سه ر که م ده سته کاند ، یان ته نها نرخ ی ئاژهله که ده ربکات (دابه ش بکات) به بی سه برپینی .

۳۴ . چاک سه رنه برین و ئازاردانی ئاژهله که له کاتی سه برپینیدا (یان به کاره یانی چه قویه ک که تیژ نه بیټ) .

۳۵ . زیگری خوا نه کردن له کاتی سه برپیندا .

۳۶ . پیدانی گوشت به و قه سابه ی که ئاژهله که ی سه برپیه وه له بری ئه و ئه و کرییه ی که بو ی دیاری کراوه .



۳۷ . فرۆشتنی پیستی ئازەله که .

۳۸ . تایبه تکردنی قوربانی بۆ مردوو ، به لام بۆچوونی دروست

ئەو هیه که قوربانیه که بۆ هه موو خیزانه که ده بیئت (زیندو و مردوویان) .

وآخر دعوانا ان الحمد لله رب العالمین

ئاماده کردنی

إدریس محمود

بۆ نوسنی ئەم بابەته سوود له کتیبی (حوکمه کانی ههردوو جهژن له سوننه تی

پاکراوه دا) وهرگیراوه



نه مسالیش رهمه زان مالئاوایی لی کردین ... به لام !

باوکی فریشته



إِنَّ الْحَمْدَ لِلَّهِ نَحْمَدُهُ وَنُسْتَعِينُهُ وَنَسْتَغْفِرُهُ وَنَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ شُرُورِ أَنْفُسِنَا وَمِنْ سَيِّئَاتِ أَعْمَالِنَا مَنْ يَهْدِهِ اللَّهُ فَلَا مُضِلَّ لَهُ وَمَنْ يَضِلَّ فَلَا هَادِيَ لَهُ وَأَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ .

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ ﴾ (سورة آل عمران : ۱۰۲) .

﴿ يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً اتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا ﴾ (سورة النساء : ۱) .

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَمَنْ يُطِغِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا ﴾ (سورة الأحزاب : ۷۰ . ۷۱) .

أَمَّا بَعْدُ ... فَإِنَّ أَصْبَقَ الْحَدِيثِ كِتَابُ اللَّهِ وَخَيْرَ الْهَدْيِ هَدْيُ مُحَمَّدٍ ﷺ وَشَرُّ الْأُمُورِ مُحَدَّثَاتُهَا وَكُلَّ مُحَدَّثَةٍ بَدْعَةٌ وَكُلَّ بَدْعَةٍ ضَلَالَةٌ وَكُلَّ ضَلَالَةٍ فِي النَّارِ .

نه واه نه مسالیش مانگی رهمه زان مالئاوایی لی کردین ، به لی نه و مانگی که باوکی هه ژاران و هه تیوان بوو مالئاوایی لی کردین ، چ پوژانیکی تاله پوژانی



مالئاوایی کردن له یه کیك له خوشه ویست ترین که سه کانمان ، به راستی جیگای
 خویه تی هه ریهك له ئیمه له خوی بپرسی و بلی : ئه ی نه فسم حالت چۆن ئه بی
 له پاش مانگی رهمه زان !؟

کاتی ئه وه هاتوو هه ر یه کیك له ئیمه به راوردیک بکات له نیوان حالی
 خوی له مانگی رهمه زان و پاش مانگی رهمه زان ، ئایا باشتره و به ره و باشتر
 ههنگاو هه لئه نیین یان سستی و خاوبوونه وه له په ره ستنه کانمان می شکمان داگیر
 ئه کا و دهسته کانمان کۆت و به ند ئه کات ؟

خه لکانیکی زۆر له رهمه زاندا له نویژ کردن و پۆژوو گرتن بوون ، و
 دهسته کانیان والا بوو بو خیر و چاکه ، و چاوه کانیان له هه رام ده پاراست و
 هه موو جهسته و ناخیان خستبووه خزمهت چاکه کاری ، به قورئان خویندن و
 گوئی گرتن لیی ، گوئییه کانیان له تاوانه کانی رابردوو پاک ئه کرده وه ، و
 به گه یاندنی صلّه ی په حم دلّه کانیان ئارامی ده گرت ، به لام هه ر له گه ل مالئاوایی
 کردنی مانگی رهمه زان ، و له گه ل به ره لآبوونی جنۆکه و شه ی تانه کان ئه مانیش
 جله وی ئاره زوو و شه هوه ته کانی خویان به ره لآکرد ، چاوه کان بو ته ماشا کردنی
 هه رام و گوئییه کان بو بیستنی هه رام و قاچه کانیش له رهمه زاندا له ریگای به ره و
 مزگه وت چوون ماندو ئه بوو ، که چی له ئه مرۆ به دواوه بو تاوانکاری و به دووی
 عه یبه ی خه لکی گه ران !!! به چه ند پۆژیکی که م قورئانیا ن له یاد چوو !!!
 کچانیش گه رانه وه سه ر مکیا ج کردن و جل و به رگ و پۆشاکی مۆده و ته سک و
 نیوه پووتی ناشه رعی !!! گه رانه وه سه ر ریگای گوئیگرتن له گۆرانی و
 ته ماشا کردنی زنجیره ته له فزیونییه کان !!! گه رانه وه سه ر ته لیفۆن کردن و
 عه شقبازی و ده مه ته قیی ناشه رعی !!! به هه مان شیوه کورانییش ، ئه مه جگه



له گه ران به دواي عه يبه ي خه لکی و پړوشاندنی سومعه تيان !!! به راستی مردنمان باشته له م حاله .

مردويه کيشمان بمری هیچ نه بی تاجه ند مانگی کیش له یادمان ناچی و ماوه يه ك ته له فزیون ناکه ينه وه !!! که چی به چن پړوژیکي که م فه زل و گه وره یی مانگی رهمه زانمان له یاد نه چی !!! به راستی شهرمه زاریه له گه ل و الابوونی جنوکه و شهیتانه کان ئیمه ی مروقیش بگه رپنه وه سه ر تاوان کردن خو ئیمه نه جنوکه یین و نه شهیتان بگره زوړیک له جنوکه کان هه رده م به رده وامن له په رستن ، به بی گویدانه نه وه ی نه مه رهمه زانه و نه وه شهعبان .

چن پړوژیک پیش ئیستا دلّه کانمان پړبوون له خواپه رستی ، ماله کانمان به دهنگی قورئان ئاوه دان نه کرده وه به ئارامی و به چاوه پروانی قبول بوونی نزاو پارانه وه کانمان به چاوی پر له فرمیسه که وه له په روه ردگار ده پاراینه وه له گه ل قورئان دوستی گیان به گیانی بوین ، فرمیسه که کانی په شیمانی بو تاوانه کانی پابردوو له چاوه کانمان نه ده برا ، له نویژه کانماندا خشوعمان هه بوو ، تام و چیژی راسته قینه ی خواپه رستی له دلّه کانمان گه یشتبووه لوتکه .

به چن پړوژیک بهر له ماله ئاواپی کردنی مانگی رهمه زان دهسته کانمان و الابوو بو خیر و چاکه نه له فه قیری و هه ژاری ده ترساین و نه ش له برسیتی دهرگا کانی چاکه کاری و الابوون ، تاکو گه یشته نه و راده یه ی هه ر که سی له م مانگه دا بمردایه خوژگه مان پی نه برد ، چونکه له مانگی کی پیروژدا دونیای کاتی و بی سوودی به جیهیشت ، ئاواته خواز بوین له م مانگه دا بمرین بو نه وه ی به دلکی پاکه وه بگه ینه به رده م باره گای په روه ردگارمان به م شیوه یه ش پړوژگار



تیپه ری و مانگی رهمه زایش وه ک میوانیکی سه پایی جاریکی تر مالتاواپی لیکردین .

پاشان چی ؟! پاشان زوری کمان گه راینه وه سه رازهیئان له نویژ ، هه روه کو بلیت له خه تمه کردنه کانماندا ، له کاتی گوی بیست بونمان بو قورتانی ناو نویژه ته راویحه کانمان ، نه وه مان بهر گوی نه که وتبیت که خوی په روه ردگار ده فمویت : ﴿ مَا سَلَكَكُمْ فِي سَقَرٍ قَالُوا لَمْ نَكُ مِنَ الْمَصَلِّينَ ﴾ (سورة المدثر : ۴۳) ،

یان نه و ئایه ته ی که فه رمویه تی : ﴿ فَوَيْلٌ لِلْمُصَلِّينَ الَّذِينَ هُمْ عَنِ صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ ﴾ (سورة الماعون : ۵) !!!

به لی هه روه ک بلیت نه و وتانه ی په روه ردگارمان بهر گوی نه که وتبیت ، و پیبا خورانیس گه رانه وه سه ر پیبا خواردنی خویان که چی خوی په روه ردگار فه رمویه تی : ﴿ فَإِنْ لَمْ تَفْعَلُوا فَأْذَنُوا بِحَرْبٍ مِّنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ ﴾ (سورة البقرة ۲۷۹) !!!!

عاشقانی گورانیس گویکانیان والا کرد بو گورانی !!! و قورتانیان پشت گوی خرا !!! چاوه کانیش سه رله نوی کویر بوونه وه ، له ناحه ق و حه رام زیاتر هیچی تر نابینن !!! مزگه وته کان دیسانه وه چۆل و هۆل به زور سی ریز پر نه بیته وه !!!

نه وه تا به چهن رۆژیکی که م چیژی په ره ستنمان له یاد چوو !!! نه پۆژی دووشه ممه و پینج شه ممه و نه نویژی جه ماعت و هتد .



(سبحان الله) کوا ئه و پۆژانه ی به زمانی به پۆژوو چه ند ده نکه خورمایه کمان به دهسته وه ده گرت و به رده وام چاوه پروانی چوونه خواره وه و ئاوا بوونی خۆر به رزبوونه وه ی بانگی مه غریبمان ده کرد ؟!!! و له پهروه ردگارمان ده پاراینه وه و به کول ده گریاین ، کوا ئه و پۆژانه چی به سه رهات ؟ خو هیشتا مانگیك به سه ر تیپه رپوونی مانگی رهمه زان تی نه په ریوه !!!

با له خو مان بپرسین ئاخو هۆکاره که ی چی بی ؟! چۆن وه ها به ئاسانی پشتمان له قورئان هه لکرد ؟!! و له نویژی به یانیانیش ناپرسینه وه ؟!!! مزگه وته کانیش له مالی هه تیویك ئه چی که س نه ویی سهری پیا بکا !!! ماله کانیشمان ته نها له قه بر ئه چی !! ئاخو هۆکاره که ی چی بی ؟!

دلنیا به هۆکاره که ی مردنی دله کانمانه ، به لام بۆچی هینده زوو دله کانمان مرد

!؟

چونکه زۆریکمان پیی وایه ته نها له مانگی رهمه زان په ره ستنی پهروه ردگار واجبه !!! گه ر وانه بی بۆچی سستی و خاوبوونه وه بال ئه کیشی به سه ر په ره ستنه کانماندا ؟ وهك بلیی پهروه ردگار ته نها له رهمه زاندا بونی هه بی (نعوذ بالله) !!! به راستی له مردنی ههسته کانمان نه بی هیچی تر نیه به داخه وه بۆ گۆرانی و زنجیره ته له فزیونیه کان ئه گرین !!! که چی بۆ مالتاواپی کردنی مانگی پیروزی رهمه زان چاوه کانمان له کانیهك ئه چی سه دان ساله پر کرابیته وه .

بگره زۆریکمان خو شحاله به مالتاواپی کردنی مانگی رهمه زان !! وهك

بلی ی باریکی قورسی له کۆل بو بیته وه !!!



حەق وایە بە خۆماندا بچینهو و لە خۆمان و لەو کەسانە ی که
که مته رخه میانم کردوه بپرسین و بلّین : ئایه خوای رهمه زان خوای مانگه کانی
تریش نیه ؟! که وا له مانگه کانی تردا هیئده سست و که م ته رخه مین ؟!!

تۆ بلّی که سانیک هه بن و ابیر بکه نه وه که خوای رهمه زان بالاده ست و
توندوتیژ بی بۆیه به باشی دهیپه ره ستین ؟!!!! که چی له بهر ئه وه ی خوای
مانگه کانی تر بی ده سه لات !!! و به به زه یی یه به باشی نایپه ره ستین (نعوذ
بالله) .

بیگومان وازهینان له په ره ستنه کان له دوای رهمه زان هیچ که متر نیه له و
جۆره بیر کردنه وه ی سه ره وه با به و شیوه یه ش بیر نه که نه وه خو هیچ نه بی
کرده وه کانیان ئه و بیر کردنه وه یه ی سه ره وه ئه سه لمینّی ، چونکه هه موو
مانگه کان هی یه ک په ره ردگارن و یه ک خاوه ن و دروستکه ریان هه یه ، بۆیه
په رستنی ئه و یه ک په ره ردگاره پیویسته به یه ک شیوه بی نه وه ک له رهمه زان و
شه وال نویژ بکه یین و له مانگه کانی تر پشوو به خۆمان بده یین !!! به واتایه کی
تر له هه موو مانگه کانی سالدا په ره ستنی په ره ردگار واجبه له سه ره موومان
به بی گویدانه ناوی مانگه کان و فه زلّ و گه وره بیان .

هه ره ئه مه ش وای کردوه خه لکی له پاش رهمه زان ببنه دوو کۆمه له وه
کۆمه لکی سه رکه وتوو و سه رفراز له به رامبه ردا کۆمه لکی دۆراو ، خۆزگه ئه مزانی
ئیمه له کام کۆمه له یین سه رکه وتوان یان دۆراوه کان ، خۆزگه ده مزانی کی له
کۆمه له ی سه رکه وتوانه تا پیروزیای لی بکه م ، وکی له کۆمه له ی دۆراوه کانه تا



سه رخۆشى لى بكم ، هرچهنده مانگی رهمه زان مائئاوایی له ههردوو کۆمه له که کردوو .

به لام مائئاوایی کردنه که ی له سه رکه وتوان تام و چیژیکی تالی ههیه ، چونکه له م مانگه دا چیژیان له په ره ستنی راسته قینه وه رگرت شه وگار و پوژگاریکی خوشیان به سه ر برد به په ره ستن ، شهویان به سه ر ده برد و به پارانه وه به ربانگیان ده کرده وه ، بویه به مائئاوایی کردنی ههستیان به ئازاریکی توند کرد که له ناخیاندا ده یانه ژینیی ، چۆن وانهبی له کاتیکیدا له مانگی په حمهت و به زهیی و خیر و چاکه دوور ده که ونه وه ، کی ئه لئ سالی داهاتو پیی شاد ئه بنه وه ؟

به لام کۆمه له ی دووراوه کان خوش حالن !!! چونکه مانگی رهمه زان به لایانه وه قورس بوو ، ئه مان ته نها به بی ئارامی چاوه پروانی جه ژن ئه کهن ، ئه مه ش به راستی ته نها سیفه تی منالانه نه ک موسولمانیکی ژیری خاوهن هزر .

بویه حه ق وایه به کول بگرین بو ئه م مائئاوایی کردنه .

چۆن نه گرین له کاتیکیدا نازانین پوژوه کانمان به پاکی وبی که م و کورپی لیمان قبول ئه کری یان به پومانه وه ئه دریتته وه .

له دوایی ئه م مائئاوایی کردنه چۆن بتوانین پیبکه نین له کاتیکیدا نازانین سالیکی تر له گه لیا شاد ئه بینه وه یان مردن زوتر خویمان پی ئاشنا ئه کات

!!!?

رهمه زان به ریوه یه بیته وه به لام ئه وه شمان له یاد نه چیت مردنیش به ریوه یه .



به لام پرسپاری گرنگ ئه وهیه کئی له ئیمه ههستی به م که م و کورپانه کردووہ ؟ کئی له ئیمه برپاری داوه مانگه کانی تریش ناویان بنی پهمه زان ، و چون له پهمه زان سهرقالی پهرهستن بوو ئهوا به پهرهستنی له چه شنی پهمه زان مانگه کانی تریش برازینیتته وه ؟

ئه وهی پیمان گه یشتوه پیشین (السلف) ۶ مانگ له خوا پاراونه ته وه تا پۆژووہ کانیان قبول بکات و لییان وه ربگری که چی ئیمه ناتوانین ته نها یه که ههفته بپارپینه وه به لکو ههر له یه که م پۆژی جه ژنه وه مانگی پهمه زانمان له بیر ئه چی ، ههر له گه ل ته واوبوونی پهمه زان وه ک دلیا بین له وهی که قبول بویت به هیچ شیوه یه که گوئی ناده نی .

ئایا پارپینه وه ؟ ئایا دلمان خوشه به قبول بونی ؟ ئایا ئه م حاله ی ئیمه شایه نی ئه وه نیه بترسین له و ئایه ته ی که پهره ردگار ئه فه رموی : ﴿ وَبَدَا لَهُمْ مِّنَ اللَّهِ مَا لَمْ يَكُونُوا يَحْتَسِبُونَ ﴾ (سورة الزمر : ۴۷) .

واته : ئه وهی که تو داتنا بوو وا بیت ئه وه نه بوو ، به لکو شتی که بوو که تو ههر حیسابت بو نه کردبوو .

به داخه وه زور به ئاسانی مانگی پهمه زانمان له یاد چوو و زوریکیشمان وا ههست ئه کا باریکی قورسی له سهر لاپه وه و خوشحاله به هاتنی جه ژن که ئه مه ش سیفه تی منالانه نه که گه وره یه کی کاملی موسولمانی له خواترس !!

بۆیه پرسپاری گرنگ لییره ئه وهیه : ئایا مانگی پهمه زان هیچ کاریگه ریه کی له سهر دله کانمان به چی هیشتوه ؟ هیچ شت و کرده وه یه کی خراپی



له رهفتارمان گۆرپوه به چاك ؟ يان له گهل مالتاوايي كردنى گه پايڼه وه سهر تاوان
!!؟

جنۆكه و شهيتانه كان ههر له گهل ته واو بونى مانگى رهمه زان به رهل
ئه بن بو تاوان كارى . ئه ي ئيمه ي مروفت نه جنۆكه ين و نه ش شهيتان بوچى
لاساى ئه وان بكه يڼه وه ؟! گهر و ابى ئه وا ئيمه چيمان له خراپه كارپه كانى ئه وان
كه متره ؟ ئه وان ده گه پڼه وه بو تاوان كردن به خه لكى زورپكيش له ئيمه ي مروفت
ده گه پڼه وه سهر تاوانه كانى پيشو .

خوشه ويستانى مانگى پيروزي رهمه زان : سهر كه وتوان دليان له
مشتياندايه و به ترسه وه چاوه پوانى پاداشتن و ته نها يه ك كوومه له ن .

به لام دوړاوه كان ته نانه ت له نيوان خو يانيشدا ده بن به دوو كوومه له وه :

كوومه له ي يه كه م : ئه وان ه كه كه مته رخه ميان كردوه له به رپكردنى ئه م
مانگه و په رسته نه كان له م مانگه دا ، پوژيان به خه و بردو ته سهر و شه و يش
به دمه ته قى و غه يبه ت و تاوان و دانيشتن به ديار سه ته لا يته وه ، نو يژه كانيان
به په له و پچرپچر ته واو كردوه له چهن په رپه كى كه م نه بيت قورئانيان
نه خو يڼدوه ، يان ههر ته نها يه ك په رپيشيان نه خو يڼدوه ، زمانه كانيان وشك بووه
له زيكرى په روه ردگار و دلله كانيشيان بى ئاگا له په رسته ن و چاوه كانيشيان له
كانيه ك ئه چى سالانىكه پر بو بيته وه ، بو يه به رده وام له ملمانى بوونه له گهل
شه هوه ته كانيان جاريك سهر كه وتوون و جاريكيش شه هوه ت سهر كه وتووه
به سه رياندا ، نو يژى به يانيان له ده ست داوه و نو يژى مه غريبانيش نيوه شه و
كردويانه !!!



وهك خۆيان ئەلّين بههۆى ماندووبوونهوه بيريان چوبوو ، كه ئەم
خۆشهويسته (پهمه زان) تهنه مانگيگ ميوانه و دواى به جيّمان ئەهيلي .

له پاش پهمه زانيش وهك بليى (نعوذ بالله) خواى پهمه زان جياواز بى له
خواى مانگه كانى تر ده بينين پهره ستنه كانيان نهك تهنه پوو له كزبوون ئەكات
به لكو زۆربه يان به يه كجارى تا پهمه زانى داهاتوو واز له پهره ستنه كان ئەهينن
به تايهت نويز كردن !! باشه ئەمه له پاي چى ؟

مه گهر خواى پهمه زان خواى مانگه كانى تر نيه ؟!

به دلنيايييه وه ئەم كۆمه له يه گهر خواى پهره رديگار بيه وي سزايه كى
سه ختيان ئەدات گهر بيشيه وي لييان خۆش ئەبى ، ئەوه تهنه له دهسه لاتى
خۆيدايه .

كۆمه له ي دووه م : ئەو كه سانهن كه له م مانگه پيرۆزه دا هيچ جوره
پهره ستنيكيان ئەنجام نه داوه نه پۆژويان گرتوه و نه نويزيشيان كردوه !!!
پۆژيان وهك شهو به خه وتن به سهر بردوه و شه ويشيان به ديار سه ته لايته وه
تيپه راندوه !!

نه شهو نويزو نه (ليلة القدر) ، وهك بلي مردن هه لگيرابى و تاماون به زيندويى
ئەميينه وه !!! باشه ئەم جوره كه سانه گهر له مانگيگى پيرۆزى وهك پهمه زان
باش نه بن و به خوياندا نه چنه وه ئاخۆ كه ي بيريگ له پاشه پۆژى خۆيان ئەكه نه وه
و باش ئەبن ؟!

له ههركاميكيشيان بپرسه بۆچى نويزناكه يت و به پۆژوو نه بويت هه ر
يه كه و پاساويك ئەهينتته وه !!!



ئەمیان ئەلئى مەعیدەم نەخۆشە و نەمتوانى بەپۆژوو !! بىم كەچى ئەو
كاتانەى خۆشەويستەكەى لىي زوير ئەبى ئامادەيە (۳) پۆژ نان نەخوات تا ئاشتى
بكاتەوہ !!!!

ئەوى تريان ئەلئى نەمتوانى تا ئىوارە جگەرە نەكىشم !!! باشە جگەرە
لە خواى پەرودەردگار خۆشەويست ترە بەلاتەوہ !! ئەو خوايەى كە پۆحى تۆى
بەدەستە ؟!

ئەتوانى لە ئاست كار بەدەستىكى گەرەى دونيا دوو پۆژ جگەرە نەكىشى
كە لە قيامەتدا هېچ بەدەستە كەچى ناتوانى بۆ خواى پەرودەردگار (۱۰) سەعات
واز لە جگەرە كىشان بەينىت !?

يەكىكى تر ئەلئىت لە داخى دز و درۆن پۆژووم نەگرت !!! ئەى با تۆ
راستگۆ و دەست پاك ببويتايە و بۆ خوا بەپۆژو ببوايەى نەك بۆ خەلك !!!

كۆمەلئىكى تر ئەلئىن منالەكانمان وردن و بژئويش سەختە و ئىش و كار
ماندوى ئەكردم باشە بەدرىژايى (۱۱) مانگ منالەكانت لەبرسا نەمردن بۆ مانگىك
ئەمرن ؟! بەتايبەتى مانگى پەمەزانىش كە بە مانگى خىر و بەرەكەت ناسراوہ
ئەى بىرت چوو كە پەرودەردگار ئەفەرموى : ﴿ نَجِّنْ نَبْرُقُكُمْ وَإِيَّاهُمْ ﴾ (سورة
الأنعام ۱۵۱) ، واتە : ئىمە پزق و پۆزى خۆتان و مندالەكانىشتان دەدەين ،
ئەى ناترسىت پەرودەردگار پۆزىت بېرى ئەو كاتە شەو و پۆژ بەدى بەدەم يەكەوہ
هېچ بەهېچ ناكەى .

يەكىكى ترو يەكىكى تر ەتد .



به م شیوهیه هه ریه که و پاساویک ئەهینیتیه وه دهبا کاکی عاشق له قیامه تدا خو شه ویسته که ی شه فاعه تی بو بکات ، و کاکی جگه ره کیشیش با جگه ره که ی له دۆزه خ بیپاریزی و کاکی دهست پاکیش بابتوانی به بی نوێژ و پۆژوو ته نانه ت بۆنی به هه شتیش بکات به بی سزای سهختی دۆزه خ یان بهرکه وتنی رهحم و بهزهیی خوای میهره بان ، کاسب کارانیش با پاره و سامان و مناله کانیا ن ببنه پردیک بۆیان به ره و به هه شت !!

سویند بیته به پهروه ردگاری هه موو مانگه کان پاساوی هه ره هه مویان له قیامه تدا ده دریتیه وه به پویاندا و لییان قبول ناکری ، چونکه له دونیادا دلی خویان به م پاساوانه خوش کردوه .

ئافره تانیش خوا په نامان بدات له کۆمه له ی یه که م و دووه مدا ریژه یان له پیاوان زۆرتره ، چونکه یان به پۆشاکێ مۆده و مکیا ج کردنیکی ته واوه وه به پۆژوو بوون !!! یان له گه ل ته واو بوونی رهمه زان ده گه پینه وه سه ر جل و بهرگی مۆده ی ته سکی نیوه پروتی ناشه رع ی و ده گه پینه وه سه ر بۆیاغ کردنی خویان ئاخۆ یه کیک پیم نالیت به چ به لگه یه که وه ئەم کاره ئەکه ن ، له چ ئایه تیکی قورئان و له چ فه رمووده یه کدا ئەمرتان پیکراوه ئەم کاره بکه ن . یان زۆریکیان هه ر به پۆژوو نه بوون جا به هه ر پاساویکی ناشه رع ی بیته ئەوا به پویاندا ئەدریتیه وه .

هه موو ئەمانه له پای چی ؟ ئایه به م شیوهیه پاداشتی ئەو پهروه ردگاره بدهینه وه که ئەم مانگه پیرۆزه ی به خه لات ناردوه بو هه موو مرۆقایه تی بو ئەوه ی له گومر ابوون رزگارمان بکات به دلنیا ییه وه گه ر به ر له مردن ته وه یه کی پاک و



پراسته قینه نه کهن ئەوا کۆمه لهی دووهم له ئاگری دۆزه خدا ئەبن ئەو کاته په نجهی
خویان ئەگه زن به لام دواى چى (والله أعلم) .

ئامان برایان و خوشکان ئامان سه د ئامان با مانگی په مه زان نه کهینه
دوژمنی قهبر و قیامه تمان با له قیامه تدا به چاکه شایه تیمان له سه ر بدات با له
پرومان نه وه ستی و با به پشت هه لکردن له قورئان و په ره ستشه کان شایه تیمان
له سه ر نه دات ، جا مال ویران ئەو که سه ی له قیامه تدا په مه زان له دژی بوه ستی
لیی نارازی بیّت .

جا ئەى ئەو که سه ی له په مه زاندا که م ته رخه م بویت چۆن له پرووت دیت
داواى شه فاعهت و لیخۆش بوون بکهیت ؟ ئەلیی خواى په روه ردگار به په حمه
!!؟ به لیی پراسته به لام بو ئەو که سانه ی که چاکه کارن ، گهر به په حمیش بیّت
به م شیوه یه پاداشتی ئەو هه موو په حم و به زه ییه ئەده یته وه ؟!

ماوه ته وه بلیم : مه رج نیه وه کو مانگی په مه زان به چپو پپری
په ره ستنه کان ئەنجام بدهین ، به لام هیچ نه بیی با فه رزه کانمان له ده ست نه چی ،
یا هیچ نه بیی که م ته رخه می تیا نه کهین و سستی نه نوینین ، با پۆژانه قورئان
بخوینین با که متریش بیی له وى که له په مه زاندا ده مانخوینده وه ، با له
په روه ردگار بپارپینه وه ئەگه ر بو خوله کیکیش بیی ، با که متر له مانگی په مه زان
گوئی له قورئان بگرین ، باشتره له وه ی هه ر گوئی لی نه گرین !!! هیچ نه بیی با له
مانگی کدا (۳) پۆژ به پۆژوو بین !!

له پاش ئەم هه موو نوسینه نازانم بلیم مالتاوا مانگی په مه زان و به
مالتاوا یی کردنی بگریم ؟ یان بو حالی خۆمان بگریم که سالیك له ته مه نمان



تیپه ری و رهمه زانیکی ترمان به ریگرد و نه مانتوانی به گویره ی پیویست
په روهردگارمان بپه رهستین .

بویه له نیوان لیكدانه وهی ئەم دوو ئایه ته دا هه رده م له تیفکریندام ،
ئایه تیکی دلخوشکار که خوی په روهردگار تییدا فه رموویه تی : ﴿ قُلْ يَا عِبَادِيَ
الَّذِينَ اسْرَفُوا عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِن رَّحْمَةِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا إِنَّهُ
هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ﴾ (سورة الزمر : ۵۳) ، له به رامبه ردا ئایاتیکی ترسینه ر
که خوی په روهردگار تییدا فه رموویه تی : ﴿ وَبَدَأَ لَهُم مِّنَ اللَّهِ مَا لَمْ يَكُونُوا
يَحْتَسِبُونَ ﴾ (سورة الزمر : ۴۷) .

ئاخو ئیمه ی پۆژووانانی ئەم سه رده می پر له تاوانه ، له ریزی ئەو
که سانه ی که له ئایه تی دووه مدا باس کراوین ، یان په روهردگاری میهره بان به
سۆز و به زهیی خوی له ریزی ئەوانه مان ده ژمی ریت که له ئایه تی یه که مدا باسی
کردوون ؟

وَآخِرُ دَعْوَانَا أَنِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

ئاماده کردنی : هاوار عبدالله

پیدا چوونه وهی : ماموستا عدنان بارام